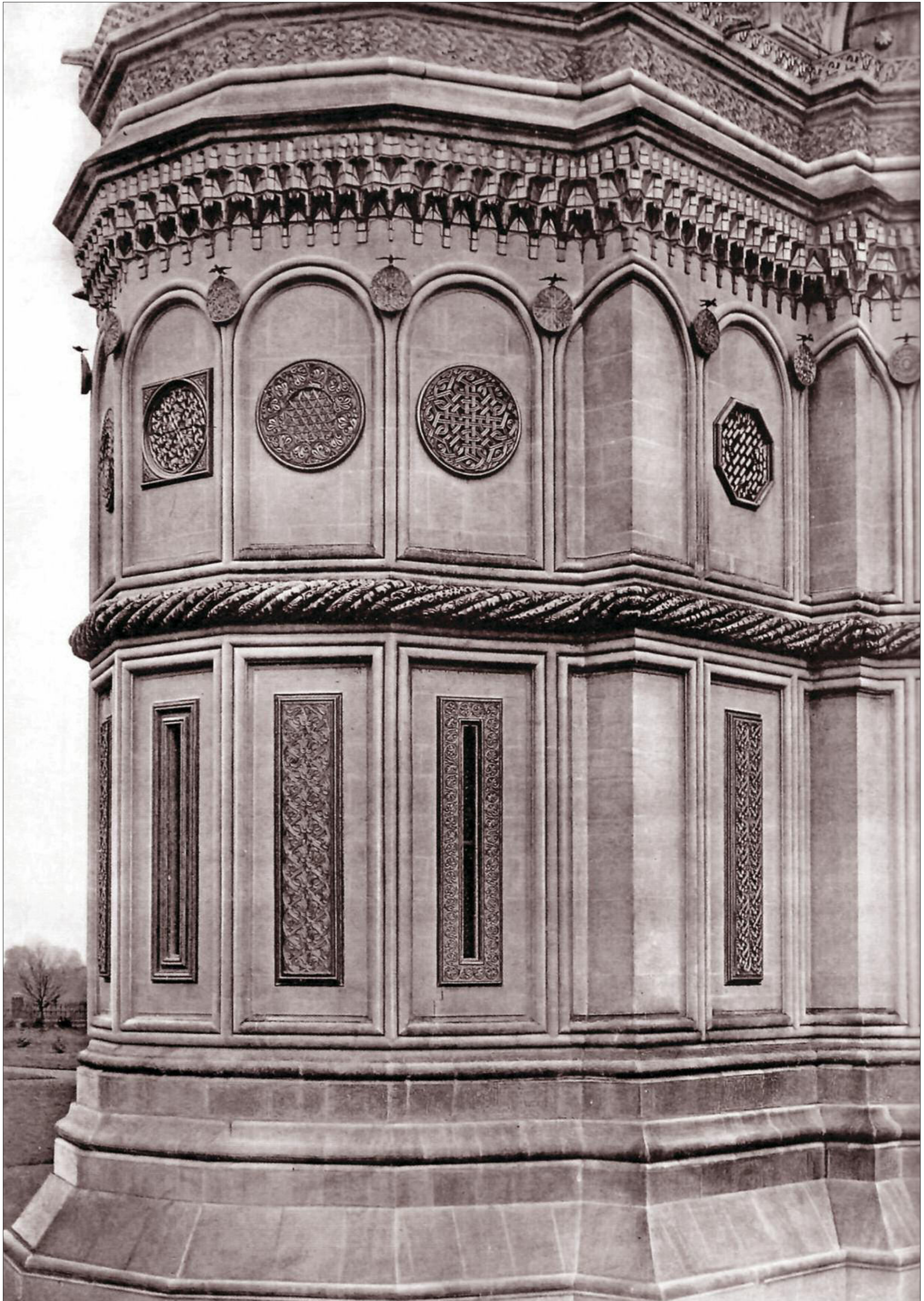
ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XVII (LII) ■ Nr. 4 (430) ■ Aprilie 2018 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Mânăstirea Curtea de Argeș. Detaliu din absida altarului.

Mihai Barbu

Ai noștri la Salon du livre sau... Roumanie comme vous ne l’avez jamais lue./ România, așa cum n-ați citit-o niciodată. În românește...

„Convingerea noastră este simplă: atunci când un copil întâlnește o carte, el devine cititor. Rolul nostru este să punem la cale condițiile pentru a se produce această întâlnire”. Cuvintele acestea îi aparțin d-lui Vincent Monade, președintele CNL. CNL-ul nu face treaba asta de azi de ieri ci de mai bine de 70 de ani. Centrul ajută actorii întregului lanț al cărții: autori, traducători, editori, librari, bibliotecari și organizatori de evenimente literare.

reportaj

La Petrila s-a închis zilele trecute, din lipsă cronică de mușterii, și ultima librărie din oraș. Odată, cu vreo 30 de ani în urmă, în orașul nostru care dădea „Țării, cât mai mult cărbune!” erau trei librării. Au fost și, iată, c-au dispărut ca prin farmec. Înainte de a-și da obștescul sfârșit, jumătate din spațiul ultimei librării fusese cedat unui second hand cu haine nemțești. Second-ul mai rezistă și azi deși, în oraș, e o concurență acerbă. “Librăria noastră” era flancată, pe partea stângă, de un magazin de pâine. La dreapta erau amplasate, la parterul comercial al aceluiași bloc, o prăvălie ce confecționează coroane mortuare și de localul lui Nasser, un arab aciuit pe la noi, pe care l-a numit „Orhideea”. Acolo poți bea cea mai ieftină bere din oraș iar la prânz poți lua un meniu fix cu 12 lei. Toate afacerile descrise mai înainte se descurcă, în sensul că, încă, niciuna dintre ele n-a dat faliment. Odată, demult, la librăria căreia îi aduc, aici, un ultim omagiu, a lucrat și nevasta securistului de la mină. Mina s-a închis și omul s-a reprofilat imediat. A ajuns, cu un mic ajutor din partea prietenilor lui, un prosper agent de asigurări. După revoluție, nevastă-sa a fost lăsată la vatră, devenind casnică. Pe cele care au venit după ea, le vedeam mereu afară, la o țigară și la o cafea de-un leu pe care o luau de la aparatul din colț. Nu le deranja nimeni, niciodată. Am considerat potrivit (deși sunt conștient că o fac oarecum târziu) că ar fi vremea să plec în lume ca să mă lămuresc, cât de cât, cum de la alții se poate iar la noi nu merită nici măcar să deschizi subiectul. Mă refer, desigur, la subiectul referitor la cultură, artă & idei...

„Îmi place să hoinăresc pe marile bulevarde/ Pentru că sunt atât de multe, atât de multe de văzut...”, se confesează Yves Montand. În marele Salon du livre a fost la fel...

Salonul a fost deschis de vineri, 16 martie 2018, până luni, 19 martie 2018, la Porte de Versailles, în Pavilionul 1. Adresa exactă e Bulevard Victor, Paris, arondismentul 15. Joi, 15 martie, a fost seara oficială a inaugurării Salonului, când s-a intrat doar pe bază de invitații. Președintele Macron nu a vrut să viziteze standul rusesc din cauza otrăvirii agentului rus la Londra. Salonul parizian a ajuns la ediția 38. El a fost creat în 1981 de editorii membri înscriși în *Syndicat national de l’edition* și salonul e, după părerea organizatorilor, o manifestare literară unică în lume. În fiecare an trec pragul salonului peste 150.000 de iubitori ai lecturii. 40.000 dintre ei sunt tineri iar 20.000 sunt elevi și studenți. (Vizitatorii sub 18 ani au acces gratuit). Tariful pentru week end era de 12 euro. Pentru zilele de vineri și luni - câte 10 euro. Seniorii (+65), studenții până-n 26 de ani și persoanele handicapate plăteau doar 7 euro pe zi. Cei care voiau să participe, zi de zi, la Salon și care voiau să beneficieze și de o invitație la seara inaugurală trebuiau să achite 34 de euro. Au fost prezente peste 50 de țări iar Rusia a fost țara invitată. Sindicatul național este o asociația reprezentativă a editorilor francezi. Sunt peste 670 de editori aderenți ce adună împreună grupuri editoriale mari, mijlocii și mici. Sindicatul apără interesele editorilor, drepturile de autor, promovează diversitatea culturală, susține prețul cărții și oferă membrilor ei asistență juridică, fiscală, socială și economică. 4000 de elevi au beneficiat, cu ajutorul Centrului Național al Cărții, de cecuri pentru citit (așa numitele „Cheque lire”). Ele erau în valoare de 15 euro și acești bani puteau fi cheltuiți doar la standurile „Livre Paris 2018”. CNL-ul (Centre National du Livre) este o instituție publică a Ministerului Culturii. „Convingerea noastră este simplă: atunci când un copil întâlnește o carte, el devine cititor. Rolul nostru este să punem la cale condițiile pentru a se produce această întâlnire”. Cuvintele acestea îi aparțin d-lui Vincent Monade, președintele CNL. CNL-ul nu face treaba asta de azi de ieri ci de mai bine de 70 de ani. Centrul ajută actorii întregului lanț al cărții: autori, traducători, editori, librari, bibliotecari și organizatori de evenimente literare. Cei care erau invitați la dezbaterile de la Salon au obținut, chiar înainte deschiderii, dreptul de a fi plătiți pentru manifestările literare ce țineau peste o jumătate de oră. În 40 de ani, la “Livre Paris” au fost peste 50 de țări invitate.

Un Salon cu dedicație: Ai noștri, cei de-acasă pentru Ai noștri, cei de la Paris.

România, în varianta livrescă, putea fi găsită la standul G85, lângă marele stand al Rusiei, țara invitată la *Salon du livre 2018*. Al nostru era un stand discret, în deplină concordanță cu felul cum e, azi, și literatura noastră în lume și, implicit, în Franța. Spațiul a fost amenajat de ICR, prin Centrul Național al Cărții și Institutul Cultural Român de la Paris. A fost, ca să explicăm ideea din titlu, un stand în care românii de acasă s-au întâlnit cu românii noștri de la Paris. Cu mici, foarte mici excepții... În prima zi de Salon, dimineața, au fost lansate, una după alta, cartea lui Gellu Naum, “La voie du serpent”/ “Calea șarpelui” (Editions Non Lieu, 2017) și volumul omagial „Gellu Naum 100” (Editions ICR, 2015). Dodo Niță și-a lansat „Istoria benzii desenate românești” și a prezentat bd-ul „Istrati” (prima parte dintr-o excelentă bandă desenată intitulată „Vagabondul”) de Golo (Editions Actes Sud BD, 2017). La prânz, s-au lansat cărțile lui Bogdan Costin, „Un plan mortel” (Editions Autremont, 2018), Cătălin Pavel, „La septieme partie du monde” (Editions Non Lieu, 2017), „101 livres ardoises” (Transignum, 2017) de Wanda Mihuleac, „Flanerie a Sinaia”/ „O hoinăreală prin Sinaia” (Princeps Publishing, 2018), „L’ete ou maman a eu les yeux verts”/ „Vara în care mama a avut ochii verzi” de Tatiana Țîbuleac (Editions des Syrtes, 2018) și cartea lui Eugen Uricaru, „Le poids d’un ange”/ „Greutatea unui înger” care a apărut la Editions Noir sur Blanc, 2017. De obicei, la prezidiu și în sală erau prezenți autorii, traducătorii, prietenii lor și cineva din personalul ICR-ului. Limba oficială a acestor manifestări românești a fost franceza. Sâmbătă dimineață, masa rotundă animată de Bogdan Ghiu („Traduction et anthropologie de la reconnaissance”) i-a avut ca invitați pe Vintilă Mihăilescu, Florica Courriol, Jean Louis Courriol și Magda Cârneci. La un moment dat, realizând faptul că toată lumea prezentă era formată din români sau din excelenți traducători din și în limba română, moderatorul a vrut s-o dea pre dulcele grai de-acasă. A protestat doar invitata noastră, Agnes Lanchon, o strălucită graficiană din Franța, care a zis că ea n-o să mai înțeleagă nimic din respectiva masă rotundă. A urmat o altă masă rotundă („Litterature Jeunesse: ecrire et illustrer pour les enfants”) care a fost animată de Aida Vâlceanu. Invitați erau Ramona Bădescu (a nu se confunda cu...), Cristina Andone, Victoria Pătrașcu și două franțuzoaice. Și cu a noastră - trei. Poezia română în limba franceză publicată la Editura Vinea a cuprins mai multe volume semnate, printre alții, de Nicolae Țone, Daniel Corbu, Miron Kiropol, Nichita Stănescu, Aura Christi și Lucian Vasiliu, A moderat Nicolae Țone. Aurora Cornu a fost prezentă cu „Fugue roumaine vers le point C” (Ați citit bine, nu e vorba de punctul G...) Duminică a fost lansate „Le journal de Dracula” de Marin Micu (Xenia Editions, 2017) și varianta franceză a cărții lui Bogdan Teodorescu, „Dictatorul care nu voia să moară” (Editions Agullo, 2018). Louis Monier și Basarab Nicolescu au scris, împreună, un volum intitulat „Les Roumains de Paris” (Editions Michel de Maule, 2017), un ghid foarte util pentru românii din țară aflați, în trecere, prin Paris. (Să ne-nțelegem, nu a fost și cazul nostru, Ioan Lascu și subsemnatul, care am stat la un hotel aflat chiar în apropierea Salonului.) Doina Lemny și-a prezentat două cărți menite să intereseze, din start, publicul francez fiindcă îl aveau ca subiect pe Constatin Brâncuși. E vorba de un volum de corespondență între sculptorul nostru și Marcel Duchamp iar al doilea se referea la o iubire bizară: „Brancusi et Marthe ou l’histoire d’ amour entre Tantan et Tonton”. Savastie Baștovoi ne-a oferit varianta franceză a cărții sale intitulate „Învățăturile unei foste prostituate către fiul său handicapat” iar o franțuzoaică, Isabelle Scherer, ne-a povestit despre „La fuite des poulets roumains” (Librinova, 2017). Lucian Blaga a fost tradus de Jean Poncet cu “Pașii profetului”/ “Les Pas du prophete” într-o coproducție girat[de două case de editură: una românească (Școala Ardeleană) și alta franțuzească (Jacques Andre Editeur).

Ionesco, Cioran & Eliade, în minunate forme fără fond. O poză faimoasă și atât...

Am trecut mai sus, între paranteze, numele editurilor care i-au publicat pe ai noștri. O să întregim, acum, tabloul cu: Edition rue d’Ulm, Diletca, Fage și Jacqueline Chambon. Sunt, desigur, edituri stimabile dar fără mare vizibilitate în spațiul cultural francez. Avem o mână de excelenți traducători precum soții Courriol, Rodica Baconsky, Sebastian Reichmann, Petre Răileanu, Marily Le Nir, Philippe Loubiere, Alina Pelea dar minunata lor muncă nu e valorificată în mod superior pe marea piață a cărții din Hexagon. Luni, la spartul târgului, a fost programată o întâlnire între editorii francezi și români. Noi așteptăm cu mare interes o viitoare dezbatere între marii editori francezi și marii editori români. Atunci o să simțim și noi că ne-am calificat în Primăvara europeană a culturii. Până atunci o să ne tămâiem între noi, cei de pe malurile Dâmboviței, Someșului și Bahluiului cu cei mai norocoși dintre noi, românii de pe Sena. Publicul nostru, la salonul parizian, era în comparație cu standurile lor (unde se formau, la sesiunile de autografe, niște cozi interminabile) ca cel de la un meci discret, din play out- ul românesc, dintre Chiajna și Voluntari. Statisticile ne indică faptul că cele două joacă pe prima scenă fotbalistică a țării dar spectatori

(continuare în p. 31)

Momente şi schiţe din actualitatea literară

Alegeri la Piteşti pentru Uniunea Scriitorilor

În sala *Ars Nova* a Centrului Cultural Piteşti a avut loc, miercuri, 11 aprilie 2018, *Adunarea Generală* a scriitorilor din Filiala Piteşti a Uniunii Scriitorilor din România, în prezenţa conducerii actuale a U.S.R. (preşedinte: academician Nicolae Manolescu) şi a candidaţilor pentru funcţia de preşedinte al organizaţiei pentru mandatul 2018-2023. După prezentarea rapoartelor de activitate pentru mandatul 2013-2018 ale preşedintelui Uniunii şi, respectiv, al Filialei, s-au prezentat programele candidaţilor, urmate de dezbateri prelungite.

Din numărul total al membrilor filialei cu drept de vot (59), şi-au exprimat votul 37 de scriitori. În urma numărării voturilor, a fost reales preşedinte al Filialei Piteşti a U.S.R. prof. universitar dr. *Nicolae Oprea*, cu 24 de voturi, contracandidatul său Mircea Bârsilă obţinând 12 voturi (unul fiind anulat). În Comitetul de Conducere al Filialei Piteşti au fost aleşi: Liviu Capşa, Mircea Bârsilă, Jean Dumitraşcu şi Dumitru Ungureanu.

Conform Statutului Uniunii Scriitorilor din România, s-a votat şi pentru preşedintele U.S.R. într-o urnă sigilată înainte de începerea alegerilor de Comisia de Monitorizare. Validarea rezultatelor se va face în data de 5 mai 2018 în cadrul Consilului U.S.R, când se vor deschide urnele sigilate şi se vor număra voturile pentru funcţia de preşedinte al Uniunii Scriitorilor din România.

Foto: ILIE VODĂIAN

In memoriam Jean Băileşteanu

Prozatorul ţărănimii din Oltenia

În noaptea de 13 spre 14 aprilie s-a stins prozatorul craiovean Jean Băileşteanu. Vestea a căzut în rândul lumii literare ca un trăsnet, cu atât mai mult cu cât scriitorul fusese ales preşedinte al Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România cu doar două zile în urmă. Era fericit, avea proiecte şi personale, dar şi pentru breaslă. Vorbisem la telefon cu el vineri seara, pe la ora 20,00 şi era într-o stare de spirit excelentă.

Jean Băileşteanu – născut la 13 februarie 1951 la Sălcuţa – Dolj - a fost un prozator de forţă, debutând la doar 24 de ani cu volumul de povestiri *Clopotul viselor*. A publicat numeroase cărţi de povestiri şi romane masive, el fiind prozatorul lumii rurale din Oltenia dramatic transformată de regimul communist al jumătăţii de veac XX. A fost de asemenea un eseist de atitudine, publicând un foarte interesant jurnal de scriitor: *Viaţa ca o paradă*.

Dar, dincolo de opera lui de care s-a îngrijit el însuşi în timpul vieţii, omul Jean Băileşteanu a fost unul minunat. Nu era conflictual, ba era un bonom, cu un exemplar cult al prieteniei literare sau prieteniei pur şi simplu. La festivaluri sau la întâlniri private, omul era un minunat conviv cu care se putea discuta civilizat, chiar şi în contradictoriu, care avea umor. Literaturii române şi vieţii literare din România Jean Băileşteanu le va lipsi, fără el vor fi mult mai sărace.

Dumnezeu să-l ţină în lumină!

Carte nouă

MINERVA CHIRA – Opera poetică (vol. I-II) (Casa Cărţii de Ştiinţă, Cluj-Napoca, 2018)

Poeta Minerva Chira şi-a strâns în două volume însumând peste 1200 de pagini, toate cărţile publicate până acum, păstrând pentru fiecare coperţile originale, începând cu *Manual de târâre* din 1992 până la *Corabia nu poartă pe nimeni* din 2017, probabil cu prilejul împlinirii unei vârste rotunde. Cărţile sale au beneficiat de prefeţe sau prezentări pe ultima copertă ale Anei Blandiana, Al. Cistelecan etc. Poemele Minervei Chira sunt concentrate şi nu fac abuz nici de metafore sau alte figuri de stil: „Ca pe un corn/casa îşi înfipse acoperişul în pământ/Temelia se hlizea la văzduh/Sub streaşină – îmbulzirea animalelor de povară/În rătăcirile pe muchia dintre noapte şi zi/m-au cules din florile deznădejdii/când ofilirea sărută petalele/De atunci drama se joacă singură". Aşadar, o viziune suprarealistă asupra lumii şi o tensiune interioară discretă.Ultimele două cărţi – *Drumul pe sub pământ duce în cer?* şi *Corabia nu poartă pe nimeni* – sunt mai sentimentale, cuprinzând nu doar poeme, dar şi scrisori, fotografii şi însemnările scriitorilor care au vizitat-o pe poetă în satul Negreni, la trei kilometri de castelul lui Goga de la Ciucea. Cele două masive volume se încheie cu o fişă biobibliografică şi cu lista numeroasă a referinţelor critice despre cărţile sale.

OCTAVIAN DOCLIN – Răsaduri (Gordian, Timişoara, 2017)

Aventura lirică a lui Octavian Doclin continuă cu acest volum prefaţat de Ion Pop cu o sinteză asupra întregii poezii docliniene, nu cu analiză asupra acestuia de faţă. Răsadul devine aici un motiv poetic pe cât de original, pe atât de atotcuprinzător: materie primă pentru poetul care se scrie pe el însuşi răsădindu-se; materie izbăvitoare pentru „mâna poetului/când mistuită va fi/cum rugul aprins"; chiar moartea însăşi precum în această litanie ludică: „doclina-m-aş şi n-am cui/doclina-m-aş verbului/şi în veci răsadului/vai şi-amar de mâna mea/când m-a răsădit din ea/doclina-m-aş doclina/vai şi-amar de moartea mea/când m-o răsădi în ea". Pe lângă motivele paralele răsad-nerăsad, Doclin revine şi la motivele mai vechi, tot paralele: poem-poemă cu varianta *poem minim*: „Implantat mai adânc/decât răsadul în mănunchi/este poemul minim/cum robia păcatului". Cum îşi datează şi-şi localizează poemele din zecile de plachete publicate, opera lui Octavian Doclin este în fapt un jurnal liric, jurnalul în care – sub ochii cititorului – el îşi perfecţionează la nesfârşit arta lui poetică. Mai mult, unele poeme sunt localizate „în biserică", ceea ce sugerează că sunt cu adevărat inspirate, în sensul vechi, dintotdeauna, al cuvântului. Şi Octavian Doclin chiar este un poet inspirat. **(DAD)**

Compromisul lui Blaga şi disidenţa lui Deşliu

În *Literatura cu bune şi... nebune*, volum de peste 500 de pagini al Magdei Ursache, autoarea este – printre altele - o „iresponsabilă" apologetă a gândirii non-corectă politic. A devenit deci o chestiune de elogiat spusa a ceea ce gândeşti, în, altfel, plină perioadă a libertăţii de expresie! Iată: „Şi ca să încurajăm nu caracterele, ci non-caracterele, se scoate în faţă „compromisul" lui Blaga: articolul din *Contemporanul*, 1960, reprodus de *Scânteia*, dar pentru Ivaşcu, acela care l-a presat să-l scrie, se pledează „Nevinavat". Dan Deşliu a fost scos disident. Pentru că l-a cântat pe Stalin şi după ce a murit? „Şi Stalin, viu, trăieşte prin partid". Şi: „Am citit undeva (în Ion Gavrilă-Ogoranu?) că între Yugoslavia şi RSR era o înţelegere: pentru fiecare transfug prins şi trimis înapoi, RSR oferea un vagon de sare. Rămânea destulă ca să se toarne şi-n terciul deţinuţilor, anume ca să fie prăbuşiţi, nu numai de înfometare, ci şi de sete".

actualitate

Gheorghe Grigurcu

„Trecînd cu automobilul printr-un sat”

■ Ucenic al unei stihii te simți, cea a cuvîntului. N-ai parte de scăpare. Aparent poți păși cu ușurință în golul aflat doar la un singur pas, cel al transverbalului. Dar îți dai seama că și acesta e dependent de fapt de torentul cuvintelor, cum o umbră luminoasă a sa.

■ A. E.: „Unii poeți lungesc numărul de versuri, alții numărul cuvintelor din fiecare vers, alții – cei mai buni – ronronul de dincolo de cuvinte”.

■ „Dezlegarea problemei pe care o vezi în viață este un fel de a trăi care duce la dispariția a ceea ce este problemă” (Ludwig Wittgenstein).

■ Cea mai vorbăreață pasăre din lume este Papagalul gri african. Un papagal din această specie poate pronunța peste 800 de cuvinte. Majoritatea speciilor de papagali pot învăța doar 50 de cuvinte.

■ Senectute. Lectură lungă, atunci cînd preferi a citi scrupulos o carte, de la prima la ultima pagină, cu o disciplină de învățăcel. De cîte ori n-ai uitat deopotrivă titlul și autorul scrierilor consumate astfel? Lectură scurtă, atunci cînd, urmărind un subiect, o informație, un citat ori pur și simplu frunzărind cartea, dai peste pasaje disparate care te captivează, îți rămîn în conștiință. Le rumінezi, încerci a le interpreta, a le da o replică. În acest chip amnezia apare considerabil redusă, astenia cam cedează și ea. Vîrsta e pusă la punct. Fragmentele conțin uneori energia explozivă a întregului, care ți se oferă grație lor cu mai multă culanță decît acel întreg.

■ Amatoare de cockteiluri, pe care totuși declara că le detestă, Martha Bibescu preciza că mulțimea invitaților o punea în situația de-a spune unuia *bon* și altuia *jour*.

■ „De la maică-mea deci am aflat, încă din copilărie de tristețea, nenorocirile și tragedia atîtor maghiari, cărora nu le-a fost deloc ușor să se împace cu ideea stăpînirii românești. La început, multora, probabil celor mai mulți, nu le venea să creadă că situația aceasta, absurdă pentru dînșii, va dura. De aceea, foarte mulți dintre ei au refuzat să depună jurămîntul de credință față de statul român și astfel și-au pierdut posturile, au ajuns în neagră mizerie, unii dintre ei s-au sinucis chiar. Mărturisesc că niciodată n-am uitat că fericirea națională românească ar însemna, la acea epocă de tranziție, pentru concetățenii noștri maghiari, o tragedie națională. Istoria nu te întreabă, nici măcar nu-ți explică, ci te lasă doar să te obișnuiești ori să te împaci cu ea. Sufletele mature și luminate trebuie totuși să-i înțeleagă pe cei care, în atari împrejurări, suferă și să țină seama de demnitatea lor” (I. Negoițescu).

■ Cine a afirmat că lucrurile naive sunt cele care dau naștere lucrurilor serioase? Dar nu mai puțin lucrurile serioase devin naive printr-un abuz al lor, care, în definitiv, intră în natura atît de abuzivă prin repetiție a vieții însăși.

■ Record: un documentar tv. ne înfățișează un cîine care înțelege 150 de cuvinte, cel puțin cît un copil de doi ani.

■ „Berea nu se degustă. Într-o halbă s-ar putea goli multe pahare de vin. În actul băutului, chiar atunci cînd este privit ca un act mecanic, trebuie să se ascundă o savoare deosebită – bețivanii corpolenți care par să fi coborît din tablourile lui Jordaens îți lasă, cînd îi privești cum beau, impresia că ar inspira lichidul. Acest tip de a bea își are originea în timpurile cînd nu se bea bere din căni, ci mied din cornuri” (Ernst Jünger).

■ O imperfecțiune atît de imperfectă, lîncedă, tot mai insuportabilă ca imperfecțiune. Oare viața, multcelebrata viață, acum către final, nu ne-ar putea oferi și altceva chiar în materia imperfecțiunii?

■ Impolitețea lucrului neterminat, gata a te sfida, a ajunge la grobianism.

■ „Unele cărți par a fi scrise nu pentru a învăța ceva din ele, ci pentru a afla că autorul a știut ceva” (Goethe).

■ Erudiția: o aspirație romantică răcită, aceea de-a cuprinde cît mai mult, dacă e posibil totul, suplinind elanul vizionar prin disciplină exclusivistă, fluxul generator de imagini prin rîvna contabilicească a materiei culturale. Un romantism căruia i se ia masca mortuară.

■ „Raportul de înfierare al DNA semnat de ministrul Justiției conține pe fiecare pagină, din cele 35 cîte are în total, o medie de peste zece greșeli morfologice și ortografice (virgule între subiect și predicat, dezacorduri de gen, termeni impropri, sintaxă sucită, lipsă de sens etc.). Prof. univ. dr. Tudorel Toader a fost, vreme de 12 ani, decanul Universității «Al. I. Cuza» din Iași. PSD, acest magnet al prostiei naționale cu patalama! (**Dilema veche**, 2018).

■ „Acești Jedi ai concordanței temporale: Liviu Pop, ministrul Educației («Îmi cer anticipat scuze pentru greșelile pe care le-am făcut») și Tudorel Toader, ministrul Justiției («Pînă mîine trebuie să-mi trimiteți raportul și nu l-am primit nici pînă acum»)” (**Dilema veche**, 2018).

■ Oare vanitatea unui medic față de pacienții săi nu e similară cu cea a unui prelat față de cei ce i se spovedesc?

■ Tristețe: a înțelege că nu mai poți fi cum ai fost, dar nici nu poți fi altminteri.

■ „Ursul Stepan, prietenul nedespărțit al fetelor. Îi place la nebunie compania fetelor! Stepan este un urs brun de 317 kilograme și lungime de peste 2 metri, crescut în casă de soții Svetlana și Iuri Pantelecenko din Rusia. Este atît de blînd, încît oricine se poate împrieteni cu el. Olga, de 17 ani, și Katia, de 5 anișori, fiicele unor vecini, sunt cele mai bune prietene ale lui. Le lasă să-l călărească și le însoțește la plimbare. Îi place mult să-l îmbrățișeze. Soții Pantelecenko l-au adoptat pe Stepan pe cînd avea numai 3 luni, în urmă cu 23 de ani. Îl găsiseră niște vînători în pădure, trist și neajutorat, pentru că își pierduse mama. (...) În sălbăticie, urșii bruni sunt foarte periculoși și chiar ucid omul. Pot ajunge la 600 kilograme, și trăiesc pînă la 50 de ani în captivitate” (**Click**, 2018).

■ A. E.: „Alexandru Matei? Un Dan Zamfirescu al zilelor noastre”.

■ A. E.: „X își tratează viața ca pe-o cocotă. N-o stimează defel, dar cînd îi e de trebuință, o plătește generos”.

■ Dacă recitești de cîteva ori, la intervale scurte, un text al tău pe care inițial îl socoteai mulțumitor, acesta începe nu o dată să ți se pară neizbutit. Încă o dovadă a faptului că în materie de creație repetitivitatea, obișnuința, rutina duc la un efect negativ. Remediul: o pauză în care „să uiți” ce-ai scris, pentru a avea un mic șoc al întîlnirii cu un autor „necunoscut”. Un iluzionism psihic.

■„Adevărata ordine se întemeiază pe rugăciune, tot restul nu-i decît dezordine. Lumea care se pregătește este o lume de pradă. Nu ne mai rămîne decît să ne întoarcem înăuntrul nostru și să facem primii pași spre acea împărăție lăuntrică unde armatele nu ne vor ataca niciodată” (Julien Green).

■ Rostul cuvîntului literar. Realitatea poate fi mirabil schimbată de puterea rostirii ce-o are în vizor. Harul cuvîntului suflînd unde vrea, aidoma harului ceresc, o decupează în forme unice, imprevizibile ce par născute *ad hoc*. Recrează Creația. Nu s-ar zice că e o sfințenie cum socotea Berdiaev, ci o replică sieși suficientă în dramatismul său postparadiziac dat acesteia.

■ Cel mai propice moment pentru așa-zicînd controlul credinței e, în ce mă privește, dimineața. Credința e mai vie atunci, în tandem cu rațiunea. Un soi de emoție lucidă, solară. Umbrele pot apărea sub regimul oboselii, către amiază, cînd gîndul se deșiră, cînd verbul nu mai răspunde la apel.

■ „Ani îndelungați, Sakia-Muni rămase în pustiu, nemișcat și cu ochii la cer. Chiar și zeii îl pizmuiau pentru înțelepciunea și destinul său de piatră. În mîinile sale întinse și țepene rîndunelele își duraseră cuib. Dar într-o zi ele și-au luat zborul și nu s-au mai întors. Și acela care ucisese în sinea lui dorința și voința, faima și durerea, începu să plîngă. Așa se nasc florile din pietre” (Camus).

■ Lucruri pe care le notezi cochetînd cu aproximația, prins în jocul expresiei amabil echivoce, promițătoare, spre a-ți tatona astfel o certitudine în privința lor (a avea de unde să alegi varianta convenabilă).

■ Surprinzătoarele rezerve față de omul Liviu Rebreanu ale lui Petre Pandrea („simplismul, incultura și cvasiprostia sa fenomenală”) nu sunt singulare. Iată altele, analoage, ale lui G. I. Duca, fiul lui I. G. Duca, diplomat de carieră, autor al unor amintiri publicate de editorul Ion Dumitru, la München, sub titlul **Cronica unui român în veacul XX**. Acesta l-a însoțit pe scriitor în Finlanda, în primăvara anului 1943, pentru a participa acolo la sărbătorirea zilei de 10 Mai: „Cînd l-am însoțit pe Rebreanu la Tampere, m-am mirat, în trei ore de drum, că un scriitor de teapa lui are un vocabular așa de restrîns; o conversațiune lipsită de interes, nici o curiozitate, și, în general, o minte greoaie și o frază de om fără cultură... Un public restrîns l-a întîmpinat în sala de conferințe ceea ce l-a supărat într-atîta, încît a declarat (...) că dînsul «este prea mare pentru Finlanda» - din acea clipă l-am categorisit definitiv. (...) Cîteva ore mai tîrziu, ne-am scăpat de dînsul, petrecîndu-l, fără de părere de rău, pînă la aeroport”.

■ Trecînd cu automobilul printr-un sat, am zărit, la marginea șoselei, aproape de poarta unei gospodării, o barză în cuibul său cocoțat pe un stîlp. M-a izbit un contrast: cel dintre făptura alungită a berzei, de-o verticalitate provocatoare, pe suprafața plană din preajmă, a unui șes cît vezi cu ochii. Înfiptă cumva în acest șes spre a-i sublinia valoarea peisagistică.

■ Acea satisfacție dramatică a unui lucru împlinit prea tîrziu, cum reamintirea unui prieten care nu mai există.

■ „Un francez, Thierry Millet, repară umbrele. Aproximativ 9000 pe an. Are clienți din toată lumea și crede că, dacă toți am face un mic efort, am salva planeta. Pentru că anual, în lume, sunt aruncate cam 500 de milioane de umbrele. Din metalul lor s-ar putea construi, zic specialiștii, zece Turnuri Eiffel. Așa că nu doar clima e o problemă globală, ci și umbrela” (**Dilema veche**, 2018).

■ Aerul de gisanți pe care-l au metaforele.

■ „Eric Heller ne vorbea despre impresia deprimantă pe care i-a lăsat-o un congres de microfizicieni la care a asistat în vara asta. Acești savanți nu găsesc nici un sens Creației, nici existenței. Viața ar fi, după ei, o simplă întîmplare. De aceea, spune Heller, dorința lor, inconștientă, de a pune capăt vieții pe pămînt; se simt vinovați că au ajuns aici, că au «demistificat» radical întreaga Creație și vor să-și ispășească această vină nimicind Lumea cu cîteva super-bombe. Dacă nimic n-are sens, e mai bine să terminăm definitiv...” (Mircea Eliade).

■ A. E. ca-n transă: „Nu numai tinerețea, ei da, tinerețea asta din capul locului, a mea, a ta, a devenit senectute, ci și tinerețea mai tînără, una încă și mai tînără, din preajma noastră, pînă și tinerețea care încă nu există”.

■ A. E.: „Femeia iubită: o metaforă a vieții, cum ar veni la firul ierbii”.

■ Din perfidiile somnului. În ultimele nopți, dormind, am visat că am insomnie. Ca-n vorba de explicabilă rezonanță de odinioară a matematicianului Grigore Moisil: „Am visat că mă aflu la o ședință de partid și cînd m-am trezit, am constatat că mă aflu chiar la o ședință de partid”.

■ „Într-un sfîrșit, mă recunosc pe mine însumi și regăsesc odaia. E o senzație de ușoară beție. Odaia e extrordinar de condensată în materia ei, și eu implacabil revenit la suprafața lucrurilor: pe cît de adînc a fost valul de nelămurire, pe atît de înaltă este culmea lui; niciodată și în nici o împrejurare nu mi se pare mai evident decît în aceste momente că fiecare obiect trebuie să ocupe locul pe care îl ocupă și că eu trebuie să fiu cel care sunt” (M. Blecher).

■ O afinitate între amintire și iubire? Nu sunt oare ambele selective?

■ Cît de puține cuvinte îți trebuie pentru a percepe că exiști! Cît de multe cuvinte îți trebuie, nu o dată în tortuoase construcții, pentru a făuri iluzia existenței!

■ În pădurea din apropiere, ca de obicei cu cățelul, înaintea prînzului. La un moment dat zăresc o femeie urcînd alene scara lungă de pe povîrniș, cu o rochie albă și cu un batic alb pe cap. Printre ramurile înfrunzite care intersectează succesiv imaginea, baticul capătă o înfățișare neverosimilă, fluturînd imens cum un steag. Ceva e în neregulă. Îmi concentrez atenția și constat că rochia albă a devenit de un galben intens. Mă apropii de scară pe poteca laterală pe care mă aflu și altă surpriză! Femeia care e acum la cîțiva pași de mine nu poartă nici un batic și e îmbrăcată în alb, precum la început. Ce să fi fost? O secvență din trecut sau din viitor, o hîrjoană fără sens, un simbol? Sau o biată defecțiune de moment a privirii mele?

■ „Cu cît ai îndurat mai multe nedreptăți, cu atît riști să cazi în infatuare sau în orgoliu pur și simplu. Orice victimă pretinde că este un ales cu semn schimbat și reacționează în consecință, fără să-și închipuie că prin asta dobîndește chiar statutul Diavolului” (Cioran).

■ „Opinia se bazează adesea mai mult pe obișnuință decît pe judecăți” (Monseniorul Ghika).

■ Amintirea: un prunc pe care îl aduce pe lume memoria, prin durerile facerii. E altceva decît ființa trecutului, o viață nouă izvorîtă dintr-însa.

aforisme

Marin Iancu

JOCUL DE-A VIAŢA ŞI MOARTEA

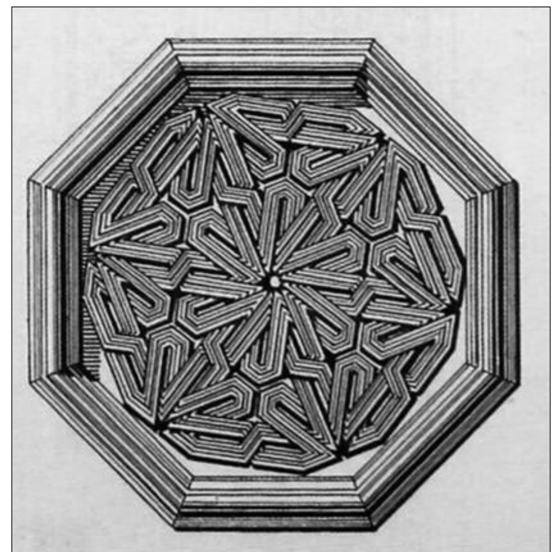
Într-o literatură, cum este cea a noastră de astăzi, în care poezia feminină se află într-un proces fără precedent de proliferare, se pare că **Ana Podaru** se arată tot mai decisă să-şi ocupe un loc al ei. Recent apărută, cea de a patra carte a sa (*Cad îngeri din icoane*, Editura Fundaţiei Culturale Ion D. Sârbu, Petroşani, 2017) apare în Colecţia *Banchetul*, fiind răsplătită pentru originalitatea formelor poetice „clare şi distincte" cu Premiul Ion D. Sârbu pentru *Poezie*. Foarte bine primite, poemele din cele trei volume publicate anterior (*Firimituri de fericire,* Ed. Inspirescu, Baia Mare, 2014; *Fluturi în Infern – Butterflies in Inferno,* Ed. Inspirescu, 2015, ediţie bilingvă română – engleză; *Octombrie rece. Icarii timpului,* Ed. Inspirescu, Baia Mare, 2017, prefaţă semnată de Dumitru Velea şi George Terziu) lăsau să se întrezărească existenţa unei stări poetice proprii şi vocaţia unei rostiri molcome şi învăluitoare. Mişcându-se în spaţiul unui tradiţionalism veritabil, venit de prin direcţia Pillat sau Voiculescu, poemele din volumul *Cad îngeri din icoane* sunt scrise dintr-o acută necesitate a confesiunii, poezia Anei Podaru dovedindu-se, în ceea ce are aceasta mai bun, a fi naturală

şi, deci, umană. Provenite dintr-o astfel de zonă lirică, cele mai multe dintre aceste construcţii poetice au obsesia dezamăgirii, fiind gândite predominant pe structura unei viziuni mai sumbre, cu izbucniri la suprafaţă de tristeţi şi deznădejdi: „Tot privind spre lumină m-am trezit levitând / printre vămi de văzduh, scormoneam tremurând, / şi-am găsit jos, în talpă, strop de sânge curgând / pe cenuşa rămasă ca un rug fumegând" (*Privind spre lumină*). Peste toate acestea curg imaginile accentuat vizuale, destul de reci, asaltând direct eul liric aflat într-o condiţie umană limită. Ana Podaru pledează pentru întoarcerea la sursele originare ale poeziei, evitând ermetismul şi întortocherile forţate şi, adesori, inutile, ale frazelor, Expresia este susţinută printr-o notare acută a concret-senzorialului: „Mă duc în urma timpului cu pasul / ce gustă glodul tălpilor pe câmpuri. / ciulesc urechea şi mă mustră glasul / şi caut iar prin miile de gânduri" (*Copilărie, ce mult te-am iubit*). Tonalitatea elegiacă, cuprinsă sub cele mai diverse forme ale sale în limbajul poetic, este echivalentă sentimentului unei anume solitudini, în care mişcarea fanteziei decide totul, propunând forme diverse al trăirii. Punând în evidenţă caracterul de „joc" al textului, poeme precum *Rădăcină-n deşert, Fusul* şi *Vino, mamă* încântă prin simetria refrenului şi a modului în care, pe linia lui N. Stănescu sau Cezar Baltag, ştie să valorifice ritmurile folclorice din descântece: „Seacă seva din tulpină, / ramuri stau uscate-n soare, / inima fântână doare, / a secat, izvor... secat... / nicio frunză nu mai mişcă / în morminte pitulate, / triste lacrime uscate, / doar o zi din şapte-agate/spânzurată stă pe cer" (*Rădăcină-n deşert*). Un sentiment de tristeţe şi durere se presimte cu deosebire în poeziile pline de umbre ale lumii de dincolo: „Nu lăsa să treacă timpul stăpânindu-mă-ntru-totul, / Vino, doamna mea, acum, cât mai pot a te iubi... / Doar nu vrei ca după cruci să te-ntâmpine doar mortul, Vin azi să-ţi spun: ´mi-eşti dragă!... din adâncul inimii" (*Azi doinesc în rând cu lupii*). Pe o asemenea retorică a suferinţei şi a dezamăgirii, stările devin apăsătoare, la limita pragului de trăire („Spune-mi, lacrimă ce curgi de sub pleoapă-nsângerată, / Unde-i vadul celei dulci?...tu eşti lacrimă sărată, / Te prelingi pe-obraz încet ca penelul pe hârtie / Scrijelind un vechi poem pe o inimă pustie", *Spune-mi, lacrimă sărată*), atitudinile împrumutând o solemnitate de ritual care dau imaginilor morţii şi a dorinţei de eliberare de această obsesie o lumină specială: „Destinul drumuri mi-a deschis, / Un drum cu spini fără sfârşit, / Am sângerat şi mi-am promis / Că orice spin ce m-a trântit / O să-l transform în pâlc de vise..." (*Spinul)* Atmosfera e de ceremonie cosmică, elementele naturii sunt chemate să participe la sărbătorile morţii („Au coborât norii pe umerii mei / cu şipot de ploaie-n urechi, / păreau că-s de puf, dar erau totuşi grei / adunaţi peste suflet, perechi", *Norii de plumb*), astfel încât, luate separat, imaginile pot prelua diferite funcţii poetice: „Cămaşa zdrenţuită ce mă strange e udă, îmbibată de sudori, / Mă ruşinez că rănile păgâne n-ajung până la nori, / N-ajung până la nori chiar dacă trupu-mi geme, / E poate prea târziu acum sau poate prea devreme" (*Drumul crucilor de plumb*). Siguranţa tonului, puterea eului poetic de a-şi alege un punct dominator, impresia mai generală de contemplare activă a lumii rămân resursele vitale ale versurilor poetei Ana Podaru. La polul opus, impresionează îndeosebi acele poeme calme, de reculegere horaţiană, sugerând un cadru de dulce intimitate („Eu citesc aceste rânduri ce miros a fân cosit / Rezemându-mi capu-n mâini cu un zâmbet chinuit"), în care sentimentul pierderii copilăriei şi, în general, efemeritatea existenţei, a trecerii timpului emană din versuri precum acesta: „Spun că timpul trece iute ca fioru-n poezie...").

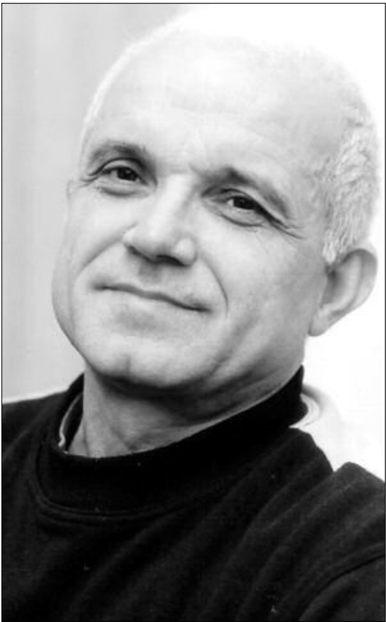
Afirmat tot mai deplin conştient de specificul său, discursul liric se construieşte aici ca reflex insistent al actului existential, a „realităţii imediate", de unde şi intensitatea unor trăiri insistent amplificate. În asemenea situaţii, poemele se încarcă de o imensă energie discursivă, ca semn al acestei realităţi desfăşurate frenetic în forme multidimensionale şi adeseori insolite în manifestări. Ana Podaru îşi caută, de fapt, cu febrilitate, rosturile în viaţă, imprimând versului sentimentul participării la drama provocată de prezenţa răului în lume, cu deosebire, în momentele sale de confruntare cu moartea: „Ca un fâlfâit de aripi viaţa asta-i trecătoare, / baţi din aripi chinuit, orizontu-apoi dispare, / dar tu zbori şi-n labirint, te opreşti pe la răscruce, / cauţi drumul altui cer jertfind aripa-ţi pe cruce" (*Fâlfâit de aripi).* Alteori, o dorinţă de pace şi gestul de recuperare a luminii ocrotitoare devin dintr-o dată aspiraţia consecventă a autoarei. De aici şi nevoia maximă de sacrificiu: „Din scoarţa bradului, tămâia a-nflorit, / măicuţele cu mâinile curate / adună de cu zori, în munţi plecate, urmând acelaşi rit neobosit" (*A-nflorit tămâia*). Alteori, tentaţia este aceea a unei sincerităţi absolute, stare c ear îngădui să se treacă mai lejer la versuri ce dezvăluie o prezenţă sentimentală şi o nostalgică.

Pe de altă parte, distingem în alte câteva poeme un tip de feminitate care tinde să-şi asume întrega existenţă. Dacă în bună parte volumul *Cad îngeri din icoane* este construit pe o poezie a elanurilor sfărâmate, a tensiunilor şi stărilor angoasante, de „vid sufletesc", cea de a doua categorie de poeme din structura acestui volum ne păstrează aproape de spaţiile generoase, cerul, marea, câmpia fiind doar câteva dintre libertăţile care atrag fascinatoriu insul: „Du-te, vântule, departe unde eu nu pot ajunge, / ia cu tine doar o parte din frunarele gândirii / şi întoarce-te la mine când uitarea mă străpunge, / adă-mi gândurile toate sub pecetea nemuririi. (...) // Călător prin lumea toată, plimbă-mi versul pe-o aripă / Scuturată peste ape, peste flori scăldate-n soare" (*Vântule*). De acum, o vitalitate puternică îşi spune cuvântul. Laturii grave a versurilor accentuat dramatice, venite dinspre o confruntare cu nelinişetea şi cu suferinţa, i se substituie un tip de limbaj cu mult mai apropiat de o poezie a candorii, a jocului copilăresc. Priveliştile prind viaţă, simplitatea rostirii versurilor trădând o nostalgie imnică, destul de apropiată de un adevărat elogiu al naturii: „Universul să renască, curcubeul să re-nvie, / Veselia să-ncolţească precum grânele-n câmpie, / Soarele să strălucească pe un cer surâzător / Fără trăsnete şi fulger, fără urmele de nor" (*Hai să râdem, fraţilor!).* Iată alte idilice viziuni feminine, semne candide ale unei imperioase nevoi de autenticitate: „Uite cum se zgribuleşte turturica prin frunzare / după ploaia ce-a căzut peste câmpuri, peste plai, / căutând cu-nfrigurare poarta razelor de soare / s-o-ncălzească pe-o aripă ce-are forma unui nai, // s-a pornit prin ramuri vântul, legănată, turtureşte, / glasul ei se duce-n zare ca un cânt din altă lume, / lângă ea un turturel dintr-o data se opreşte / şi-o priveşte cu iubire tot făcând cu ciocul glume..."(*O singură comoară).*

În altă ordine de idei, nu atât originalitatea este aceea care ar surprinde în volumul *Cad îngeri din icoane,* cât mai degrabă îndrăzneala prin care autoarea se supune unui joc de planuri lirice duble de mare fineţe, în care Ana Podaru îşi trăieşte adevărata stare de graţie. Fiindu-i insuficientă realitatea, cu toate elementele ce-i sunt proprii acesteia, dragostea la Ana Podaru implică mitul, ca în poezia *Orhideea sălbatică*, de exemplu. Poeziile *Copilărie, ce mult te-am iubit* şi *Hai, acolo unde tu...* ascund o privire inocentă asupra realităţii, senin-surâzătoare, „câmpiile cu flori", „pasărea măiastră", „poveţe de iubire", „cerul purpuriu" sau „zările albastre" devenind atributele dominante ale lumii şi atitudinilor, după cum în *Doamne, câtă bucurie* şi în alte asemenea poeme se ascunde o feminitate de un fel special, care, din perspectiva cosmicizantă, tinde spre o cuprindere largă a universului: „Doamne, câtă bucurie să culegi mărul din ram, / Să miroşi clipă de clipă floarea înflorită-n geam, / Să alergi desculţ prin iarba ce se scaldă-n bob de rouă, / Să adulmeci mângâierea stropilor atunci când plouă".

Liviu Ioan Stoiciu

Cu „cetățenii suverani” la consult psihiatric

A apărut o nouă specie de cetățean (nu de *om nou*), „cetățeanul suveran”. Am conștientizat abia zilele trecute tărășenia, auzind (și văzând la televizor) că la Brașov „suveranii” au cărțile lor de identitate și numere de înmatriculare trăsnite la mașini (gen „VN 01 Suveran”, pe mașina unui bărbat autointitulat Viorel Suveran care nu recunoaște actele emise de statul român; atenție, Viorel Suveran este lider de sindicat la Complexul Energetic Oltenia!). Societatea de la noi progresează? Superficial, am trecut cu ochii peste știrile scrise în mass-media centrală legate de apariția acestui „fenomen” insolit. Locuind de la o vreme mai mult la Brașov (la intrarea în municipiu, la sud), mai departe de centru, am încercat să stau cu capul la cutie, hotărât să mă izolez, să nu am de a face cu presa scrisă (accesibilă și online) și cu posturile de televiziune din Brașov (sau cu lumea literară din Brașov). Probabil că la Brașov se cunoaște demult situația acestui nou tip de cetățean numit „suveran”, eu acum am luat seama. Mi-am exprimat pe loc nedumerirea în fața unui vecin tânăr, în acest sens, care m-a lămurit buștean: acesta e un prim nucleu ieșit la vedere, dar cu siguranță sunt cu miile acești „suverani”, e un semn de protest radicalizat, ei nu mai recunosc statul. De ce vă mirați? N-a plecat de la Brașov prima răzvrătire reală împotriva statului (reprezentat de Ceaușescu, în noiembrie 1987)? Brașovenii au ceva de împărțit cu statul care te jupoaie. „Suveranii” au legătură cu nesupunerea cetățenească? E mai mult, ei sunt oameni liberi de orice stat din lume și orice lege. Sunt oamenii lui Dumnezeu, „născuți vii” și atât, vor să fie lăsați să se autoconducă și autogestioneze, să nu plătească taxe și impozite... Vrea moartea statului? Dacă „suveranul” s-ar retrage în pădurea moștenită, singur, ar putea să aibă asemenea pretenții. Altfel, nu e în regulă, statul l-a educat și-i educă pe gratis copiii, statul i-a asfaltat drumurile, până una, alta, pe care merge să facă o afacere sau o vizită. Nu știu cum s-ar descurca la magazin, unde se oprește automat TVA (care se duce la stat, nu?), pe orice produs cumpărat, nu are cum să refuze plata TVA... De ce să-și dea el banii statului, care e condus de o administrație coruptă? Nu vrea să mai aibă de a face cu statul. Totuși, până la urmă statul ăsta e ceva abstract, mie mi se pare civilizat să întrețin statul, să se dezvolte, plătindu-mi impozitele și taxele...

Mă uit în Constituția României, ce stat avem? Art. 1 – Statul român: *(1) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil. (2) Forma de guvernământ a statului român este republica. (3) România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate. (4) Statul se organizează potrivit principiului separației și echilibrului puterilor – legislativă, executivă și judecătorească – în cadrul democrației constituționale. (5) În România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.* Cu ce nu sunt de acord „cetățenii suverani”? Nu sunt monarhiști, nici nu fac politică (nu-i interesează cine e la putere), nu contestă granițele (n-au prejudecăți minoritare etnice), din cele cinci subpuncte la Art. 1 din „Statul român”, doar subpunctul 5 îi enervează, nu acceptă să respecte legile. Mai exact nu acceptă să-și plătească vreo obligație față de stat. Ei își aparțin în totalitate, n-are nimeni nici un drept asupra lor. Susțin că *nu-și cedează nimănui suveranitatea*. Refuză, de exemplu, să aibă Cod Numeric Personal, să nu poată fi urmăriți de administrațiile financiare sau de poliție, își tipăresc singuri o carte de identitate (cu CNP fictiv), cu ștampilă proprie. Se legitimează așa (îl citez întocmai): „Suveran Danieladrian Ființă Vie Născut Viu este Beneficiar Executor al persoanei CNP personaj cu caracter fictiv numeric, Conform UCC 3-305, nu a cedat niciodată suveranitatea către statul România”... Pe ștampilă scrie la fel „Suveran Danieladrian”. Sau: „Suveran constantin, fiul lui vasilehareta. Ființă Vie Născut Viu este Judecător Executor. Beneficiar al persoanei CNP personaj cu caracter fictiv numeric. Conform CCU 3-305 nu a cedat niciodată Suveranitatea către statul România”. Interesant argumentul „suveranului constantin”: *Varianta optimă este, așadar, scrierea numelui doar cu litere mici, pentru că așa și numai așa „îți păstrezi TOATE drepturile naturale conferite de Constituție, ești «individ» și asupra ta nu are niciun drept și nicio jurisdicție ABSOLUT NICIO lege juridică!”* Alt exemplu: „Eu, suveran Pontifex Maximus ființă vie în carne și oase cu nume propriu privat Vasileion...” Mai exact, legitimația lor se bazează pe eliberarea oficială a „certificatului medical de născut viu”, nu a certificatului de naștere, pe seamă căruia „suveranul”, de capul lui, își face o carte de identitate fără CNP (sau cu un CNP fictiv), pentru ca statul român să nu-l mai poată urmări... *Fiind anterior unei înregistrări oficiale în Starea Civilă, ”Suveranii” spun că folosirea exclusivă a certificatului de născut viu îl face pe individ liber de controlul direct al Statului.* „Vreau acest document pentru că el este dovada existenței mele pe pământ, certificatul născutului viu (subliniază alt *suveran,* Mihai Poenar din Codlea). Este cel mai puternic act pe care noi îl avem”. E semnificativ că „suveranii” își fac propriile legi, pe care statul român ar trebui să le respecte, probabil în numele *liberei dezvoltări a personalității umane* stipulate în Constituția statului. Dacă n-ar fi adevărată existența „suveranilor”, aș zice că literatura ficțională se scrie de la sine... O știre, din care am citat (din *Adevărul* din 7 martie 2017), se încheie cu: *Online, tot mai mulți români – care vor să fie Suveran Ființă Vie Născut Viu – îmbrățișează ideea de a avea cărți de identitate fără CNP, ajungându-se la teorii care mai de care conspiraționiste, până la a ajunge la a fi „vânduți la bursă”* (dacă aveți timp de pierdut, de curiozitate copiați linkul videoclipului și puneți-l în fereastra Google: https://www.youtube.com/watch?list=PLovPY9JRO2cuZ_PtuxnJIpy7Yyw2xu7ZT&time_continue=78&v=INs1EA5TTPo). Un om de afaceri din Brașov, cu o avere estimată de Forbes în 2010 la 30 de milioane de euro, Dan Cămărzan, cu act de identitate „redactat chiar de el”, se proclamă om liber. Și declară: „Cu ce mă legitimez? Cu corpul meu și cu numele pe care mi l-am dat eu personal, pentru că eu acum am voie să îmi emit propriul meu act. Brașovenii mă știu înainte să mă trezesc la viață, când încă eram mort”! Important: „suveranii” n-au apărut în România întâi! E o „internațională” a lor.

De luat aminte: *Mișcarea cetățenilor suverani s-a născut în spațiul anglo-saxon, iar grupurile constituite adună împreună anarhiști, contestatari ai legislației sau taxelor impuse de stat... Ideea cetățenilor suverani este aceea că în calitatea lor de ființe născute vii nu sunt subiecții de drept al vreunui stat și că astfel pot respinge legile sau taxele nejustificate. În același timp, susținătorii mișcării spun că drepturile lor fundamentale trebuie asigurate în baza Declarației Universale a Drepturilor Omului.* În SUA e cunoscută ca o subcultură caracterizată prin actele de nesupunere și violență îndreptate către guvernul american: *Un grup eterogen, lipsit de o conducere propriu-zisă, Cetățenii Suverani provin din medii sociale, politice și economice diverse, uniți numai de credința că ei sunt indivizi care se autoguvernează. Ei nu cred că statul acționează în interesul oamenilor și se proclamă liberi de controlul său, renegând pe de-a întregul responsabilitățile pe care un cetățean american obișnuit le are. Nu recunosc jurisdicția statului și nu se supun legii...* Motiv pentru care *suveranii* îi împușcă pe polițaii care nu-i cred pe cuvânt și le cer socoteală! Așa că mișcarea asta, a cetățenilor suverani a fost listată în categoria terorismului intern. În România, *suveranii* provoacă deocamdată hohote de râs, iar polițaii îi trimit direct la consult psihiatric — verdictul: sunt sănătoși!

25 martie 2018. BV

Poemul de colecție

Petruț Pârvescu

duminica floriilor

stalin și bo bo rul rus
li ber ta te ne-au adus
sta lin
sta
lin

strigați BĂ
zicea tata după ce ne urcase cu greu pe toți ȘASE
în dudu' ăla bătrân de la poartă

TARE
să vadă și ei ca noi îl iubim

o cruce mare de lemn
verde
scrisă în grabă cu vopsea neagră
lumânări aprinse și miros de tămâie
muguri
flori de liliac
ștergare și batiste albe cu banu' la capăt în amiaza zilei

pe drum tocmai trecea mortu'
dom' învățător
în căruță
pus în coșciug de tablă
în frunte cu părintele dumitru și tot satu' în urmă

venise cum plecase
singur
închis bine
cu fier și lacăt mare la gură direct din pușcărie
după aproape șapte ani de zile azi îl aduseră acasă
cu tovarășii de la regională
fanfara
și-un camion întreg de soldați

de acolo
de sus
NOI strigam ca proștii
ce să facem
așa
mai mult în joacă

sta lin si bo bo rul rus
li ber ta te ne-a...................

GURA
fir-ați ai dracu' de nebuni
scăpă limbă a lu' gâneaț ăla mic de la sfatu' popular
negru de supărare și cu pălăria în cap vorba
când trecu prin dreptu' nostru
guuura
că nu vă mai tace fleanca nici în mormânt

ce MĂ
n-avem voie
ce dracu'
n-ați zis voi că acu' e libertate
și tata striga hotărât mai departe

sta lin sta lin sta lin...

mortu'
se îndepărtase puțin
trecuse de miliție și de școală
dar noi tot îl vedeam

de acolo
de SUS din dud
priveam cum trece dom' învățător pe uliță
și nu mai strigam
auzeam așa
oarecum târziu ca prin somn dimineața (multă vreme în urmă...)
pe tata
pe stalin fanfara și popa
doar căruța aceea cu boii albi la pas
urca liniștită în duminica floriilor spre biserică!..

litere

Florian Stanciu

De noima zăpezii

OCHIULE al meu
tu... cel din frunte
și cel de-al treilea

cu tine la drum
ochiule săgetător
lumea mi-e străvezie

pentru tine ochiule
cele valuri de dealuri
sunt un vis al mării.

ERA pe când ai văzut timpul priponit
De soarele ajuns în vârful amiezii

și pe sub arbori așternute umbrele
la tihnă ispitindu-l pe cel ostenit

toate cele de jos mărmurite
întrecându-se în tăcere cu pietrele.

NOAPTEA târziu când
îngândurat unul dintre noi
a murmurat încet,
încet ca pentru sine –
priviți cât de-aproape
a coborât pajiștea cerului
năboită cu flori de stele
mai-mai să întinzi mâna
una câte una să le culegi.

Ars poetica

Răsar în infolii cristale
când adâncul și înaltul
prind să se înnoade
pe firul aceleiași drepte.

Ars poetica

Ațintește, cumpănește curcubeul
cuprinde lumea de sub arcu lui
dar nu uita că deasupra-i boltește un altul
cu mult mai înalt și mai frumos

DESTIN

Prins noaptea solitar pe câmp
în tăria farurilor mașinii
fulgerând măturând întunericul,
iepurele orbește ridicând brusc
picioarele două, din față,
de parcă grăiește: Răstigniți-mă!
Trupul-icoană taman așa zice:
Uite... m-am răstignit singur!

DE NOIMA ZĂPEZII

Ningea și ningea
de îți curma răsufletul
acea vântoasă de sus
potopul de raze și fulgi
Atunci veneai din câmpuri
prins în mantia
și noima zăpezii
de vremuire podidit și
cu chipul omului de omăt
te-ntorceai acasă... o, tată!

CENTAURIC după tine alergam
În amiaza zilei de vară
Prinderea... descumpătul
pierderea în noi înșine
și mai apoi dorul de
a o lua mereu dacapo.

DE pe mal
convorbeam cu râul
cu undele vălurind
pe harta nisipului –
un gând al deșertului
scria pe ape.

PIATRĂ în cârca pietrelor
munte tu... mi-amintești
de lungul șir de bărbați
ce de prin departe vin
și pe mine fără istov
pe umerii lor mă ridică

CUM valul
de prin adâncuri cu marea venea
pe țărmul zilei să înflorească

Noi doi îl așteptam
în pădurea pitică de spini
guri de secetă arse

Apa ce îi murmura
într-un târziu scoicii
când a prins s-o legene?

NĂBUȘIȚI în cuibul de iarbă, ne însinguram
pe spate răsturnați între corole și lujeri
despicam o copcă-n cer, un ochean

Sorbiți de albastrul înaltului
cu făpturile la zenit spânzurate,
de preajma locului și de noi uitam.

EROS

Erai planeta mea
de-atâta rotire
în jurul tău
mă săgeta inima
mă mistuiau de dor
clipele zilele nopțile.

Adam către Eva

În grădina
cu pomul și șarpele pânditor printre foi
porniri potrivnice se-alegeau între noi doi.
Altminteri noima trebuia să fie;
cerul mai înalt... zarea mai albăstrie.
De-atunci o mâhnire sporește în mine.
De-atunci un surâs mijește în tine.
Hărăzit iadul... așa ne-a fost scrisul,
Pe când alungați și goi părăseam paradisul.

PE cel mai înalt
pisc al muntelui
o tăcere nețărmurită
te strămută în amuțire
și timpanele ți le spărgea.

Pe o carte de istorie

Aici e atâta dihonie
atâta pândă
atâta frământ
atâta sortire
atâta viață
atâta moarte
că întrebi
într-un târziu –
la ce bun toate cele?

Voievodalia

Braț ridicat și fulge-
rări de sabie vitează
ce-așază adevărul
în drepturile lui.

CE străvede oglinda
în zarea de sine
din străfund în străfund
nouă nu ne spune

Vor fi rânduri-rânduri
chipuri de-ale noastre
nori în alergare
șiruri de fantome.

Argedava

Coloane turle bolți
în aură de soare neschimbător
de nicio adiere clătinate
neumbrite de nici un nor

în temelii zidiți părinții
fără istov și ceas de ceas
cu toții în menirea
de sine s-au retras

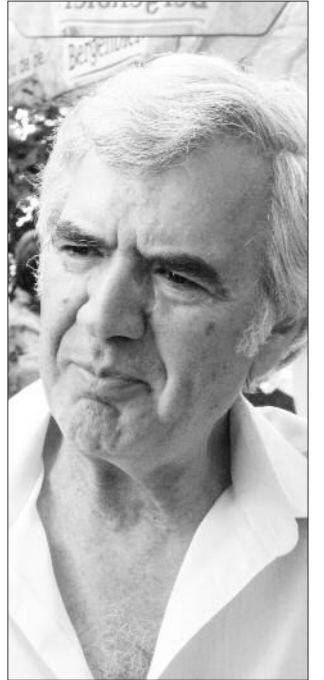
treaptă cu treaptă pe cer
își crește strălucirea slava
cetatea de suflet și minte
în dangăt de clopote... Argedava.

Barbarus

Și cum năboiau
acei neprieteni
dușmani ai inimii
vrăjmași ai ideii
cum săltau tropotind
de-a călare pe zare
și pe țeste cu
șerpii de gorgonă
ai pletelor.

CĂLCÂND picotind pe calea noastră de parcă
lunecam pe-o apă ghemuiți amândoi într-o barcă
Domol și tăcuți treceam pe-aleea de castani
de parcă am fi avut de mers o mie de ani.

Radu Cange

Poem neterminat

Un zâmbet al tău
aruncat de lumină ca din
ceruri,

cu o altă înfățișare
potopindu-mă,
asemenea unui zeu,
fluturându-mi, apoi,
victoria asupra eternității.

Dar lumea

Pe la porți,
umblă o umbră rătăcită,
fără scăpare.

Haotic se chinuie, năucă,
se pare că demult e pe ducă.

Şi așa nu avem cu ce să
o ajutăm.
Ne facem și noi umbre
și spunem că ne jucăm.

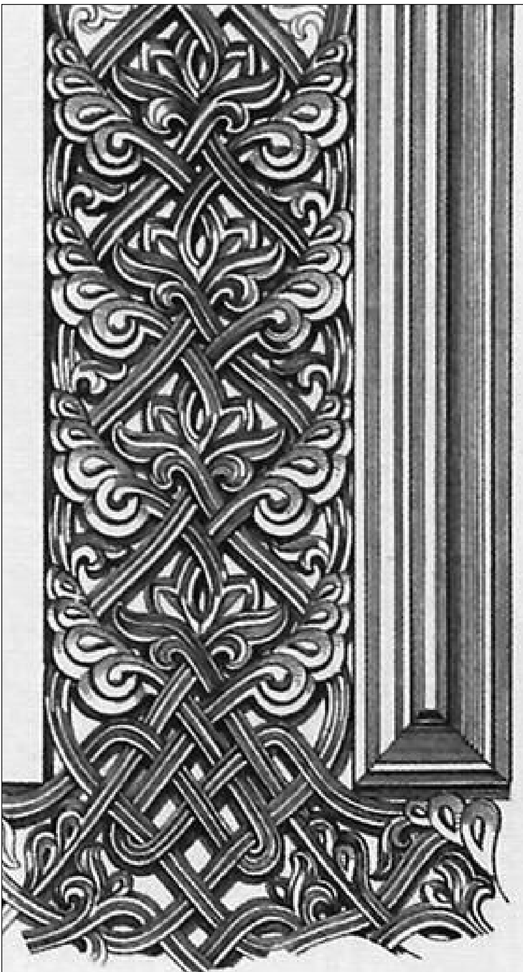
Dar lumea ce-o să zică ?
Va spune că suntem lași.

O, nu suntem ultimii,
oricum, ne vom pierde sub pași.

Vis, numai vis

Vis, o ruină de vis chiar
peste niște ruine,
eu tot ridicându-mă, mirat ;
eu care tot dau din mâini
ca din închipuite aripi,
avid de înălțime încât,
în sfârșit, plutesc, zbor
pe propria-mi răspundere.

Eu, sus, și zborul meu,
când cineva mă apasă pe cap
din simplul motiv, spre
a nu mă înălța.

Eu, eu, eu - auzind ecoul
numelui meu - tot zbor
în ciuda mâinii nevăzute,
vrăjmașe, eu care tocmai
pierdusem poeta cu părul blond
-perucă să fi avut?-
care la un moment dat
mă însoțise și, când, din guri
pizmașe se auzeau măscări,
o tot pierdeam și o tot căutam,
ca pe o bețivă lălăind-bănănăind
și care se ascundea, ca să nu
poată fi dată în vileag.

Eu, acolo, care îi tot vedeam/bănuiam
bărbații adunați în bandulieră,
atârnați ca pe trofee, de nimeni
mărturisiți, când, la un moment dat,
un voal alb căzu de pe ea
și întunericul se lăsă.

Atunci, zborul meu - aproape
căzusem, aproape aterizasem forțat
asemenea unui avion - se zdrobise,
poemul pe care începusem să-l scriu
se desfăcea silabă cu silabă,
cum părerile de rău.

Nimeni

S-așteptăm, s-așteptăm,
în curând , din cer,
va picura lumina,

Cine va rămâne fără ea,
a lui are să fie vina.

Pentru că atunci
o ploaie de lumină va fi
și pe noi ne-o aduna,
nu ne va risipi.

Dar va fi o lumină
de lumânare, plăpândă.

Oricum va fi,
nimeni nu va putea s-o cuprindă.

Tehnică

Vei scrie întâi
titlul poemului,
ca, în tumultul inspirației,
să nu-l uiți.

De asemenea, să nu uiți
Filozofia compoziției,
te va certa domnul Poe.

Apoi, pricepe și tu
fenomenele care cad
peste sufletul tău :
ploi, trăznete și fulgere,
ninsori bogate și inundații.

De poți, dă-i poemului tău
perfidia felinei și îndreapt-o
spre cititor : sugrumă-l
cu delicatețe, după care, devoră-i
visul. Așa, ar putea
muri și el fericit.

Patria

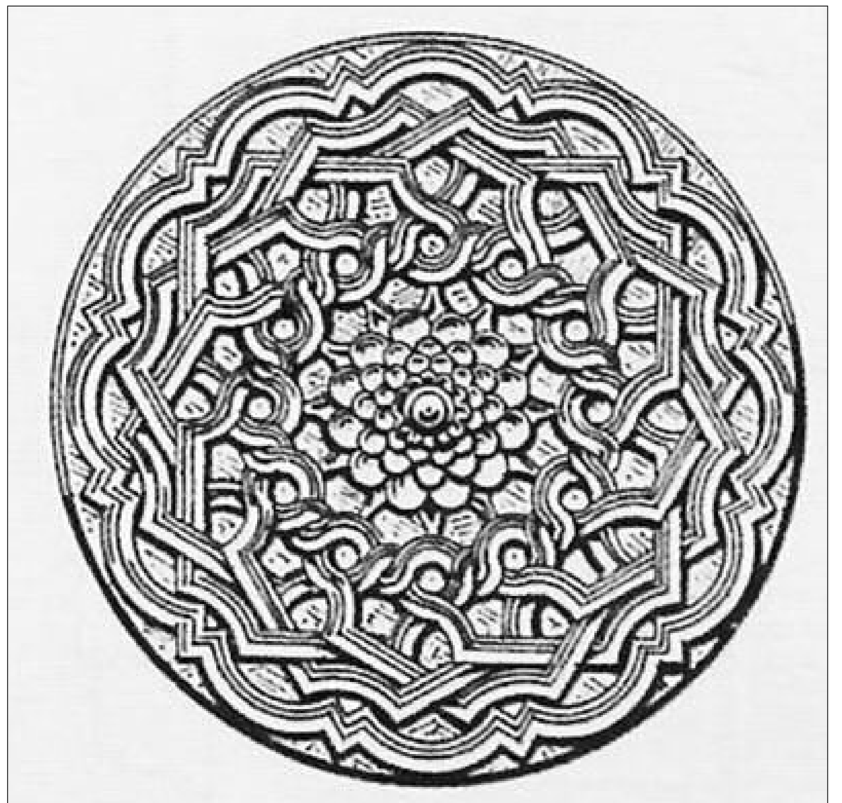
O iarnă avară
a nins cu zgârcenie anul acesta.
Politicienii doar - bâlbâiții cu cefele
groase și buzunarele pline - ne
vorbesc de bunăstare ;

au venit de la masă,
pe care nu dau mai nimica - patria
are grijă de ei - ne propăvăduiesc
ca la biserică popii
fericirea ce va da peste noi
la anul și la mulți ani.

Încolo, patria e bine,
horcăie, mai are puțin și moare.

Urma

Să nu zăbovim,
poate mai e ceva de făcut,
poate, pe aici, pe undeva,

se află un înger căzut.

Aripile lui sângerânde
au lăsat urme ?

Se vede că sunt, că au fost blânde ;
Oare cine a vrut să le curme ?

Dar cine îl va găsi
nu are să moară ?

O, da, dar ar fi
pentru prima și ultima oară.

Perechea

Mă obsedează un vers,
ca atunci, în visarea lor,
când doi tineri mergeau
pe sub zăpadă.

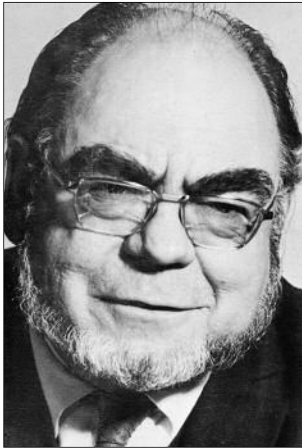
Dar e ceva nebunesc,
îmi spuneam, ceva de necrezut,
de care lumea o să se mire.

Dar o voce îmi șoptea :
Păi, nu sunt decât doi :
Ea - o mireasă și el - un mire.

Din poezia lumii

Eugène GUILLEVIC (1907 – 1997)

În traducerea lui LEO BUTNARU

Unul din cei mai importanți poeți francezi. Debutează în 1939 cu versuri dedicate memoriei combatanților republicani spanioli. A făcut parte din Rezistența Franceză antihitleristă. Laureat al unor premii importante – „Marele vultur de aur" (1973), al Academiei Franceze (1976), Goncourt (1988).

Din cărțile sale amintim: „Recviem" (1938), „Din pământ și apă" (1942), „Executoriu" (1947), „Gustul păcii" (1951), „Carnac" (1961), „Sfera" (1963), „Iclus" (1973), „Altele" (1980), „Timbre" (1986), „Acum" / poeme 1986-1992 (1993); „Présent" / poeme 1987-1997 (2004).

Imaginează-ți o pasăre,
Mierlă gaiță sau pițigoi

Care întinde ciocu-n care are
Ceva pentru tine,

Îți întinde
Afine sau mure

Sau altceva.

Monștrii

Există monștri care-s foarte buni
Ce stau în fața ta cu ochii mijiți de tandrețe
Pe încheietura mâinii tale
Punând laba lor păroasă

Într-o seară
Când în univers e totul violet
Când stâncile își reiau traiectoriile nebune

Ei se trezesc.

Vântul

Aceea nu era
O aripă de pasăre.
Era o frunză
Bătută agitat de vânt.
Numai că în acea zi
Vântul nicicum nu se trezi.

* * *

În pomul lipsit de fructe și de frunze
Deja obosit

Cu ramurile ce joacă pentru ca să nu vadă
Apusul soarelui

Printre crengi
A rămas un măr.

Și roș de strigăt
Plânge pe marginea timpului.

* * *

– Ce ar putea fi
mai rotund decât un măr?

– Dacă atunci când spui: *rotund*
e chiar rotunjimea despre care vrei să spui,
totuși mingea pentru joc
e mai rotundă decât mărul;

Însă dacă atunci când spui: *rotund*
este tocmai ceea ce vrei să spui,
plinătatea rotunjimii
și rotunjimea plinătății,

nu există nimic
mai rotund decât mărul.

(Niciodată soarele)

Soarele niciunde
Decât în sine însuși
Nu vede noaptea

Din moment ce negrul pe care-l împrăștie
Se coagulează-n lumina
Din jurul său.

Dulap

Te-am ceruit,
Ți-am dat luciu,

Am avut plăcerea
Să-ți transmit necazurile mele,

Pentru a-mi simți puterea
Pe groasa ta tulpină de stejar.

Aproape că torceai precum pisica
Peste lenjurile și goliciunea ta.

Acum te privesc,
Simțindu-mă curat.

Un ciocan

Ai fost făcut pentru mâna mea,
Eu te țin bine,
Mă simt puternic
Cu puterea noastră.

Tu dormi de mult timp,
Cunoști negreața
Și ai forța ta.

Te iau și te cântăresc în mână,
Te cumpănesc,
Te încălzesc în palmă.

Cu tine mă reîntorc
În fier și lemn.

Tu mă primești,
Tu vrei
Să încerci,
Tu vrei să lovești.

Câmpia, văile depărtate...

Câmpia, văile depărtate,
Pădure, flori de câmp,
Drumuri, sate,
Grâne, lanuri de sfeclă,
Cântul mierlei și-al cucului,
Aer fierbinte, ierburi, tractoare,
Porumbei pe-o leasă,
Potârnichi, lucernă,
Drumul ca o alee de arbori,
O trăsură nemișcată,
Orizont, toate acestea
Parcă-n palmă.

Rețetă

Ia un acoperiș de țiglă veche
nu cu mult până la amiază.

Pune alături de el
un tei deja viguros
răvășit de vânt.

Deasupra lor întinde
un cer albastru, spălat
de nori albi.

Lasă-le în voia lor.
Privește-le.

Să ne imaginăm

Timpul necesar pentru ca apa să se scurgă din mână
Timpul necesar cocoșului să-i cânte soarelui
Timpul în care păianjenul mai devoră din muscă
Timpul în care rafale de vânt smulg din prinsori câteva corturi
Timpul care să aducă aproape de mine genunchii tăi
Timpul pentru ca privirile noastre să-și vorbească de dragoste
Să ne imaginăm ce am face în acest timp.

Imaginează-ți

Imaginează-ți o pasăre,
Mierlă gaiță sau pițigoi

Care întinde ciocu-n care are
Ceva pentru tine,

Îți întinde
Afine sau mure

Sau altceva.

Piramida

Mi se pare că aș imita
Și cu toate astea caut ceva.

Am văzut nisipul și vântul
Încercând a face corp comun.

Am văzut apa cum se-nălța,
Dar pentru ea plinul deja e făcut.

Am văzut cele din urmă pietre
Mult mai informe decât cerul.

Eu am stabilitate,
Am forță-n temeiul meu,

Am răbdare-n înfățișare
Și spirit în vârful meu.

Am muchii ascuțite
Și nu pot fi în toate explicită.

Iar ceea ce nu imită
Și nu pare asemănător

Prin astea nu e oare
Chiar ceea ce nu i-ar semăna?

Înainte de toate, noi, figurile,
Nu avem decât un merit adevărat,

Acela de a simplifica lumea
Spre a fi visul drept care se dă.

Cilindrul

Dacă e să părăsim sfera
Spre-a pleca în altă parte,
E posibil doar trecând prin tine.
Și îmi pot imagina
Ce s-ar putea întâmpla:
Am cunoscut cuprinsul tău
În atât de multe vise urâte.

Triunghiuri

1. Isoscel
Am izbutit să fac
Puțină ordine în mine.
Sunt înclinat să-mi plac mie însumi.

2. Echilateral
Am mers prea departe
Cu preocupările-mi pentru ordine.
Deja nimic nu se mai poate-ntâmpla.

3. Rectangular
Am închis unghiul drept
Care suferea din cauza că e deschis
Prea mult spre aventură.
Eu sunt o locuință
În care visul are dreptate.

Diagonala

Pentru a merge unde trebuie să merg,
Eu am dreptul la prioritate,
Am dreptul la proprietate.

Pentru ca două unghiuri
Traversând suprafața
Să comunice între ele.

Astfel că mă calmez și nu mai gândesc
La scopuri mai puțin necesare.

Pătratul

Fiecare din laturile tale
Se admiră în celelalte.

Pe care din ele o preferă?
Pe cea cu care se-atinge
Sau pe cea de vizavi?

Însă eu am uitat unghiurile
În care se irită exteriorul
Până a te cuprinde iar
Îndoielile care renasc.

traduceri

proză de **Marian Ilea**

Nordul lui Ilea

SCRISOAREA LUI SENTSLAI ARPAD CĂTRE TATĂL SĂU SENTSLAI ADALBERT

Stimate tată Sentslai Adalbert,

Îţi scriu astăzi, 3 septembrie, anul 2010, deşi ar trebui să-ţi spun verde şi în faţă cele mai de jos că locuim împreună în trei camere, bucătărie, baie, curte, pe strada Libertăţii, la numărul optsprezece, în oraşul Baia-Sprie.

Ieri ai bătut-o dinaintea gării pe Olga nevastă-mea şi nora ta şi mama celor doi nepoţi ai tăi. De faţă cu ăia cu care te-ai înhăitat şi cu cei cu care îţi petreci timpul la peron, în sala de aşteptare şi în biroul impiegatului Laic din Deal care-i şi consilier orăşenesc. Noaptea vă cîntă la zongoră alt consilier orăşenesc: Grenelu din Vale. Tu dădeai în Olga care se rezema de Dacia ta 1100 în timp ce Laic din Deal, Grenelu din Vale şi celelalte spurcăciuni bătrîne din oraş se distrau. Dar despre asta în scrisoare mai încolo. Faptele tale te reprezintă în faţa semenilor din oraş.

Stimate tată Sentslai Adalbert,

De când ai împlinit şaptezeci şi şase de ani, acum trei ani, ai început să îndrugi verzile şi apoi uscatele. Am pus starea şi vorbele tale pe seama bătrîneţii şi a bicisniciei tale. Şi am tăcut. Vezi mult bleumarin în jur, despre care zici că-i culoarea omului pur din Baia-Sprie, mai pur ca ozonul. Bicisnicule, zici că ăla eşti tu. Seara auzi ţiuituri constante în grădină şi în jurul casei despre care zici că-s melodii.

Pîndeşti prin grădinile oamenilor căci nu excluzi prezenţa unor fugari pe care nu i-ai văzut şi nici n-o să-i vezi vreodată. Stai la pîndă cu costumul negru pe care ţ l-ai făcut pentru sicriu şi te crezi „cătană neagră". Celălalt bicisnic, Laic din Deal, ţi-a spus că eşti cătană din aia şi l-ai crezut.Tot ăla ţi-a spus Berti şi de atunci aşa zici că te cheamă. Tot voi faceţi observaţii despre corpul şi coroana soarelui, ca doi nemernici ce sunteţi, aţi zis şi-n şedinţa de consiliu din septembrie că soarele nostru din Baia-Sprie are corp şi coroană ca un fund de ochi, n-aţi avea noroc să n-aveţi, şi că lumina iese ca dintr-un fagure de albină, nu gălbuie ca mierea din stup ci roşie aprinsă ca licuricii nopţii.

Stimate tată Sentslai Adalbert,

În octombrie, m-ai tras în curte, sub nuc, mi-ai şoptit: „Arpad, aud şi voci pe care doar eu le percep şi sunetele faringofonice ale nopţii îmi cîntă". Am ştiut atunci că drumul tău e fără bilet de întors. N-am crezut că pe traseu o vei bate pe Olga. Asta ţi-o scriu ca să afli că de data asta nu te mai scapă nici inovaţiile tale cu care ai împuiat capul consilierilor şi care ţi-au făcut de rîs băiatul, adică pe mine Arpad ori Arpi, nora, adică pe Olga cea bătută de tine, şi pe nepoţii tăi, Iştvan şi Ioţcu.

Stimate tată Sentslai Adalbert,

Cine a interzis avorturile la fabrica de jaluzele? Era în anul 1980, cînd eu aveam doişpe ani? Patru ani muierile care lucrau acolo erau numai prin concedii de maternitate. Cine? Şeful lor, adică tu, care angajai numai tinerele cele neîncepute ca să le începeţi voi din administraţia fabricii, pe rînd, că nu ţi-am spus că ştiu de la noră-ta. Praful s-a ales de neînceputele alea şi de virginitatea lor s-a uitat. Strigai în fabrică după ovulele lor care ţi se ofereau, de bicisnic ce erai şi eşti. Tot tu strigai şi Laic din Deal îţi ţinea isonul cu Grenelu din Vale care cînta că: „Spermatozoizii descurcăreţi au un simţ tactil deosebit, cum oraşul Baia-Sprie n-a mai avut şi nu va mai avea vreodată, cînd penetrează ce era de penetrat". La zongoră cînta nemerniciile alea şi voi îl aprobaţi dînd din capetele voastre proaste. Te-ai lăudat că împreună cu Laic din Deal înmulţiţi populaţia pe muzică de zongoră. Astăzi, de bicisnic ce ai fost, crezi că în nord şi-n sud de oraş odraslele de jaluzărese caută noi moduri de viaţă. Toate le-am aflat punîndu-le pe seama bolilor tale.

Cînd ai fost dat afară din fabrică, tu cu Laic din Deal, pentru că aţi sabotat economia orăşenească, s-a făcut dreptate!

Ai rămas cu scula ta mare care se bălăngăne ca la cal! Ţi s-a dus duhul printre muieri. „Unde nu-i cap îi vai de sculă", rîdeau de tine femeile. Noră-ta m-a întrebat mai în tinereţe: „Arpi, scula asta a ta parcă-i mai mică ca la socru'?". De unde ştia Olga? Da, am tăcut. Am zis în apărarea ta mai tîrziu că nu mă interesează bîrfele care au fost şi vor fi în continuare în Baia-Sprie. Adică te-am apărat, stimate tată. Da'-i gata. De-acum să te apere Bunul Dumnezeu ori Dracu în slujba căruia te-ai pus şi tu şi boşorogii gării.

Stimate tată Sentslai Adalbert,

Inovaţiile tale au fost fructele bolnăvicioase ale bolilor tale de sifilisuri multiple şi blenoragii. „Domnilor", ai zis către consilierii oraşului, „transfuziile de sînge sînt cărăuşii bolilor". Proştii ăia te-au ascultat şi ţi-au dat dreptate. Noroc cu doctorul, altfel le-aţi fi interzis, nu v-ar ajuta Ăla de Sus.

„Domnilor, aş spune despre români că-n limba coreeană 'omanii' înseamnă 'mamă' şi-n maghiară 'anyuci'. Parcă seamănă, ce ziceţi, poate toţi sîntem unguri." Asta ai zis că-i a doua inovaţie a ta pentru care Laic din Deal şi Grenelu din Vale te-au altoit cu zongora. Nu te-ai lăsat şi ai luat cuvîntul tot în consiliul orăşenesc, zicînd că: „Spitalul din Baia-Sprie e haremul iadului unde dacă intri nu mai poţi ieşi". De-atunci n-ai mai avut decît „interzis" la şedinţele alea. Din bicisnic te-au făcut bezmetic. „Jignit, călcat în picioare, valoros", mi-ai spus şi ai privit la nucul din curte: „Arpi dragă, ce răi sînt băiesprienii şi nerecunoscători", ai adăugat. Şi te-am crezut de prost ce-am fost.

Stimate tată Sentslai Adalbert,

Cînd te-au băgat în pensia aia de boală care s-a transformat în pensie de bătrîneţe, ai zis tu despre tine către mine: „Arpi, au alungat un iubitor de frumos, care a oscilat în funcţie de stările sale sufleteşti, adică pe mine".

După pensie nu mai urmează nimic, aşa că am tăcut ca să nu te supăr. Rău am procedat. Acuma nu mai tac. Ce-i de spus îţi scriu în scrisoarea asta. La fabrica de jaluzele erai angajat la „Drum nou", la pensie nu mai aveai nici măcar o cărare veche. Mai bine îţi dădeam cu ceva în cap pînă rămîneai rece, întins în curte şi-mi vedeam de treabă cu Olga şi cu nepoţii tăi. Dar mila m-a apucat şi mă apucă. Asta a fost pînă ieri. De astăzi e gata!

Stimate tată Sentslai Adalbert,

Uiţi pe unde umbli, cu cine te-ntîlneşti, o iei de dimineaţă către parcul din centru, treci pe lîngă fabrica de jaluzele, rîd muierile alea de tine, bălăngăne braţele, ştiu ele de ce, strigă, rîd. Treci pe lîngă casa şvabului, te opreşti la crîşma în care era farmacia, citeşti meniul zilei, tremuri ca Parkinsonul şi uiţi ca Alzheimerul. Mergi pînă la primărie. Pîndeşti. La cofetăria Omerta, pe care aţi botezat-o aşa, tu cu Laic din Deal, ceri o cafea. Străzile sînt pustii. Se ascund băiesprienii cînd îţi începi plimbarea. Umbli ca un rătăcit care şi eşti. Cînd prinzi un fraier îl opreşti, îl pupi pe obraji, îi spui: „M-am rugat să te-aducă Domnul. Mare nevoie am să-ţi spun povestea, să mă uşurez, să afli prin ce am trecut şi trec şi voi trece". Cînd gaţi pleci la gară.

Stimate tată Sentslai Adalbert,

Ori Berti, cum îţi spun toţi beţivanii cu care te-ai înhăitat, cu care ai înfundat bodegile din Baia-Sprie ori peroanele gării şi staţi acolo în întunericul ăla şi beţi pînă cădeţi pe jos ca nenorociţii care sînteţi, şi vă duceţi acasă în patru labe, că asta faceţi, măi, şi vă văitaţi unii la alţii că aţi avut vieţi grele şi foarte grele pe care din păcate le mai aveţi, şi că n-aţi fost oameni răi, că tot cu credinţă şi teamă de Dumnezeu aţi trăit, mincinoşilor, vreau să ştiu de ce mi-ai bătut nevasta, pe Olga, adică pe noră-ta Olguţa cum îi zici, îi ziceai, că de astăzi ţi-am interzis şi n-o să-i mai zici... nicicum şi nimic.

Ai bătut-o cînd deja e de ani buni femeie, adică femeia mea. S-aude, stimate tată Sentslai Adalbert, Berti?

Că tu tragi scurta pe la gara din Baia-Sprie cu alţii ca tine, tot în pensii, şi ziceţi că lucraţi, şi în fiecare vineri vă dă bicisnicul ăla de Laic din Deal şi cu ălalalt, Grenelu din Vale care cîntă la zongoră, cîte un viţel să-l tăiaţi, să-l împărţiţi între voi, că ţineţi curat pe peroane. Voi şi curăţenia! Voi nu mai cunoaşteţi apa şi soponul. Şi vinerea împărţiţi viţelul ăla. Aşa-s astăzi vremurile, grele, şi ţi-ai pus porţia de la împărţeală în hîrbul tău de Dacia ca să faci mîncare pentru băieţii mei şi ai Olgăi, cei doi, adică nepoţii tăi. Pe Olga eu am trimis-o să ia carnea aia, să-ţi spună că avem şi noi prieteni în Baia-Sprie şi ne trebuie pentru friptura de sîmbătă. Da' nu ţi-a spus că ai lăsat descuiat portbagajul. Şi cînd femeia a dus punga aia plină în portbagajul de la Audi, te-ai repezit, ai urlat că tu faci mîncare pentru băieţii mei, că-s feciorutău şi-mi las familia să moară de foame.

Băieţii sînt nepoţii tăi, ca să afli, stimate tată Sentslai Adalbert. Aşa că ai tras femeia de la volanul maşinii, ai strigat la ea: „Cum să iei tu şi să furi mîncarea băieţilor tăi?". Şi Olga ţi-a spus adevărul. Ţi-a zis că şi noi avem prieteni. Şi-ai dat, ai închis ochii şi-ai dat ca-ntr-o hoaţă.

Stimate tată Sentslai Adalbert, Berti, ştiu că-ţi bănuieşti, că-ţi pare rău, da'-i prea tîrziu. Ai strigat la ea că-i beţivă ca şi mine, feciorul-tău. Ne-ai făcut şi de rîs în faţa împieliţaţilor cu care înfunzi bodegile. Le-ai spus ălora că: „băutori sînt şi-or fi cît a mai exista lume în Baia-Sprie, dar dacă femeia-i femeie, treburile merg ca unse şi că dacă bea şi ea, baiu-i cît casa". Cu ce drept ai dat în Olguţa şi cu ce drept ai făcut-o beţivă, stimate tată Sentslai Adalbert?

Din acest rînd al scrisorii şi pînă la sfîrşitul ei, nu-ţi mai pot spune tată, ori stimate, ori Sentslai Adalbert. Berti să-ţi zică Laic din Deal ori Grenelu din Vale. Ăia doi care împreună cu tine, în anul 1968, cînd era Primăvara de la Praga, cînd m-am născut eu, aţi fixat în birouri la fabrică muierile alea goale din reviste ungureşti care făceau sexul cel oral la unele matahale. V-aţi uitat cît v-aţi uitat pînă aţi mers la muierile voastre să le puneţi să vă facă tot ce făceau curvele alea în fotografii. A mai fost unul ca voi, da' mai prost, care a făcut la fel şi a fost alungat din oraş de-a perit pe malul Săsarului. Păcat că nu i-aţi urmat exemplul. Voi aţi ajuns să fiţi daţi afară, alungaţi din oraş, şi v-aţi putut întoarce în anul 1979. Din cauza aia ne-am mutat noi în Tîrgu Secuiesc. Trei surori ale mele, cu mine în starea de nou-născut, şi cu mama pe care ai îngropat-o zi de zi de cînd ai cunoscut-o şi pînă ai dus-o în cimitir.

Surorile au plecat la Budapesta în anul 1990 ca să nu mai audă de tine, să nu te mai vadă, şi acolo au rămas.

Greu am ajuns să te vedem cine eşti, cît bei, cu cine şi ce faci. Mama te-a ascuns de noi cît a trăit. În Tîrgu Secuiesc, anii ăia mulţi cît ne-ai ţinut departe de Baia-Sprie, te vedeam zilnic cu ochi de copil care creştea. Ai mîncat mult, te-ai bătut, ai băut şi mai mult şi ai regulat. Că asta ştiai să faci, asta ai şi făcut.

Mai tîrziu am şi scris că pentru familia noastră Primăvara de la Praga s-a continuat cu iarna şi întunericul din Tîrgu Secuiesc. Unde mama ţi-a mai făcut cinci fete şi cinci băieţi. Niciunul n-a apucat frumoasa vîrstă de cinci ani. Sînt fraţii şi surorile mele, pe care le am şi îi am în cimitirul ăla urît înconjurat de blocuri hîde.

Aşa a fost atunci. Toată viaţa ta ai păcălit pe toată lumea.

Ne-am întors în Baia-Sprie, n-ai scos o vorbă că unde ai fost ori ce-ai isprăvit. Nimic. Ai tăcut ca un mutălău ce erai şi eşti. Cîţi ne-am dus în Tîrgu Secuiesc atîţia ne-am şi întors.

Despre mine ai vorbit cu Laic din Deal, că am coştolit patru ori cinci curve jaluzărese şi apoi am luat-o pe Olga de muiere, şi că eşti necăjit că-s un prost, şi că tu eşti un om bun şi credincios, ne-ai primit în casă cu tine ca să-ţi poţi creşte nepoţii. N-ai crescut niciodată nimic în jurul tău. Mincinosule, umblai în fiecare an la Poliţie să te plîngi, să-i pui pe ăia să te scape de mine, de Olga şi de nepoţii tăi. Stai cu toţi nenorociţii tăi pe peronul gării, te lauzi că tu ai pornit sexul oral în lume, că eşti strămoşul celor ce se-ntîmplă astăzi. Mincinosule, da' fotografiile alea ungureşti de unde ai învăţat sexul ăla... tot tu le-ai făcut?

Aştept să vină vinerea, cînd mă duc la gară şi-ţi iau eu personal pungile de carne de viţel. Aştept să mă suduieşti, să mă ameninţi şi să mă baţi ca pe noră-ta. Mie, un popă mi-a explicat că sensul vieţii e să-ţi iubeşti aproapele. L-am ascultat. Ai grijă, tu nu eşti aproapele meu, al Olgăi ori a nepoţilor tăi. Ai grijă şi, mai ales, nu uita că m-am antrenat de mic la popicăria din Baia-Sprie.

Vinerea asta vom vedea cum a sta treaba şi ce voi avea de făcut cu un om după care n-am avut, împreună cu surorile mele, decît ruşine.

Aici opresc scrisoarea, ţi-o pun pe masa din camera ta, aştept să citeşti şi, nu uita, aştept vinerea, cînd tu cu bicisnicii tăi de pe peronul gării, cu Laic din Deal şi cu Grenelu din Vale, faceţi împărţeala viţelului. Apoi vom vedea!

Fără stimă: Arpad

Baia-Sprie, la 23 septembrie anul 2010, către întuneric

ILEA de Bârgău şi Ieud

Stimate tată Sentslai Adalbert, De când ai împlinit şaptezeci şi şase de ani, acum trei ani, ai început să îndrugi verzile şi apoi uscatele. Am pus starea şi vorbele tale pe seama bătrîneţii şi a bicisniciei tale. Şi am tăcut. Vezi mult bleumarin în jur, despre care zici că-i culoarea omului pur din Baia-Sprie, mai pur ca ozonul. Bicisnicule, zici că ăla eşti tu. Seara auzi ţiuituri constante în grădină şi în jurul casei despre care zici că-s melodii.

proză

Ion Hirghiduş

Povestea unei iubiri karmice

Scrisă din sentimente profunde, poezia lui Lazăr Popescu dezvăluie o căutare permanentă a plenitudinii iubirii. Dincolo de aceasta este capacitatea de a căuta şi de a aştepta, de a accepta diferenţa şi repetiţia care vor duce poate cândva la echilibrul vieţilor rătăcite.

Titlul acestei recenzii este inspirat chiar din dedicaţia pe care autorul volumului de poezie *Kilometrul zero al iubirii* (Editura Limes, Floreşti, jud.Cluj, 2017), **Lazăr Popescu**, mi-o face pe prima pagină a exemplarului trimis prin poşta română. Poet în primul rând, publicist, eseist, romancier, critic literar, traducător şi profesor (conf. univ. dr.) sunt câteva din titlurile sub care se înfăţişază L. P. A reuşit să creeze până în prezent o operă complexă, fiind tot mai avid de a exploata şi a explora zone cât mai largi ale spiritualităţii. Am scris până în prezent despre două din cărţile de eseuri, unde am remarcat efortul filologului de a străbate cultura românească şi europeană până la limpezimea filosofică a ideilor. Erudiţia, înzestrarea pentru construcţii ideatice ample, spiritul de fineţe care-i marchează scrierile pot lăsa cu greu loc părerii că L. P. este şi un poet remarcabil. Există opinia că marii poeţi, acei puţini care există ca dat natural, nu mai au timp pentru altceva, ei fiind consumaţi total în această flacară destinată nemuririi. Dar această opinie este oarecum incompletă deoarece este la fel de adevărat că sunt mari poeţi care s-au îndeletnicit în acelaşi timp cu diferite specii ale cunoaşterii. Poezia este ea înseşi un act de cunoaştere, dar în care poetul nu este actorul principal ci doar interpretul care se interpune între divinitate şi lume, jucând într-un fel rolul pythoniselor care spun cuvinte neînţelese pentru orice muritor de rând. Ca urmare, poezia cere să te laşi în voia ei pentru că numai aşa te poate purta în locuri nebănuite de gândirea raţională.

Cartea de poezie a lui Lazăr Popescu reaminteşte ceea ce este autorul în esenţa lui cea mai intimă, adică un poet, cel care construieşte o lume convenabilă pentru propria lui suferinţă. Dacă ar fi să o pun sub un semn, atunci acesta ar fi reprezentat de două acţiuni (non-acţiuni): aşteptare şi împăcare. În aşteptare s-a erodat suferinţa pentru a deveni poezie (dincolo de orice absurd al repetitivităţii timpului), în împăcare s-a îmbrăcat sufletul care navighează spre înţelepciune dar fără a renunţa la ordinea cuvintelor. Cele două părţi ale cărţii nu împart poeticul în categorii ale timpului pentru că la finalul lecturii avem impresia unui poem continuu care se naşte şi se renaşte pe sine. Poemele mai vechi par mai noi decât cele noi, posibilitate dată de metamemorie. Şi, totuşi, intenţia autorului – sub semnul unei karme, după precizările pe care le face – este de a despărţi apele timpului, de a pune în acelaşi plan al conştinţei trecutul şi prezentul iubirii. Cifra 29 devine un simbol viu al rememorării, nefiind o simplă distanţă dintre anul 2016 şi anul 1987. Eventual am putea vorbi de o crevasă a timpului în care sentimentele rătăcite în aceasta nu îmbătrânesc. O dublă reverie şi o dublă revelaţie care pot fi date de sentimentul colosal al iubirii. Aceasta pentru că reveria nu are o localizare temporară, fiind posibilă în dublul sens dinspre trecut şi dinspre prezent. Ceva care seamănă cu „enigma dublei ninsori” despre care vorbeşte Giampiero Comolli, care atunci când trece prin trecătoarea Brennero suprapune în mintea sa ninsoarea prezentului cu o ninsoare descrisă în *Castelul* lui Kafka. Prin forţa reveriei, în faţa peisajului inenarabil se produce o propensiune narativă. Realitatea prezentului şi ficţiunea kafkiană, cea fără timp, devin inerente una faţă de cealaltă (a se vedea Giampiero Comolli, „Când peste satul troienit apare în tăcere castelul ...”, în Gianni Vattimo, Pier Aldo Rovatti (coord.), *Gândirea slabă*, Editura Pontica, Constanţa, 1998, pp. 165-190). Aceasta nu este nici pe dedeparte o simplă ficţiune, ci este, mai degrabă o cădere în luciditate (eliberată însă de *negativul* căderii, fiind mai mult o cădere cosmică în care sensul spaţial dispare pentru a lăsa liberă desfăşurarea sentimentului).

Pentru a nu se rătăci, poetul îşi alege muza, pe Dana, mai mult umbră decât fiinţă reală, mai mult abur decât sol consistent: „Ce ploaie frumoasă, Dana, ce ploaie mângâie lumea/şi frunza, auzul vrăjit împletind-o/cu armonia nefiresc de dulce din glasul tău! / ... / Ştii, Dana, se opreşte cuvântul şi se transformă/în curgere nemaioprită de literă. /.../ oricum melancolia e o faţă a fericirii/acum când fiinţa mea îţi caută fiinţa,/când urechile se bucură de amintirea / glasului tău,/când clipa face fluturii să rămână/aproape de dealuri/şi versul se confundă cu eterul/în ploaia neaşteptată şi dragă/precum lumina poposind o clipă/înceată/pe obrazul tău după care/toate amintirile tânjesc”. Aceste versuri care fac parte din primul poem (*Neaşteptată ploaie*) al primei părţi *Prinsoare pe fluturi* este emblematic pentru că indică oarecum traseul unei iubiri aproape enigmatice, aproape iniţiatice. Iubirea aici este jalonată de elemente supratelurice (fluturii: „Numele tău/face cu ziua prinsoare pe fluturi”) şi semitelurice (copacii, acei copaci care reprezintă *axis mundi*). Cu simbolistica ce poate fi presupusă, arborii populează universul tematic al iubirii: „Spre seară dorul de tine/închipuie sărbători pe sub ***brazi***”; „Printre ***brazi*** se pierd/neîncetat/ albastrele, luminoasele lacuri”; „Doar dealul/ rămâne o clipă adormit, repetat/în visare de ***frasin***”; „Existăm într-o secundă de ***frasin***/în orele mirării”; „fiind unui soare nesigur şi rar,/luminător capricios pe deasupra îndepărtaţilor/ oameni şi ***ulmi***”; „***Teiu***-i rotit de înălţime/în vara cununată/cu ***frasinul***./Aş fi vrut să-ţi scriu acum un vers/în care să vezi/nebănuitele stele pe treptele/***paltinului***”. Dacă arborii se ridică din sol pentru a împlini întâlnirea cu cerul, atunci este nevoie de o reprezentare a stabilităţii şi aceasta este dată de o formă de relief, dealul, care este totodată un sălaş al destinului: „În lumina curată a ***dealului*** pe unde/cântec de pasăre vine să trezească suflarea”; „Vânturi pornite din nimic ne mângâie viaţa/ori ***dealul*** privirea”; „Mai bine pleci de unul singur pe ***dealuri***”; „ascultă între ***dealuri***/izvorul limpede”; „S-a prelungit străfulgerarea,/un licăr al vieţii/ca o întrezărire/în clipa luminoasă a ***dealului***”.

A doua parte a volumului de poezie, intitulată *Gramatica dragostei*, poate fi pusă sub semnul ***diferenţei*** şi ***repetiţiei*** (aproape în accepţiunea pe care Gilles Deleuze o dă acestor concepte) pentru că iubirea devine o temă mai restrânsă a filosofiei subiectului atunci când se vorbeşte despre ea ca obiect, dar o temă mult mai cuprinzătoare atunci când ea generează sentimente poetice. Este posibilitatea de a trece pragul spre altceva, unde simţul durerii este posibil (nu poţi avea acest simţ al durerii în filosofie, dar îl poţi avea cu prisosinţă în poezie). Aici se despart apele: prin eliberarea de conceptele care împiedică viul omului să iese din comunitatea abstractă. Poetul Lazăr Popescu a ţesut o pânză (el o aşteaptă pe Dana precum Penelopa pe Ulise, dar fără insistenţa obositoare a peţitorilor) în care ciclul iubirii şi al vieţii este reprezentat de cifra 29: „cu norul cel violet deasupra capului/sub semnul lui 29 mereu. Ce cifră! Ce destin!”. Acest marcaj este reprezentat de fragilitate: „*Floricele de pe lunci/şi buzele tale dulci*”. Şi el se întreabă, pe motivul acestor versuri probabil populare: „*Floricele de pe lunci*,/o floare mai poate renaşte-n secundă/în prelungi nelinişti de undă?”. Diferenţa şi repetiţia nu sunt simple concepte, ci metota de a găsi drumul iubirii dincolo de ciclicitatea temporară şi, poate, dincolo de reverie şi reamintire: „Senin ar fi fost necuprinsul, se poate/Şi norii albi se-ntorceau pe o parte,/Vor reapărea doar peste ani 29/Să ne spună bine-aţi venit nouă ... / ... / Aştept un semn, oare mi-l vei da?/Va fi sau nu va fi aşa?/Şi-n steaua Canopus ori Steaua Polară/Ne-om întâlni iară şi iară,/Rotaţie completă, ani 29/Să ne spună bine-aţi venit nouă”. Diferenţa şi repetiţia iubirii este încercarea de a umple sălaşul umbrelor cu semnele prezenţei celuilalt, cu sinea cea mai adâncă a feminităţii revărsată-n lume. Este nevoie de un truc, este nevoie de vers pentru a da viaţă unei lumi în doi. Un kilometru zero al iubirii a fost deja stabilit de poet: „La kilometrul zero al iubirii în Târgu-Jiu/E linişte, e o linişte întomnată”. Iubirea are nevoie de o poveste, lirismul poetului lasă loc unui fir epic şi dramatic (altfel nu am putea povesti nimic despre ceea ce se întâmplă). Poemul intitulat *Kilometrul zero al iubirii* este o poveste a însingurării care face trimiteri clare la un topos, la o lume în care sentimentele se zbat pentru o suferinţă asumată. În alt poem, „porţia de suferinţă” este porţia de miere-otravă acceptată în mod explicit: „*Dar noi n-am avut noroc/Să fim amândoi pe-un loc*”. Acesta este un fel de refren al unui ***viers*** care se naşte din ***vers***. Poezia şi cântecul sunt împletirea dintre cuvinte şi scările armoniei sunetelor. Un aproape misterios Deal cu Ulmi face parte din mesajul către Dana. Acesta este mai degrabă un reper sufletesc, un sprijin pentru poetul „Rămas/Într-un asfinţit de ţară şi de gânduri”. El singur poate şti de ce!

Tristeţea şi bucuria străbat volumul de versuri *Kilometrul zero al iubirii* de la un capat la altul, ceea ce este exprimat cel mai bine prin versurile: „Gândul meu încet străbate oraşul / ca un submarin încărcat cu manuscrise”. Tristeţea unei aşteptări în care sălăşuieşte iubirea, în „ceasul toamnei”, şi bucuria scrisului care se străvede ca ritual. Semnificativ este poemul *Dragoste de toamnă*, ca sumă a tuturor jertfelor, un poem al exilului şi autoexilului pentru că Bretania şi Târgu Jiul sunt două lumi ale aceleiaşi nefericiri. Dar din ce să se hrănească poezia dacă nu din solul nemulţumirilor? Şi, totuşi, versurile de final ale volumului, din scurtul poem *Acum*, aşează lucrurile în orizontul optimismului: „Ce plină e viaţa alături de tine!/Inima mea se iluminează ...”.

Scrisă din sentimente profunde, poezia lui Lazăr Popescu dezvăluie o căutare permanentă a plenitudinii iubirii. Dincolo de aceasta este capacitatea de a căuta şi de a aştepta, de a accepta diferenţa şi repetiţia care vor duce poate cândva la echilibrul vieţilor rătăcite. Poezia reprezintă marea prezenţă care dă dreptul la visare şi la reconstruirea lumii, ceea ce este posibil prin creaţia autentică. Poet de mare fineţe, Lazăr Popescu se dovedeşte a fi un explorator experimentat, un observator al propriei sale suferinţe care se cristalizează în poeme remarcabile.

N. Georgescu

DIN TAINELE SCRISULUI ROMÂNESC

CUM L-AM EDITAT PE EMINESCU

...Mi-e în gând să împărtăşesc publicului cititor de la noi câteva din frământările prin care am trecut ediţia Eminescu pe care am scos-o în 2012 (şi pe care mult mai doresc s-o reiau într-un tiraj mai larg, pentru că a avut, mari şi late, 130 de exemplare); încerc să fiu cât mai explicit, dar despre limitarea exemplelor nu poate fi vorba pentru că sunt enorm de multe şi nu pot face o ierarhie a lor. Aceste frământări ţin de vreo douăzeci de ani, dar îl rog pe bunul cititor să nu creadă că vin cu „marfă veche", pentru că sunt ca şi necunoscute – şi pentru că le-am adus la o formă dialogală actuală; chiar acolo unde a trebuit să datez unele fragmente, ca fiind polemici consumate, deci personalizate în timp, am redus totul la idee.

GREŞELILE DEPUN MĂRTURIE. Exemplele noastre vor compara textul eminescian aşa cum apare el în *Convorbiri literare*, revista unde a publicat poetul, şi în ediţiile succesive, dintre care importante sunt ediţiile Maiorescu, 11 la număr (între 1883, ediţia princeps, şi 1913; Maiorescu însuşi revine, de la o ediţie la alta, schimbând punctuaţia), ediţiile I. Scurtu (1901-1909), ediţia lui G. Bogdan-Duică (1924), cele ale lui Ibrăileanu (1930-1932), cea a lui C. Botez (1933) şi, desigur, ediţia Perpessicius, din 1939, care este o sinteză a acestora, în sensul că editorul consultă pe fiecare în parte iar soluţiile sale se regăsesc în una din dintre ele. Tradiţia editorială eminesciană face ca nici un editor al poetului să nu anunţe în nici o notă de subsol sau de final soluţiile editorilor anteriori. Practic, nu avem o ediţie critică a ediţiilor Eminescu, adică un text studiat din punctul de vedere al tradiţiei interpretative. A-l edita pe Eminescu, azi, înseamnă a studia cu atenţie ediţiile celorlalţi, a intra în acest sistem de semnalizare tacită. Eminescu, după cum se ştie, nu şi-a publicat el însuşi volumul de poezii: în 1883, de Crăciun, poetul se afla în sanatoriu, lângă Viena, iar la Bucureşti, Titu Maiorescu îi scotea cartea. Nu este greu de înţeles ce a avut Titu Maiorescu la îndemână pentru această ediţie. În lipsa documentelor istorice, filologia poate oferi soluţii sigure prin confruntarea de texte.

Avem, aşadar, textul tipărit în *Convorbiri literare* de către Eminescu - şi textul tipărit în ediţia princeps de către Titu Maiorescu. La *Împărat şi Proletar, Convorbirile* au (în 1874) o greşeală de tipar: femeile Comunei din Paris poartă *cumşe frigiene* (metateză de tipograf: a plantat litera *m* înainte de litera *ş*). Ediţia princeps are (în 1884) la fel: *cumşe frigiene*.

În *Povestea codrului* (1876) altă greşeală de tipar în *Convorbiri: Împreju-ne s-adună*, pentru *împrejuru-ne* (lipseşte o silabă, *ru*, poate că tipograful graseia franţuzeşte sau era apelpist). Ediţia princeps are la fel: *Împreju-ne*.

La *Rugăciunea unui dac* (1879), *Convorbirile literare* scapă negaţia, într-un vers: *Să cer a tale daruri, genunchi şi frunte plec*, pentru *nu plec*. Ediţia princeps are la fel : *Să cer a tale daruri, genunchi şi frunte plec, / Spre ură şi blăstemuri aş vrea să te înduplec*, cu al doilea vers corect, dar având, firesc, un picior în plus şi cerând accent nefiresc pe *înduplec*.. Ediţia a doua Maiorescu (1884) are aceeaşi greşeală în primul vers (lipsa negaţiei) - dar versul următor: *Spre ură şi blăstămuri aş vrea să te 'nduplec*, editorul dându-şi seama că trebuie să elimine un picior pentru ritm, şi forţând, astfel, accentul: *să te 'ndupléc*. În ediţia a treia Titu Maiorescu depistează greşeala, pune negaţia: *genunchi şi frunte nu plec*, dar păstrează versul următor scurtat: *aş vrea să te'nduplec*. Şi în ediţia a patra, din 1889 (imediat după moartea lui Eminescu) se păstrează astfel, abia în ediţia a cincea (1890) editorul găsind, prin deducţie, versurile corecte: *nu plec - să te înduplec*.

O altă greşeală din *Convorbiri literare* trecută în ediţia princeps la *O rămâi*(1878): revista are *Şueram l'a a ei chemare*, cu această ciudată dublare a articolului. Identică este forma din ediţia princeps. Acestea sunt greşeli cu rol de martor, şi vom vedea ce ne semnalizează ele în lipsa informaţiilor documentare.

Nu una, nu două, trei sau patru greşeli de tipar din *Convorbiri literare* trec identice în ediţia princeps scoasă de Maiorescu în 1883, ci numărul lor trece de 30 (ţinând cont şi de virgule, şi de forme ale cuvintelor; noi nu le-am numărat, dar le semnalăm *punctual* la fiecare poezie în parte). Nu sunt, aşadar, întâmplări - ci este vorba de un sistem. Altă explicaţie nu există, decât că Titu Maiorescu a dat la tipar, pentru volum, textul deja imprimat din *Convorbiri literare*. Desigur, el putea duce tipografului un teanc de reviste, vreo 10 volume, cu semne din loc în loc pentru ce trebuie cules. Putea, însă, să găsească în tipografie acest teanc, lăsat de Eminescu însuşi, cu poeziile noi intercalate la locul stabilit chiar de către poet. Discuţia e lungă, mi-ar lua mult spaţiu, prefer să frac trimitere la *Stdiul introductiv* din ediţia mea. De altfel, poeziile au altă ordine în volum decât în revistă. Tradiţia maioresciană (de fapt, simpla relatare a lui I. E. Torouţiu, fără a cita vreo sursă) spune că poeziile pentru ediţia princeps au fost copiate de fiica criticului, Livia Maiorescu. Nu putea o mână omenească, de intelectual, să copieze greşeli de tipar precum *cumşe* în loc de *cuşme, l'a* a ei în loc de *l'a* ei şi aşa mai departe până la 30-35 de cazuri. Mergem mai departe. Singura mărturie documentară privind ediţia princeps este o scrisoare a lui Titu Maiorescu din decembrie 1883, către sora sa, Emilia Humpel (scrisoarea a fost publicată mult după moartea criticului, prin anii '30). Aici el scrie că abia a trimis la tipar ultima coală tipografică şi cartea urmează să iasă în curând. Titu Maiorescu spune negru pe alb: ultima coală tipografică *No 20*. Lucrurile se petrec în 12 decembrie 1883, şi cartea va ieşi în 25 aceeaşi lună. Dar cartea conţine, poate verifica oricine, nu 20 de coli tipografice, ci 19, numerotate de la 1 la 19. Din această mărturie documentară rezultă că ediţia princeps trebuia să mai aibă o coală editorială, adică încă 16 pagini, şi aceste pagini s-au rătăcit, s-au pierdut - oricum, cartea conţine 19 coli. Documentul poate fi, desigur, atacat: poate că Titu Maiorescu nu ţine minte câte coli editoriale a corectat. Da, dar documentul n-a fost atacat nici de I. E. Toruţiu, care l-a publicat, nici de Perpessicius ori de ceilalţi editori şi comentatori ai lui Eminescu: toată lumea ia de bune cele scrise de Maiorescu în sensul că el este editorul, deci el a organizat volumul, el l-a urmărit la tipar etc. Scrisoarea aceasta este „actul" de naştere al ediţiei princeps, care atestă că Maiorescu a scos-o. Cum să ne explicăm scăparea istoricilor literari, faptul că nimeni n-a verificat câte coli editoriale are ediţia princeps? Vom spune, mai întâi, că această ediţie era foarte rară, ţinută sub lacăt în biblioteci sau la colecţionari, considerată mai ales obiect de lux (bibliofilie), nestudiată ca text. Nimeni n-a făcut o confruntare a acestei ediţii cu textele din *Convorbiri literare*. Editorii lui Eminescu, aceia care studiază cu adevărat sursele (manuscrisele, revistele unde a publicat poetul şi ediţiile anterioare) semnalează prompt că în *Convorbiri* este o greşeală: *cumşe* în loc de *cuşme*, dar nu ştiu, sau nu văd că greşeala (ca toate celelalte) trece şi la Maiorescu. Editorii lui Eminescu au, în general, această condiţie de a se afla la mijloc, între poet şi primul său critic şi editor. Ei îl stimează şi pe Eminescu - şi pe Maiorescu. Ei vor să împace, peste timp, în tradiţie, două mari personalităţi ale culturii române - şi de aceea trec, uneori, cu vederea peste „asperităţi", se fac că nu observă unele lucruri etc. Energia se dozează, astfel, forţamente pe două compartimente - către poet şi către critic. Într-un fel, putem spune că editarea poeziei lui Eminescu este istoria echilibrului şi dezechilibrului acestei balanţe - iar Perpessicius este acela care ţine talgerele în tremurul cel mai mic.

A-l edita pe Eminescu, azi, înseamnă a studia cu atenţie ediţiile celorlalţi, a intra în acest sistem de semnalizare tacită. Eminescu, după cum se ştie, nu şi-a publicat el însuşi volumul de poezii: în 1883, de Crăciun, poetul se afla în sanatoriu, lângă Viena, iar la Bucureşti, Titu Maiorescu îi scotea cartea.

Mircea Teculescu

Gând

Aşa
tristeţi,
cum suntem pentru tine,
Doamne,
lasă-ne să înţelegem
ceva
din umbrele
pe care norii
le pun pe pământ,
înainte ca ploaia
sau ninsoarea,
cu mii de zăbrele,
să ne închidă
iar
în cuvânt

Tatuajele

acolo se văd cel mai bine,
pe o piele albă,
martore ale înfăţişării;

parc-ar fi nişte blesteme,
pe care care trupul
osândit e să le ducă,

un acoperământ de pânze moi,
migrând dinspre fiecare,
pentru a-i detalia greşelile,

o erupţie din carne,
urcând spre ochi
liberă, liberă, liberă,

pe o piele albă,
ce ascunde o formă gravă
de dragoste

Niciodată

înţelesul adevărat
al cuvântului niciodată,
hăcuit de sabia unui surâs;

îl ascunde acum
iarba strivită de brumă
şi drumul acela de humă
ce duce ştiţi voi unde;

înţelesul adevărat
al cuvântului niciodată
aflat pretutindeni,
în sâmbetele morţilor;

atunci când colecţia noastră
de îngeri fără aripi,
rămâne fără paznic,
doar cu ochii de fum;
pur şi simplu autoimun,
cuvântul ăsta,
niciodată

Despre îngerul care nu eşti

dintr-un rotund cât cerul
porneşti
apoi încet-încet trupul
ţi se supune dorinţelor
încerci să striveşti
paşii pe care unii
i-au aşezat înaintea ta
să nu calci urmele de stea
totul de fapt
este acoperit de trecutul lor
o mâzgă pe care luneci de colo-colo
fără să înţelegi cum
creşti urci devii
o singuratate moale ce curge
pe ramurile unui copac
din ce în ce mai bătrân
din ce în ce mai prieten
cu fulgerul
care într-o zi
va porni
dintr-un rotund cât cerul
spre tine

Sărbătoarea

peste tot oameni
îmbrăţişaţi
precum copacii din frumoasa
pădure de sticlă
pielea lor zâmbeşte
fluturilor negri
este o noapte
ce se hrăneşte
cu lumina ornamentelor
şi resturi de cuvinte

totuşi
rămânem
calm
transparenţi

doar aşa
ora douăzeci şi patru
de la malul mării
poate transmite ceva
orei douăzeci şi patru
de pe vârful de munte
acum
când descoperim iar
că lumea e un timp
ce nu se mai termină

Magda URSACHE *în dialog cu* Adrian ALUI GHEORGHE

„Lipsa de lectură nu numai că prosteşte, dar şi urâţeşte”

Magda URSACHE

Eu, una, prefer monitorului cartea vie, care foşneşte; scriu de mână şi citesc predilect pe hârtie, nu pe laptop. Şi nici scurt nu pot scrie, în 7000 de semne fix. Intru în panică textuală când ajung la 10000 de semne şi mai am încă multe de zis, după 7-8 pagini de articol. Deschid şi închid paranteze, pun semne patetice de întrebare şi de exclamare, fac tot felul de adaosuri pe verso, spre enervarea bunelor mele culegătoare. Poate din cauza interdicţiei de semnătură, poate din cauza argumentelor care îmi năvălesc pe hârtie. Îi admir pe împătimiţii tabletei (nu pe autorii de ţâşt-bâşt-uri care n-au ce spune, dar ţin să se afle-n reviste), de la Arghezi la argeşanul Doman şi la Gogea, oftalmoftologul clujean.

M.U.

interviu

„Şi dacă mai rămân pe-aici, pe-aproape, o să scriu un roman intitulat *O femeie care citeşte şi aşteaptă*”

A.A.G.: *Citim, citim ... Dar dacă o să dispară cărţile omorîte nu de vreun cataclism, ci de ignoranţă, ce se va întâmpla pe lumea asta? Poate exista o lume fără cărţi? O lume fără Bibliotecă? O mai vedeţi în viaţă?*

M.U.: Când „Pompierul” (era primul titlu pentru Fahrenheit 461°) lui Ray Bradbury ardea cărţi „pentru a reduce istoria la zdrenţe şi tăciuni”, ardea însăşi esenţa umană, esenţa umanităţii. Şi-i spun un grand merci lui Alex. Ştefănescu, punând mare preţ pe asigurarea sa că „n-o să dispară niciodată literatura”. „Literatura nu dispare, cum înclină multă lume să creadă”. Câţi n-o văd ajunsă în ultimele ei zile şi-i pun cruce! Nici eu nu vreau să cred c-o să dispară (ca Alvin Kernau), dar lipsa de interes pentru ea mă disperă, câtă vreme apar atâtea cărţi-eveniment. „Ce citeşti, Măria-Ta?”, îl întreabă Polonius pe Hamlet. Or, Shakespeare, pentru Eminescu „prieten drag al sufletului meu”, a rămas model suprem al tuturor timpurilor.

- Am surprize, deseori, întrebîndu-i pe studenţii mei, să descopăr că nu citesc... Aproape nimic. Şi par să se simtă bine, au cultură de internet. Mc` Cultură...

- Cele mai agasante întrebări pentru tinerii supuşi anchetelor stradale sunt despre lecturile lor. Citiţi? Ultima carte citită care este? Când aţi intrat ultima oară într-o librărie sau într-o bibliotecă? „Zăbava cetitului” nu intră în orizontul de aşteptare al celor intraţi în „criză de răbdare”. Celebritate, notorietate prin scris? Oho, notorietate academică! Cui prodest? Cel mult, ar intra într-o librărie să-şi cumpere un ghid karmic, în scopul de a-şi găsi sufletul pereche. Cât despre senzuala Ana Lesko, anunţând la televizor că se duce la bibliotecă, wow, n-a vrut decât să şocheze, nu să citească neapărat o poveste din Creangă. Care? Aia cu găina babei sau cu cocoşul moşului?

- Librăria devine loc al pierzaniei, te scufunzi în metafizică, în loc să descoperi grămezi de bani, în cărţi nu dai decît peste ideea de bani. Ca la Socrate, din anecdota consacrată.

- Mie îmi spuneţi? Trecând printr-o librărie aproape pustie, Adrian Alui Gheorghe exclama, ca zmeul: „Miroase a carne de cititor!” Dar e numai vina cititorilor? Librarii n-au nici o vină că, dezamăgiţi de ţepe, cu costuri uriaşe pentru buzunare sărmane, cumpărătorii dau bir cu fugiţii? Emmanuel Delhomme, proprietarul unei librării din inima Parisului, pasionat de son métier, se teme că lumea de hârtie e pe cale de dispariţie, ca şi profesiunea de librar. Şi este un librar „en colère”. Junimiştii (mă refer la librăria Junimea din Târgul Ieşilor, dulcele) îşi fidelizau cititorii. Evenimentele din acel Decembrie m-au găsit în librăria Universităţii „Al.I. Cuza”, lângă Narcisa Gherghe, librarul meu ghid. Postsocialist, specia asta a cam dispărut. La Pallas Mall, nu prea-i de găsit. Când Marius Chivu a recomandat echipa de bookaholice de la Cărtureşti, mi s-a părut o glumă (las' că şi Marius Chivu pare glumeţ şi nu prea când pronunţă greşit numele scriitorilor!). Librăriile au ajuns azi un bric-à-brac, unde ai nevoie de un librar GPS.

Mă consider un cititor avizat şi avertizat, dar mi s-a întâmplat, neavând ochelarii la mine, să cumpăr în orb edite ca inedite, cu titlu schimbat sau plagiate in integrum. Că-ţi vine să faci reclamaţie la protecţia consumatorului. Şi atunci „beneficiarul” nu mai intră la Cărtureşti, ci la Mc Donald's, unde se cufundă în cartofi prăjiţi cu celular. Devine homo zappiens, doar suntem în Evul Media, cum l-a numit Bogdan Ghiu. Ai zapette (telecomandă), la loc comanda de la lecturi hotărâtoare, paideice. Te laşi (tele)ghidat de televiziune spre emisiuni de divertisment ieftin, vulgar. E numai vina tinerilor că variile canale l-au infantilizat pe cititor, dar şi pe spectatorul de teatru profesionist, de film de artă?

Un invitat într-o gradenă, foarte gureş contra lecturii, alegea decis plasma, nu cartea: „Cum să citesc în alb-negru, când televizorul e colorat?” Numai că zappingul ca mod de existenţă nu te salvează de mediocritate; o fac doar cărţile bune. Iar Alex. Ştefănescu luptă sub oriflama (steag al regilor Franţei, Oriflamme, nu marcă de ruj) valorii. Şi pentru că are, cum spuneam, umor nu cu cubu', ci cu caru', îi convinge pe elevi că oamenii care nu citesc se urâţesc. „Se vede?”, s-a îngrijorat un alt şcolar, desemnat după chip necititor. Pledoaria pentru lectură a lui Alex. Ştefănescu mi-a adus aminte de tatăl meu, deşi Alex. Ştefănescu îmi poate fi, ca vârstă, un frate mai mic. Tata, care mi-a pus în mână cărţi hotărâtoare, îmi spunea: „Nu eşti tu dacă nu citeşti”. Deşi distinge dintr-o „răpide ochire” literatura de maculatură, A.Ş., e uneori prea îngăduitor cu tiparelile şi tipăriturile unor doamne scriitoare care nu pricep că eseistul se joacă să pară sensibil la femei. Pe o paparazzā TV o complimenta indulgent: „În vremea noastră o carte care se citeşte greu nu se citeşte deloc”. Paparazza, mai curând parapăţuşca, era încântată că „Alex” agrea cărţile uşoare. M-a intrigat afirmaţia asta, dar leul literar (care s-a lăsat dresat de Ioana Revnic) a revenit, în Mesaj către tineri: „Trebuie să folosim cu grijă «clipa cea repede» ce ni s-a dat.”Ca să ajungi să citeşti cărţi care contează nu-i uşor,cum nu-i uşor să-ţi placă din prima un concert de Mahler. Primul pas e mai greu, dar, odată „convertit”, ajungi la bookuria lecturii. Ortografiez aşa dinadins, ca să atrag atenţia vânătorilor de pokemoni că jocurile pe Net sunt vânare de vânt, la fel tembelefonul, tembelizorul, tembeletristica. Trebuie un efort să citeşti bine!, e mai comod zappingul cel de toate zilele. Din păcate, de luştri răi încoace, am ajuns o telepopulaţie moartă după „vedete” de duzină, apărute cu duzinele pe micul ecran, cultivând instinctele joase. Libertinajul mediatic a atins cota de avarie. Mâncam salam cu soia? Acum avem cam mult Salam la TV.

- Să fim înţelegători cu cartea, nu dispare, îşi schimbă doar suportul. Cartea în format electronic e tot mai prezentă, deşi nu pare să înlocuiască varianta „fizică”. Aici e ca dragostea ... virtuală. Bietul Gutenberg e tot mai sub vremi ...!

- Ştiu, secolul înaintează în defavoarea lui Gutenberg. Literatura epistolară, de pildă, în proză ori în poezie, e pe cale de dispariţie, pierzând bătălia cu Facebook, Instagram şi alte reţele de socializare. Cartea e tolerată ca un capriciu, chiar într-o emisiune culturală, exact ca marca de zacuscă, numită Capricii şi Delicii. Inevitabilul Ion Cristoiu, într-o emisiune cu văduva lui Aurel Cioran, susţinea că el, Cristoiu, n-ar fi dat un euro pe manuscrise. Motivul? Au fost publicate. Cât ar fi dat oare pe manuscrisele lui Eminescu? În curând o să scăpăm de ele, Doamne, nu vor mai fi manuscrise! Vom tasta cu toţii, ce să mai învăţăm caligrafia? O cantautoare a scâncit, tot pe un canal, că Fraţii Jderi, carte groasă, i-a distrus o vacanţă (ce-i drept, „Creanga de aur” se citeşte cu înţelegere deplină când suntem maturi, dar există o anume ordine a lecturilor. După Călinescu: re-lectura clasicilor se face la bătrâneţe). Dar ce s-ar fi făcut cantautoarea, cu mult peste un milion şi jumătate de cuvinte din „În căutarea timpului pierdut”? Dar cu fraza de 823 de vocabule din „Mizerabilii” lui Hugo? Contemporanii săi nu s-au plâns, de vreme ce peste două milioane de francezi au luat parte la înmormântare, în 1885.

- La cât de iute se schimbă vremurile, teamă îmi e că o să părem anacronici, că deplângem cartea, Biblioteca, lectura, în formatele tradiţionale, în doar câţiva ani. Cred că o să apară o injecţie care o să introducă subcutanat câteva mii de cărţi, un fel de vaccin contra prostiei, cu varianta academică recunoscută drept ignoranţă... Sau va fi introdus un micro cip sau micro cip-cirip în creier, care va conţine toată Biblioteca lumii, aşa că orice individ va fi super dotat intelectual? Nu mă mai miră nimic, la cum evoluează tehnica ...

- În ce mă priveşte, traversez seri din ce în ce mai antitelevizate şi nu mai ştiu dacă se mai dă acel promo, impropriu după învechita de mine, cu tipul care se duce la concert pe patine cu rotile. S-ar putea să fi dispărut, ca şi Cultural TV. Ultimul promo? „Dai un play şi râzi cât vrei!”. Televiziunea, între a informa şi a distra, a ales distracţia. A fi videofil înseamnă să ieşi din puterea magică a lecturii. Să ajungi la poemoterapia lui Ilarie Voronca („Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul şi sângele nostru, poemul!”) e mai greu decât să le urmăreşti pe „asistentele”, pe VIP-urile de nocturnă Capatos. Pe lângă ele, Tanţa şi Costel, personajele lui Ion Băişeu, erau de o cultură vastă. Şi cine-l mai înţelege pe Mihai Ursachi? „Oricum nu ideile fac literatura. Ele fac, eventual, filosofia./ Dar nici cuvintele. Acestea fac dicţionarele./ Literatura o fac autorii de literatură, poezia o fac poeţii/ Din ce o fac? Îi priveşte./ Iată unul dintre sărmanele mistere ale vieţii”. Şi a sfârşit singur, cerând de-a surda ajutor, în pragul uşii de blocoteţ.

- Un studiu european arată că în două secole numărul de cuvinte uzuale a crescut de vreo cinci ori, dacă nu mai mult ... E o complicaţie, în fond. Explicăm prea mult, cu prea multe cuvinte reuşim să ascundem bine adevărul, să ne prefacem. După cum evoluează omul de azi, cu această comunicare lapidară prin semne grafice pe internet, e-mail, semese, mesaj etc. cred că ne întoarcem la fondul de bază, de acum două secole... Cartea, pagina scrisă impuneau un respect pentru cuvinte, pentru text, monitorul, ecranul telefonului, tabletei etc. trabsformă totul în „ceva” de consum imediat...

- Eu, una, prefer monitorului cartea vie, care foşneşte; scriu de mână şi citesc predilect pe hârtie, nu pe laptop. Şi nici scurt nu pot scrie, în 7000 de semne fix. Intru în panică textuală când ajung la 10000 de semne şi mai am încă multe de zis, după 7-8 pagini de articol. Deschid şi închid paranteze, pun semne patetice de întrebare şi de exclamare, fac tot felul de adaosuri pe verso, spre enervarea bunelor mele culegătoare. Poate din cauza interdicţiei de semnătură, poate din cauza argumentelor care îmi năvălesc pe hârtie. Îi admir pe împătimiţii tabletei (nu pe autorii de ţâşt-bâşt-uri care n-au ce spune, dar ţin să se afle-n reviste), de la Arghezi la argeşanul Doman şi la Gogea, oftalmoftologul clujean. Alex. Ştefănescu ne îndeamnă să privim campania de recucerire a publicului, ca homo videns (Giovanni Sartori) să nu câştige. Dar cum să reintrăm în normalitatea scris-cititului când videofilii au ocupat punctele tactice? Unul dintre prietenii mei, Daniel R., nu reuşeşte să-şi pună pe citit fiul. Îl roagă („Fă-o pentru tatăl tău, măcar o oră!”), îl forţează, îl momeşte cu răsplată, dar nu-l înduplecă să citească. De ce-ar citi Gogol, când are rezumat pe Google? Că te faci de râs dacă nu pricepi o aluzie culturală, că eşti penibil dacă nu poţi descifra o alegorie, un simbol, asta nu contează. Eu i-aş spune băiatului că totul e diferit pentru cei care citesc; că îi poate spune altfel fetei că o iubeşte. N-o să-i zică „Mai dă-te-n dragostea mea”, cum zice un rapper care face, face, face gălăgie la radio.

- Efectele lipsei de cultură, de lectură se vor vedea, noi le vom observa ... Spuneam cândva, sentenţios: Spune-mi ce citeşti, ca să îţi spun cine eşti. Dar dacă nu citeşti, cine eşti? Nimeni? E politic corect să spui despre un cetăţean universalizat de azi că e nimeni?

- Lipsa de lectură nu numai că urâţeşte, dar şi prosteşte. Alex. Ştefănescu dă de exemplu „ideea stupidă” despre aşa-zisa pasivitate, laşitate a ciobanului mioritic. „Mioriţa, scrie Petru Ursache, e un test în faţa morţii, nu în faţa bătei” (v. Mioriţa. Dosarul mitologic al unei Capodopere, Eikon, 2015). Altfel, am mai fi avut o istorie despre o bătaie în Carpaţi. Şi Alex. Şt. continuă: din nepricepere, elevul ar fi gata să întrebe de ce bunul păstor n-a sunat la 112. Elevul ca elevul, dar istoricul Mihail Neamţu găseşte soluţia, umoristică, în... euthanasierea mioarei. Nu alege oaia, ca Daea, ci o face de oaie. Îl şi văd cum intră într-o istorie hazlie a publicisticii atârnat de oaie, ascuns sub burta ei, ca vitejii lui Ulise ieşind din peştera lui Polifem. Ce să mai zici când autorul necunoscut, cum îl numeşte Alex. Ştefănescu pe Marele Anonim, necunoscut ca şi eroul, e batjocorit? În vremile închise cenuşii, anii erau, pentru generaţia mea, buni în funcţie de cărţile citite. Carpe diem? Ba carte diem. Chiar şi la vârsta mea, sunt pentru slow-reading, ca şi cum aş mai avea timp să le citesc pe toate. Şi dacă mai rămân pe-aici, pe-aproape, o să scriu un roman intitulat O femeie care citeşte şi aşteaptă. Titlu bun. De scris (şi de citit) cu răbdare.

„Observaţie pe pielea mea: nimic nu-i enervează mai mult pe călătorii CFR decât lectura”

- Lectura ca terapeutică ... Întotdeauna am considerat cartea un panaceu universal. M-a scos din toate stările proaste, acolo am găsit răspunsuri chiar la întrebări nepuse ...! Dacă îmi imaginez un coşmar, acela ar fi o lume fără cărţi, să fiu aruncat pe o insulă pustie fără o bibliotecă. Şi totuşi, am întâlnit oameni care nu au deschis nici o carte în afara celor obligatorii, în primii ani ai şcolarităţii ...

- Montesquieu declara că n-a avut nici o durere care să nu fie alinată printr-o oră de lectură. Iar lui Eminescu nu-i era străin „binomul” scris/citit: „Cu gânduri şi cu imagini/ Înnegrit-am multe pagini/ Ş-ale cărţii, şi-ale vieţii/ Chiar din zorii tinereţii”. Nu le-a înnegrit de-a surda, ca mulţi cobreslaşi care se cred cimotii cu Shakespeare, crezând că-l pot întrece de la sine, datorită „progresului”, idee proletcultistă repusă pe tapet. „Când tinerii, intrând în librării, vor cere poeziile lui Eminescu (şi aceasta nu pentru a îndeplini o obligaţie şcolară), vom putea considera că în România a început din nou să se trăiască normal”, spune Alex Ştefănescu. Alt grand merçi pentru utopia bună. Îi dau şi eu semn bun lui Alex. Ştefănescu, om bun ca o carte bună: un bookaholic din Iaşi a iniţiat, în 2016, un proiect cultural de minune: „Cartea de pe bancă. Citeşti, dăruieşti! Las-o pe bancă!” De pe banca din Parcul Expoziţiei, pe lângă care trec deseori, dispar şi apar cărţi, ceea ce înseamnă că încă se citeşte, că n-am ajuns în postlectură şi-n

postcultură.

- Trăim într-o lume a improvizației culturale, cine mai citeste are, în general, lecturi pe apucatelea, superficiale, informații aproximative...! Școala e în derivă, programa școlară se tot reformează scoțînd tot ce ar putea să deranjeze somnul creierului. Mai degrabă merg cărțile de tarot, alea de poker sau cele de „popa prostu”...! La noi, dar și aiurea să știți că e la fel.

- Un coleg de redacție de la revista „Cronica”, înainte de cutremurul din ’77 și de cel al existenței mele de critic de poezie, îmi spunea: „C-așa-i viața, Magda. Nu contează să ai cărți bune, ci să le joci bine pe alea din mână.” Și din mânecă, i-am replicat. Pe el nu l-a „restructurat” atunci activul PCR, ci alt activ, la bătrânețe; pe mine – ard de nerăbdare s-o repet – m-au restructurat de 3 ori în 2 ani, de la Universitate și de la Institutul „A. Philippide”: reduceri de activitate. „Noi, care scrim” (sic) e spusa unei conițe țanțoșe și gureșe de la un post localnic de televiziune, care opina: „Nu aduci pe nimeni la citit cu forcepsul”, dar punea întrebări-forceps, dovedind un IQ în avarie: dacă tatăl Anei Blandiana, preotul, era ... religios. Și-mi amintesc de-o altă coniță, care-l întreba pe Luca Pițu dacă papa e ... catolic. Neiertător cu nevolnica intelectuală, Luca i-a răspuns: „Dar cine-i mai catolic decât papa?” Regresia culturală e-n toi și nu numai în România. Cultura generală e tăiată de la pilonii ei, găsesc notat într-o revistă franceză. Și pentru că e complexă, dificilă, nu lesne de înțeles, marea cultură e, după unii, complet inutilă și inutilizabilă. O profesoară de română își permite să nu-i mai predea pe Eminescu, pe Slavici, pe Creangă... Scoateți-l, coniță, și pe Negruzzi din programa personală. Cum am învățat românește ne trebuie? La vârsta de 13 ani, Costăchel citea în elinește, nu cunoștea nici alfabetul latin. Ei, și? Ce nevoie au copiii să citească și să scrie românește? „Franțuzește-te!”, îndeamnă un manager ludic de la un Centru Cultural. Englezește-te! Românește-te? A, nu, limba română nu mai e iubibilă (sic!).

- Caragiale s-a retras, în ultimii ani ai vieții, în Germania. De aici l-a vizitat pe Octavian Goga care vrînd să-i învețe pe ardelenii din Ardeal că sînt români, a ajuns “chiriaș” al închisorilor ungurești din Budapesta. Și acolo, pe pămînt străin, Caragiale i-a vorbit poetului care își consuma apostolatul: «Ți-am spus de-atîtea ori, nu te mai bate cu proștii, că te răpun... Ce crezi tu, pe urma cui am suferit eu în viață? Pe urma deștepților? Prostia, suverana prostie, e totdeauna mai tare. (...) Nimic mai greu decît să cîrmuiești proștii. Ei au un instinct de împotrivire organică. Să vezi... ! Mai acum vreo treizeci de ani eram revizor școlar la Piatra Neamț. Trenuri nu găseai prin Moldova, mergeam la inspecții călare. Stăteam în gazdă la un popă. Avea popa o iapă murgă...! Zic, să mi-o dai părinte, dimineața...! Popa zîmbea. Prea bucuros, domnule Iancu. Și-am plecat. Cît m-a zolit iapa ceea, mă...! Oricum dam din căpăstru, ieșea rău... N-o puteam cîrmui nicidecum... M-am întors la vreo două ceasuri, tot apă: - Părinte, cît face iapa asta? - Face zece galbeni! - Ei, pune d-ta cinci, să pui și eu cinci, s-o tăiem, că-n asta-i om... - Ba să n-o tăiem, domnule Iancu, mai bine să-i învățăm năravul... Știi ce? Cînd o încaleci și ajungi la o răspîntie, dacă vrei să apuce la stînga, tu tragi de frîu la dreapta... Da’ să tragi cumplit, auzi...! Să vezi c-o ia la stînga... Așa am făcut... Ei vezi, la prost trebuie meșteșug, nu glumă... Ascultă-mă! ... Toată viața n-am putut să sufăr prostia... Săracu’ de mine, măi băiete, cînd văd cîte un prost mă doare. Zău, am dureri fizice. Mă ia cu rece aici în creștet...”. Cum ne descurcăm cu prostia din jur, tot mai triumfătoare ...?

- Bună întrebare, bun comentariu...! În acest spirit vreau să nuanțez. L-am chestionat pe un studinte cu manieră deloc urbană, care nu se ridica, în tramvaiul de Baza 3, să ofere locul de drept unei persoane foarte în vârstă, dacă știe să citească, arătându-i anunțul. „Știu decât engleză.” Răspunsul meu? „Dacă nu știi românește, sigur nu știi nici altă limbă. Sau o vorbești aiurea-n tramvai, ca ministresa Vasilescu. Sau Dăncilă? De-canonizăm, de-canonizăm. Ne străduim să de-canonizăm prima generație și a doua a canonului cultural românesc, după anul Maiorescu, 2017. Se scrie despre mentorul Junimii cu osârdie că l-ar fi ucis din nepăsare pe Eminescu; că n-ar fi fost decât un imoral, întreținând legături bolnăvicioase cu sora lui, Emilia Humpel, dar și cu fiicele sale. Alt cuvânt decât mârșăvie n-am. Probabil inspirat de Ray Bradbury, C. T. Popescu e gata să dea foc poeziei lui Nichita Stănescu, să nu rămână din ea decât două foi de buletin de populație. Ca-n 451° Fahrenheit: „Luni ardem Miller, miercuri ardem Whitman, vineri – Faulkner”.

- Cred că C. T. Popescu a făcut o metaforă, lucrurile pe care vrei să le păstrezi, pentru totdeauna, numai pentru tine, le incendiezi. Ca Yukio Mishima, cu „Templul de aur” ...!

- Să zicem...! Ne cultivăm răzbit complexele privind literatura română. Și cum pare a nu fi vreme de re-citit, vă aduc aminte ce i-a spus poetul național (nu mă feresc de sintagma asta mult blamată) lui Vasile Pogor, care considera (de altfel, mult mai bine intenționat decât revizioniștii noștri) că n-avem istorie, arhitectură, literatură, ca-n Apus: „Ceea ce numești d-ta barbarie eu numesc așezarea și cuminţenia unui popor ce se ferește de amestecul străinului.” Clar de Eminescu! În alte cuvinte, n-ar trebui să ne lăsăm atrași de mirajul unui paradis multicultural ca niște musculițe bețive. Numai că „eminescianita” e boală de eradicat și se transmite prin praful bibliotecilor, așadar să le golim de cititori îndărătnici. Generației așteptate (opusă celei apuse, expirate) nu-i spune mare lucru Eminescu și zbaterile lui incorect politice („Tot românul plânsu-mi-s-a”), cu anafore peste anafore („Jelui-m-aș și n-am cui/Jelui-m-aș codrului...”) Romantismul e facil, noi ne zbatem futil, ca să parafrazez titlul tabletelor-pamflet scrise de Dumitru Augustin Doman, *Zbateri facile, strădanii futile*, Ed. Bibliotheca, 2017. Numai că descurajarea cititului lovește direct în etnie: ne dorim o țară de needucați, de agramați, pe care-i trage ața la ce nu se pricep, educație și cultură, ca pe semi-analfabetul Ioșka Chișinevschi, dogmaticul, declanșând tenebrosul război cu literatura antebelică. Tinerii inculți sunt mai ușor de manipulat Reclama pentru postul MTV suna așa: „Nu mai citi. Alege MTV.”

- Dialogul „din eter” a devenit redundant, parazitar adesea, o trăncăneală ... S-a umplut spațiul virtual de vedete, de regine, regi, e „o țopăială”, vorba președintelui nostru, pe acest segment al imaginii publice, care dă surogate de modele. Demitizăm, demitizăm, dar pînă unde?

- Varii canale pun semnul egal între a vorbi, a comunica și a trăncăni. *Vădetele* nu sunt ființele culturalizatoare, ci regina sprâncenelor ori regina posterioarelor în balans. Bucătarii sunt și ei în top, deși nu la emisiuni culturale le e locul, ci la cratiță. Canalele gem de chefi peste chefi, mulți tandaleri sadea care – sper că n-am auzit bine! – ne învață să folosim bein Marie (sic!). Pe sticla primă (TVR1), poetul Mircea Dinescu e restaurator ca Gherea; locanta și-a numit-o *Lacrimi și sfinți*, unde se poate consuma *Lacrima Christi* și *Tocăniță Maiorescu*, pesemne. L’important c’est la rose? Ba important e ... leușteanul, important e usturoiul, important e ghimbirul. Cultură? Ba concursuri de tăiat ceapa. Scriitorii, ce să facă și sărmanii de ei, neavuți cum sunt? Doar Iohannis poate fi *freelancer writer* și se procopsește din scris, dacă a câștigat 83000 de roni dintr-o singură carte. E singurul scriitor care face profit. Răspică el chinuit vreo 300 de cuvinte, dar ce succes va fi romanul fluviu unde o să-și povestească vacanțele! O să concureze cu Don Quijote (cel mai vândut roman). Iar cea mai vândută autoare, la Gaudeamus 2016, a fost Clotilde Armand, clinchenind din cerceii lungi ca momelile pentru știucă. Mai e și altă cale spre vreo bucățică de geam TV, decât cratița? Da. Poți intra în categoria „poetelor de reproducere”, așa cum le spune LIS, și-ți schimbi generația cu una viabilă și valabilă. O poetă la vreo 80 de ani vrea să concureze cu Simona Trașcă și alte sex-simboale dacă-și taie poalele (poezia poartă fusta din ce în ce mai scurtă; mai scurtă și decât a poeziei scurte) și-și saltă picioarele în foarfece, pariind pe scatologie ca miză a secolului XXI. Nu mai dau nici un exemplu de literatură scato premiată, ca autoarele să nu-și (mai) inspire cititorii. Cât despre actanți, ca să le zic așa, ei n-o mai întreabă pe Minodora lor, ca Mihai Ursachi, dacă mai are la jartieră cei 20 de bani, ci „Mai porți aceeași tanga, ața doar?”.

- E un spectacol, cel al prostiei, la care „murim de râs”. Prostia este sursa cea mai sănătoasă de râs ... sănătos. Ar trebui să ne pese spre ce se îndreaptă lumea de azi? Credeți că putem opri mersul lumii de azi spre „galeria cu maimuțe”, vorba poetului? Vorba polonezului Jiri Lec, „ne-am întoarce în peșteri, dar suntem deja prea mulți, nu mai încăpem”. Într-un tren din Franța, cu ceva vreme în urmă, mai bine de jumătate dintre călători citeau cărți. La noi, în tren vezi numai cititori în telefon...! Parcă ești într-un salon cu bolnavi... fixiști! Se uită ca posedații (nu am alt termen!) în ecranul telefonului și se amăgesc că... comunică. Vai de mintea lor! Nu cunosc termenul medical, dar sigur este unul.

- Observație pe pielea mea: nimic nu-i enervează mai mult pe călătorii CFR decât lectura. Nu demult, o duducă sclipicioasă, de la geanta cu sclipici la ochelarii cu sclipici, de la pleoapele cu sclipici la pantalonii cu sclipici etc., m-a luat la rost că ocup spațiul vital de pe masă cu cartea mea. Unde să-și mai pună capul ostenit? Ai carte, n-ai parte de lingou ca doamna Birchall, cu negrele-i plete despletite, cu fruntea plină de „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, scrisă de... Rebreanu. Nici că i-a păsat de hohotele de râs care i-au întâmpinat postarea. „Socrate a scris”, zice o moderatoare care... l-a citit; o manageră de editură mare îl confundă pe Modiano cu Modigliani; o reporteră cultivată ne prezintă o clădire de patrimoniu a lui Luigi... Cațaviran, adică Luigi Casavillan. „Iluminații publici” (pentru că marile cărți sunt „corpuri de iluminat”) nu prea mai încap în grilele televiziunilor, ba chiar, de luștri răi încoace, asistăm la de-sacralizarea scrisului. A contribuit din plin la asta legea prin care scapi de pușcărie dacă scrii o carte-două, în scurt. Eu aș fi propus ca pușcăriașilor să li se scadă din condamnare dacă citesc, nu dacă scriu. Oare criticii literari ar fi de acord ca anularea sau continuarea sentinței să fie date de cititori ?

- Dar despre „scriitorii” din închisori, ce părere aveți? Cât de jos a ajuns ideea de autor de carte în România, dacă orice analfabet, nu dau nume!, este în stare să aibă „în cont” câteva cărți? Câte cadavre de așa ziși scriitori trebuie să poarte în spate scriitorii adevărați ai nației, ai limbii române? Ce minte bolnavă a fost în stare să inventeze așa scăpare pentru toți escrocii neamului?

- S-au redus pedepsele pentru „scriitorii din închisori”, ca și cum ar fi fost printre ei vreun Ion Caraion ori vreun Petre Pandrea. Vor ajunge, cumva, și nobelizabili acești „scriitori”? „Nobelabilitate” e termenul lui Ion Simuț. I-aș adăuga o cratimă: Nobel-abilitate. Și dacă vom cădea de acord că scrisul e închisoare (asceză chiar), atunci Becali și futbolierul lu’ Pelinel pot intra și-n USR, așa cum Genică Boerică și Ogică pot lua locul adevăraților arnoteni, boieri ai minții. Multora le-a intrat în cap că scrisul profesionist e la îndemâna fitecui deținător de pix. Cine ține o tigaie în mână e chef, cine ține un stilou în mână e scriitor. De la bucătărie la bookătărie e un pas. Doamna Harra e book-maker, doamna Ana Maria Prodan, „impresara sexi”, promite „povești adevărate” despre sportul cu balonul. Țânțăreanu ne mărturisește că citește mult pe closet, dar poate să și scrie acolo la o adică. „O să scriu o carte” e leit-motiv, ieșit din multe guri. Din păcate, promisiune realizată. Alex. Ștefănescu s-a pus pe citit cărți bănuit proaste, „mai mult de o mie” (despre 250 a și scris, v. *Cum te poți rata ca scriitor*, Ed. Humanitas, 2000), doar-doar o opri impostura. Iluzie. Veleitarilor nu le trece prin cap că a scrie nu e îndeletnicire democratică. Iar cu orgoliul lor nu te poți pune. Înainte de-a se sinucide, Nero a strigat: „Ce artist piere prin mine! Qualis artifex pereo!”

- Proștii, ticăloșii, mediocrii, devenind majoritari și puternici prin număr, la nivelul turmei, luptă împotriva a tot ce le stă în cale. Iar valoarea este cel mai important ... inamic, o țintă de atacat. Povestea nu e nouă în istorie, la noi sau aiurea...

- Aici e de vorbit despre revanșa lui Borges: în 1973, a fost dat afară din postul de la Direcția Bibliotecii Naționale din Buenos Aires, după 18 ani; din cauza revenirii lui Peron ca șef de stat (i s-a oferit atunci un post de inspector al creșterii păsărilor!). Borges hotărâse să distrugă tot ce scrisese înainte de debutul său editorial, din 1923. Nu s-a întâmplat asta. De ce? Pentru că donase bibliotecii pe care a condus-o sute de cărți din biblioteca personală. Inventariate (ce coincidență!) 18 ani mai târziu, i s-au găsit versurile pe marginea unor volume: 99 de poezii ale tânărului Borges. Au apărut într-o antologie din Argentina. A doua notă se referă la Marguerite Yourcenar. În 1939, uită un cufăr la Hotel Meurice din Lausanne și primește bagajul pierdut după 10 ani, în ianuarie 1949. În el, erau textele din care va ieși cea mai bună carte a ei, *Memoriile lui Hadrian*. Cartea ia premiul Fémina, în 1952.

- Da, e un exemplu că există o dreptate ... postumă. Dar postumitatea e departe, nedreptatea e mult prea aproape. Am trăit-o pe propria piele...! Într-un articol din 2010, publicat în numărul 45 al României literare, intitulat „Imposibila solidaritate”, spuneam la un moment dat: „Clasa politică de azi pare să fi pus pe fugă inteligența din țara asta, să n-o incomodeze, să rămînă singură să guverneze peste o populație derutată, prostită, umilită, conformistă. Iar intelectualitatea română parcă așteaptă să revină în actualitate momentele 1950 – 1960, cînd îți bătea în ușă securistul să te înhațe și să te trimită la Canal. Acest fatalism acceptat cu seninătate, mioritic, ține, oare, de lașitatea istorică a poporului nostru? Mai putem vorbi, așadar, în istoria de azi, de un popor român? Sau am ajuns doar o populație care trăiește la cote periculoase sub demnitate, la voia întîmplării, gata oricînd să-i re-propulseze în frunte pe aceiași călăi care îi stau în cîrcă de ani și ani. Nu există solidaritate de breaslă, nici scriitoricească, nici în alt domeniu... Dacă un semen pățește ceva, e umilit sau batjocorit de autorități, pentru că are opinii, pentru că e vertical, ceilalți din preajmă nu au reacții ci își dau coate și își spun cu glas șoptit: Ei, nu s-a descurcat!. Trăim în țara în care nu talentele și harul au căutare, ci doar descurcăreții, șmecherii, tupeiștii, fanfaronii, gugumanii, guguștiucii, activiștii reșapați etc.” Lucrurile sunt, evident, de nuanțat. Doamna Magda U., recent eu însumi am fost „epurat” din funcția unde îmi făceam treaba, de director al Bibliotecii, de niște improvizații politico-administrative locale, ajutate de semnăturile și implicarea a trei așa-ziși confrați, care și-au răzbunat astfel neputințele creatoare, frustrările, mediocritatea. Am scris o carte pe subiectul ăsta, o voi publica vreodată, nu mai detaliez acum.

- E un subiect de nuanțat, de exemplificat. Despre trădare și lașitate în cultura română? Sau despre destinul cozilor de topor în cultura noastră? Mă frig degetele să trec la scris la subiect, e prea amplă scena cu asemenea specimene.

(Din volumul de dialoguri „SUPRAVIEȚUIRI ÎN POST MORALIA”, în pregătire la Editura Eikon)

Adrian ALUI GHEORGHE

Caragiale s-a retras, în ultimii ani ai vieții, în Germania. De aici l-a vizitat pe Octavian Goga care vrînd să-i învețe pe ardelenii din Ardeal că sînt români, a ajuns “chiriaș” al închisorilor ungurești din Budapesta. Și acolo, pe pămînt străin, Caragiale i-a vorbit poetului care își consuma apostolatul: «Ți-am spus de-atîtea ori, nu te mai bate cu proștii, că te răpun... Ce crezi tu, pe urma cui am suferit eu în viață? Pe urma deștepților? Prostia, suverana prostie, e totdeauna mai tare.»

A.A.G.

interviu

Marin Ioniţă

„În căutarea iertării”

Iubirea lui Dumnezeu şi dragostea de oameni sunt coordonatele existenţei Ioanei Dicu. Pentru aşa ceva pledează şi romanul de faţă, despre care nu ştim dacă a atins perfecţiunea! Dar câţi autori au ajuns la o asemenea performanţă? Însă, dacă mi-ar fi căzut în mână fără să ştiu că este semnat de o studentă la medicină de-abia în al patrulea an, aş fi crezut că romanul aparţine unui scriitor în vogă.

Roman autobiografic. Dar câte trăiri reale şi imaginare se împletesc în această poveste! Această întrebare ar putea să fie şi un motiv care să stârnească curiozitatea cititorului.

Autoarea este principalul personaj al cărţii. Dar ce ştim despre ea ? Ca să aflăm câte ceva, nu avem decât să mergem la fişa biografică. Aflăm, astfel, că avea numai 23 de ani când a dat la tipar acest roman. Dar era şi autoarea romanului “Ultimele stăpâne ale timpului”, publicat înainte de maturitate. La data când a pornit în căutarea iertării, era şi studentă la medicină în anul al treilea.

Dar până atunci? Cine a fost Ioana Dicu? Spre uimirea cititorului, este fata care a câştigat premiul I în toate clasele şcolii elementare, a participat la toate olimpiadele de biologie pe care le-a câştigat fără dificultate. Fapt pentru care i s-au deschis porţile la mai multe facultăţi din ţară şi de peste hotare, fără examen de admitere. Însă ea a ales Facultatea de Medicină din Bucureşti, de unde, de asemenea, a fost şefă de promoţie până azi, în al patrulea an.

A dus o viaţă atât de simplă, încât nu se ştia mai nimic despre existenţa ei. Drumul până la şcoală, drumul acasă, lecţiile, calculatorul, manualele şcolare şi multe alte cărţi mai însemnate şi mai bogate. Însă toate acestea nu sunt în carte. Le-am cules, cum spuneam, din fişa biografică. Atunci cum mai rămâne cu romanul autobiografic? Nu avem de a face cu unul de ficţiune? Nu este titlul imaginea unei închipuiri prea productive de scriitor?

Nimic senzaţional în biografia Ioanei. Şi atunci, pentru ce păcate să ceară dezlegare? Să ceară iertare? Nu şi-a petrecut timpul în discoteci dubioase, pe terase triviale, în cluburi cu petreceri dezlănţuite! Nu a făcut rău nimănui! Nu a hulit puterea Tatălui Ceresc. Nu a blestemat pământul pe care calcă. Vinovată, pentru ce ? Şi faţă de cine? Şi atunci, de ce a pornit în căutarea iertării? Cine şi ce să-i ierte ? O nadă pentru cititori?

Dar ce păcat avea de ispăşit această fragilă adolescentă care abia a trecut pragul primilor douăzeci de ani, Gabriela Petrian? Vom citi şi ne vom lămuri... De fapt, întrebarea fundamentală care domină toată cartea şi deopotrivă pe cititor este cea pe care şi-o pune omul dintotdeauna...

Cartea este scrisă pe mai multe niveluri, ca să intereseze toate straturile de cititori. Pe dedesubtul apelor curge, însă, precum râurile subterane pe sub albia acelora în care putem înota, subtextul. Mai ales aici dăm de principala pornire: în căutarea iubirii, a fericirii şi a nemuririi! Se poate ajunge şi cum, pe ce căi, până la acestea?

Romanul este o aventură a căutărilor în timp şi în spaţiu, începând cu scotocirea prezentului, a oamenilor, întâmplărilor şi în propriul sine. Dar autoarea nu se mulţumeşte să inventarieze şi să găsească sensuri în „În căutarea iertării”, ci, ca orice creator important, îndrăzneşte să-şi organizeze universul său îngăduit în nemărginirea creaţiei lui Dumnezeu. Realitate palpabilă împletită armonios cu ficţiunea.

Cartea începe cu, şi din lumea, aşa cum o ştim şi o petrecem cu simţurile pe care le avem fiecare dintre noi: ”Era doar o altă după – amiază obişnuită de vară. Nimic nu anunţa vălmăşagul de evenimente care aveau să-mi schimbe viaţa.”. Este şi o strategie a autoarei de a “prinde” cititorul. Pornind de la realităţi banal de concrete, iat-o ajunsă într-un vis feeric de fericire: „numai Dumnezeu mai era lângă noi, în rest nimeni şi nimic.”

Iubirea face minuni...aceasta după ce trece prin stări dramatice, ca atunci când este atacată de o haită de lupi şi trăieşte spaima de a fi devorată. Dar, în loc să îi mulţumească tânărului care a salvat-o, ţipă la el: „Cum îndrăzneşti?! am sărit eu ca arsă, uitându-mă fioros la el, parcă încercând să distrug acea blândeţe netulburată care izvora din privirea lui. Tu, un slujitor prăfuit, venind cine ştie de unde, murdar, să mă atingi, să-mi schimbi bandajele?! Tu?!? Ieşi afară! Cine te-a trimis ?” Chiar şi finalul, surprinzător, este marcat de o încercare : personajul simte o durere puternică în piept, durere care o trânteşte în zăpadă şi o face să creadă că va muri înainte de a-i putea spune celui mult iubit de dragostea ei... »

Ioana Dicu! Gabriela Petrian! preţuieşte şi iubeşte oamenii mai mult decât pe sine. Pentru aşa ceva pare a fi venit pe lume, pentru aşa ceva pare scrisă cartea. Când cineva atentează în vreun fel la demnitatea fiinţei umane simte vinovăţie şi durere în inimă...şi se simte datoare să caute vindecarea pe calea iertării. Iertare pentru “greşelile greşiţilor noştri”. Este drumul pe care se poate ajunge la desăvârşire. Dar, măcar o dată, i se întâmplă şi ei să aibă o reacţie instinctuală : atunci când îl consideră pe tânărul care a scăpat-o de la înec şi din gura lupilor o fiinţă inferioară, demnă de dispreţ.

O altă temă a cărţii – lucru, din păcate, absent în literatura contemporană, e patriotismul. Acesta ne face să înţelegem, e pământul natal, acestui popor aparţinem, aici trebuie să rămânem... Sunt incriminaţi trădătorii de ţară şi vânzătorii, care nu lipsesc dintre noi, precum Şerparu, Rodescu şi mulţi alţii, cu nume şi fără nume: “Ţara asta a fost atât de prigonită în istorie, de atâtea ori, mereu numai pârjol au lăsat în urmă, deşi nu ne-au învins. Poate vom cădea...dar numai prin trădători ca tine, pentru că oricui îi este frică să dea piept cu noi. Oricine este cuprins de spaimă la lumina zilei la vederea mâinii noastre, pentru că toţi care suntem creştini cu adevărat, ne facem o Sfântă Cruce, iar restul e nimic!”

Se ajunge chiar la asasinat. Explozii, gloanţe, cad victime şi dintre cei buni. Capitole palpitante, cu lupte între tabere, patrioţi care se sacrifică pentru ţară şi trădători porniţi să o jefuiască şi să o vândă: „Două poveşti”, „O noapte agitată”, „Spovedania unui muribund”, „La rege!”

Iubirea lui Dumnezeu şi dragostea de oameni sunt coordonatele existenţei Ioanei Dicu. Pentru aşa ceva pledează şi romanul de faţă, despre care nu ştim dacă a atins perfecţiunea! Dar câţi autori au ajuns la o asemenea performanţă? Însă, dacă mi-ar fi căzut în mână fără să ştiu că este semnat de o studentă la medicină de-abia în al patrulea an, aş fi crezut că romanul aparţine unui scriitor în vogă. După cum se arată lucrurile, vom avea prima romancieră medic în literatura română!

De pe coperta a IV-a a romanului reţinem prezentarea scriitoarei Ileana Vulpescu: „Romanul “În căutarea iertării” se remarcă printr-un suflu tineresc în genul romanului de capă şi spadă. Autoarea are un cursiv dar al povestirii şi al descrierii personajelor, ferme, înflăcărate şi de un patriotism în numele căruia sunt gata să-şi sacrifice viaţa. Acest sentiment exprimat cu atâta căldură, din punctul meu de vedere îi omagiază pe cei care şi-au dat viaţa pentru această ţară.

Cartea, plină de suspans şi de intrigi, prin finalul fericit, al dragostei împlinite, îl înseninează pe cititor : simte că răsuflă uşurat, întărindu-şi speranţa că binele din lumea noastră nu s-a stins cu totul”.

Elisabeta Boţan

În anul 2002, s-a stabilit în Spania. Autodidactă, a învaţat limba spaniolă, la nivel nativ, cu ajutorul cărţilor de gramatică. În anul 2012, a debutat ca poetă, după ce a câştigat câteva concursuri literare de limbă spaniolă, şi a început să traducă atât din spaniolă în română, cât şi invers.

În anul 2015 realizează Seminarul de traductologie spaniol-român: limbaje specifice şi traducere literară la Universitatea Complutense din Madrid.

În prezent, colaborează cu numeroase reviste culturale din România şi cu reviste de limbă spaniolă din diferite ţări.

O mare parte din scrierile şi traducerile sale au văzut lumina tiparului în reviste şi cărţi din Statele Unite ale Americii, Spania, România, El Salvador, Mexic, etc.

Cărţi publicate:

Dimensiones, Editura Seleer, 2012; Egometrie/ Egometría Editura Limes, 2016; şi diverse antologii de poezie şi proză scurtă.

Multe dintre scrierile sale au fost traduse în engleză, franceză, bulgară şi catalană.

Iluzie optică

El,
armator
pe mări învolburate de mistere.

Ea,
balerină
pe o batistă furată de vânt.

Încă o moarte

Iar mă întorc
de la propria-mi înmormântare.
Îmi car pielea jupuită
pe un umăr imaginar.

Din inima înjunghiată
au crescut deja ierburile;
şi o floare,
ce caută buimăcită lumina.

Fish

Bărbatul-peşte
îmi scapă mereu printre degete.

Bărbatul-peşte
mă priveşte
fără să clipească, fără să mă vadă.

Bărbatul-peşte
se întoarce mut
şi se pierde în apele calendarului.

Ahasver

Eşti condamnat să rătăceşti printre cuvintele mele.

Iubirea ta

Un tablou cu natură moartă.
(Şi flori.)

Chintesenţa iubirii

Poezia e singurul nostru teritoriu.
Dincolo de el nu existăm.

Egometrie

Paşii îmi îngenunchează de atâta rătăcit prin propria mea geometrie
-labirintul acesta de cicatrici fosilizate-
îmi rănesc atât de tare atingerile cu colţurile lor ascuţite
că nu mai ştiu de unde începe fiinţa mea în acest abis
de căutări...
Drumul tumultuos se luminează când capătă forma spiralei,
Zborul se reînnoadă ca să se înalţe prin cuvânt.

Apus

Tatălui meu, in memoriam

Glasul morţii
se strecoară printre frunze, pe furiş,
ca o prevestire rea.

Zâmbetul tatei
răstignit peste amurgul ierbii.

Drumul spre casă
se chirceşte în încremenire.

Dincolo de zidul nopţii
greierul s-a poticnit de muţenie.

(Re)întoarcere

Asemeni adâncului mării,
mă hrănesc cu propriile mele frământări.
Căderile, morţile, abisurile, toate adunate,
în filigranele ce îmi răscumpără frumuseţea spiralei.
Scara ce îmi poartă paşii răniţi şi desculţi
spre catedrala copilăriei mele.
Mă aşez obosită pe pragul aducerilor aminte,
- şi-n (re)descoperirea relicvelor de colb acoperite
alunec însetată în izvorul binecuvântat al inocenţei,-
unde cântul se înalţă cu aripi rugă.

Ireversibil

Timpul nostru
moare
între sentimentele tale cu două tăişuri.

Viorel Dianu

Proza primăverii

Aerul

Când urcă treptele bisericii, Alexandru Daneş găsi uşile blocate de lume. Se dumiri repede care e cauza şi, uşor-uşor, se strecură înăuntru. Oamenii se orânduiseră într-o coadă compactă, aşteptând să ajungă la masa cu Epitaful Mântuitorului Iisus, să-l sărute. Va aştepta şi el, cu pace şi răbdare. În zilele liturgice, când lumea stătea la coadă pentru a săruta Evanghelia de pe tetrapod, femeile îl îndemnau să treacă înainte, că e bărbat, iar el le asculta uneori, depăşea trei-patru odată, patru-cinci a doua oară şi adăsta mai puţin; astăzi funcţiona aceeaşi lege pentru toţi. De-o parte şi de alta a mesei stăteau doi bărbaţi din Consiliul parohial să le dea sfaturi celor nepricepuţi sau ezitanţi, ori să-i ajute pe cei neputincioşi, îndeobşte femei în vârstă sau anchilozate, care se osteneau să treacă pe sub masa întruchipând Catafalcul Domnului. Când îi veni rândul, Alexandru se închină şi sărută Evanghelia, crucea şi Epitaful înconjurat de flori, apoi ocoli masa şi sărută picioarele Mântuitorului răstignit pe Crucea înaltă, aşezată sub candelabrul ce atârna în mijlocul naosului. La sfârşit, se îndreptă spre scaunul său din strană, primul din faţă, din dreapta iconostasului. Îi cercetă pe cei din preajmă, făcându-şi reciproc semne discrete de prietenie. Nu mai merse să dea mâna cu fiecare, după obicei, în Marea Vineri a Paştilor trebuiau strunite efuziunile de orice fel.

Contrar impresiei de afară, biserica nu era plină şi nici nu avea să se umple, dar până începea Denia Prohodului mai putea să vină lume. Bisericuţa veche, cu mult mai strâmtă, se umplea la refuz, însă aceasta nouă, construită de doi ani, se arăta prea largă pentru câţi credincioşi îi treceau pragul. Majoritatea rămâneau în pronaos, ca şi acum, spre strane se îndreptau bătrânii, vreo douăzeci de femei în stânga şi numai zece-cincisprezece bărbaţi în dreapta, cărora li se adăugau cântăreţii şi citeţii, coana preoteasă şi două fete ce îi ţineau isonul. Stranele fuseseră montate de curând, însă şi până acum Alexandru ocupa acelaşi loc, doar că, după ce isprăvea rugăciunile la icoane, un domn îi aducea întotdeauna un scaun pliant pe care să stea. Gestul lui respectuos, copleşitor de-a dreptul, l-a determinat să-l cunoască mai bine, îl chema Petre Marin, să se împrietenească şi, drept recunoştinţă, i-a dăruit într-o duminică romanul *Înaintemergătorul*, cu o dedicaţie laudativă care l-a bucurat nespus. La rândul său, Petre Marin (Petrică, după cum îi plăcea să i se zică) i-a oferit CD-ul de colinde al formaţiei corale *Omenia*, din care făcea parte ca interpret. Îl căută cu privirea în pronaos printre enoriaşi – i-o aştepta – şi îi transmise gândul său frumos.

Lumea continua să se închine la Epitaf, iar unii să treacă în genunchi şi pe sub masă. Copiii erau cei mai sprinteni, după ce ajungeau dincoace, un-doi, se întorceau curioşi să vadă cum se descurcă părinţii sau bunicii, mai anevoie, însă izbutind şi ei, îi prindeau de mână cu fermitate şi-i conduceau să sărute Crucea Mare din faţă, după care repetau a doua şi a treia oară ritualul. Crucea cu Hristos răstignit a fost scoasă din altar de ieri, în Joia Mare, după a cincea Evanghelie, şi împodobită pe dată de femei cu marame, ştergare şi coroane. Văzându-l pe părintele Casian cum o duce, Alexandru a trăit, a câta oară?, sentimentul acut că poartă şi el una grea. A asistat la Denie îngenunchind la toate cele douăsprezece Evanghelii. Şi-a adus de acasă anume un taburet, să se sprijine cu coatele pe el ca să reziste. Pe taburet a ţinut şi candela pe care a aşezat-o apoi lângă postamentul Crucii.

Consilierii de strajă curmară mişcarea şi rumoarea: sosise ceasul Utreniei de seară. Casian dădu binecuvântarea din faţa uşilor împărăteşti, iar cântăreţii, după primele răspunsuri, rostiră rugăciunea *Tatăl nostru*, susţinută de întreaga adunare. Se citiră psalmii şi se cântară troparele Crucii, apoi părintele cădelniţă icoanele şi, venind dinaintea Sfintei Mese, rosti ectenia specială cu ecfonisul. Urmară alţi psalmi ai Utreniei, ectenia mare şi troparele zilei. În răstimp, lumea aprinse lumânări şi candele. Îmbrăcaţi în veşminte cernite, epitrahil şi felon, câteşitrei preoţii ieşiră din altar de asemenea cu lumânări aprinse în mâini şi intonară „În mormânt, Viaţă...", cântare preluată automat de tot poporul. Parohul cădi iarăşi Epitaful de jur împrejur, altarul, stranele şi credincioşii. Se constituiseră deja grupurile care interpretau succesiv strofele Stării întâi. Iulian, al doilea preot, optă să conducă grupul femeilor din strană, iar Maxim pe cel central; strana bărbaţilor îşi avea proprii conducători.

Odată cu startul Cântării, Denia îşi intră deplin pe făgaş. Din simpli asistenţi, oamenii se transformară în participanţi activi la slujbă, iar organizarea lor pe grupuri îi antrena ca într-o competiţie. Alexandru, ţinând candela aprinsă în mână, doar asculta şi privea. De cincisprezece ani, de când băiatul cel mare se stinsese din viaţă, îşi pierduse snaga de a mai cânta la Prohod. Caterina nu mai avea puterea nici de a participa, urmărea la televizor Denia de la Patriarhie şi, la momentele mai patetice, plângea în taină. Şerban fusese luceafărul lor. Cu atuul de şef de promoţie, se angajase cercetător la Institutul de Matematică al Academiei, trăsese vajnic să obţină doctoratul, îi surâdea viitorul, însă îşi ivise colţii boala şi la treizeci şi trei de ani survenise tragedia. Leucemia nu se dăduse înfrântă. Mai nutriseră o speranţă că, mergând în Franţa pentru transplant de măduvă osoasă, băiatul va supravieţui. Strânseseră banii, aşteptau aprobarea...

Şi totuşi, în afară de Alexandru se mai aflau în biserică destui care nu cântau. Bătrânii de vizavi tăceau şi ei molcum, ceea ce nu impieta ca strana lor să fie cea mai vocală şi prima care deschidea fiecare rotaţie de intonare a strofelor. Pe la mijlocul Stării întâi veni şi părintele Casian să se alăture corului, împuternicindu-l cu atât mai mult şi stimulând totodată şi grupurile celelalte. Versurile lui Iosif Studitul sunau profund întristător, evocând îngroparea Împăratului a toate, de s-au cutremurat soarele şi pământul, s-au înspăimântat oştirile îngereşti şi a dezlănţuit jelania sfâşietoare a Maicii Preacurate, dar cu toate astea vorbeau şi despre iminenta înviere, iar lumea afla că după scurtul Întuneric venea Lumina veşnică. În plus, se ştia că moartea şi îngroparea lui Hristos se petrecuseră acum două mii de ani, că după înviere se înălţase la cer şi de atunci trona de-a pururi lângă Tatăl Atotţiitorul. În seara asta, oamenii venerau un fapt istoric, ca pe un memento repetabil an de an. Deci întristarea lor era cumpănită şi lucidă.

Alexandru nu asista nici el întunecat la chip. În biserică nu-i cunoştea nimeni trauma, şi la ce să i-o cunoască?, trebuia să compară în faţa tuturor ca un om teafăr. Apoi, rana adâncă pricinuită de pierderea lui Şerban i-o cicatrizase timpul, credinţa îi ajutase pe el şi pe Caterina să surmonteze nenorocirea. Şi mai gândiseră la un plan salvator: să facă o schimbare esenţială în viaţa lor. O făcuseră. Fără regrete, el se pensionase urgent, vânduseră casa din Curtea de Argeş şi, de Sărbătoarea Schimbării la Faţă, la cinci luni după tragedie, se mutaseră în Bucureşti, alături de Sebastian, al doilea băiat, căsătorit cu Sânziana de şase ani şi fără copii. În anul următor, Dumnezeu li-l adusese pe Ciprian, nepotul care i-a reînsănătoşit.

La sfârşitul Stării întâi a Prohodului, cea mai lungă, lumea reluă strofa „În mormânt, Viaţă...", iar preoţii se reuniră la Sfânta Masă. Veni rândul părintelui Iulian să rostească ectenia şi să tămâieze Aerul şi biserica. Schimbând Glasul, poporul atacă la unison „Cuvine-se, dar...", începutul Stării a doua, după care grupurile îşi reintrară în drepturi. Mai târziu, când Casian reveni în ajutorul stranei, se opri dinaintea lui Alexandru şi îi întinse broşura cu Prohodul. Socotise probabil că neangajarea lui la Cântare se datora lipsei cărţii. Alexandru îi mulţumi – nu era asta cauza –, căută în fascicula strofele care se succedau în acel moment şi urmări continuarea pe text... Cu părintele Casian nu reuşise să lege o relaţie de prietenie precum avusese cu antecesorul său, preotul Silvestru, care slujise în bisericuţa veche până acum cinci ani, când, după moartea coanei preotese, se prăpădise şi el repede de un atac de cord... Imediat ce s-au mutat ei în Bucureşti şi au făcut parastasul de şase luni care i se cuvenea lui Şerban, Alexandru l-a chemat acasă, după care şi la următoarele parastase până la şapte ani, nemaipunând la socoteală că preotul le trecea pragul în fiecare an cu Sfânta Bobotează. Se apropiaseră îndestul: erau de aceeaşi vârstă amândoi, se potriveau la fire, se confesau adesea... Încercări au fost făcute şi cu părintele Casian, l-a invitat şi pe el acasă, tot la un eveniment important legat de băiat, dar fiind prins apoi de construirea bisericii, mai în urmă de pictarea ei, se pare că a uitat detaliul acela...

Starea a treia, cea mai scurtă şi mai impresionantă, pornea pe un Glas şi se schimba dintr-odată pe altul la strofa „Primăvară dulce, Fiul meu preadulce, Frumuseţea unde Ţi-a apus?", când patetismul atingea punctul cel mai înalt. Uneori cântăreţii omiteau schimbarea, dar acum fiind preotul cu ei nu mai greşiră; îi plăcu lui Alexandru şi fu îndemnat să psalmodieze şi el versurile. Acasă, ştia, Caterina vărsa lacrimi... La încheiere, după repetarea troparului întâi, „Neamurile toate...", cu Glasul iniţial, lumea se dezmorţi. Strana cântă binecuvântările, diaconul rosti ectenia mică şi se citi *Psalmul 50*, recitat simultan şi sacadat de toţi mirenii. Eforul se perindă pe la enoriaşii cărora le distribuise Prohodul şi adună cărticelele. În jurul mesei din centrul lăcaşului se adunară preoţii şi consilierii, iar după ei şi bărbaţii cu femeile din strane. Oamenilor li se dezlegaseră limbile, înduraseră suficient trei ceasuri fără să murmure. Rând pe rând, doi consilieri cărară în altar florile şi sfeşnicele de pe masă şi reveniră cu praporii, protosul luă în braţe Evanghelia şi crucea, iar alţi patru consilieri mutară Giulgiul de pe masă pe un cadru dreptunghiular din lemn, cu picioruşe lungi şi subţiri, şi îl înălţară deasupra capetelor. Începea procesiunea în jurul bisericii. Lumea se îngrămădi spre ieşire. O urmă şi Alexandru, printre ultimii, cu candela arzând în mână, captivat de Cântarea minunată ce răzbătea de la cor, „Mergi la cer şi Te aşează lângă Tatăl Creator, Tu ce laşi în lume pace, Iisuse Salvator", care se estompă odată cu depărtarea cântăreţilor, dar, întipărită în mintea lui, se repeta stăruitor. Când ieşi pe uşile largi se miră văzând curtea aproape plină de oameni, aşteptând să se scurgă cei din biserică şi să îngroaşe procesiunea. Deci, coborând lateral treptele, nu mai rămase la coadă, ci fu integrat undeva, pe la mijloc. Luă seama dacă nimerise lângă cineva cunoscut, să schimbe din politeţe două vorbe. Nu, era înconjurat de femei pe care le întrezărise la slujbă şi le învăluí doar cu privirea. Îşi ţineau lumânările în căuşul palmelor, să nu le stingă vântul; degeaba, la adierile mai înteţite cele plăpânde nu rezistau; femeile şi le reaprindeau unele de la altele şi le păzeau până când vântul îşi făcea iarăşi treaba. La candela lui artizanală – şi la celelalte toate –, grătarul de deasupra proteja mai bine flăcăruia dinlăuntru, însă o rafală mai pătimaşă nu ar fi cruţat-o nici pe aceea.

Capii procesiunii – consilierii cu praporii, diaconul cu cădelniţa, preoţii cu Epitaful şi cântăreţii – făcuseră deja prima oprire din latura de miazăzi a bisericii şi ajunseseră în dreptul altarului, unde se opriră a doua oară. Părintele Iulian rosti ectenia pentru cei răposaţi. Din mijlocul gloatei, Alexandru îngână, închinându-se, numele lui Şerban, pe al părinţilor şi bunicilor. De cincisprezece ani, de când murise băiatul, îl pomenea pe el înaintea părinţilor Nicolae şi Ioana. Era corect? Era greşit?... La Sfintele Daruri sau la ectenii, preotul îi înşiruia pe cei adormiţi din neamurile noastre astfel: strămoşi, moşi, părinţi, fraţi şi toţi cei dintr-o rudenie cu noi; de fii nu amintea. Pe de altă parte, credincioşii îl petreceau acum la mormânt pe Fiul lui Dumnezeu şi al Maicii Preacurate. Şi el, ca părinte, îşi îngropase fiul, când ar fi trebuit să se întâmple invers. Şi atunci?... Să lase aşa! Să-l pomenească întâi pe cel mai drag.

Îi veni ideea, de la ce?, să iuţească pasul şi reuşi până la a treia oprire să câştige un avans considerabil, iar la a patra, când Epitaful urcă pe palierul treptelor din faţă, să ajungă în spatele corului, laolaltă cu Petre Marin, Emilian Iancu, Gheorghe Constantin şi alţi prieteni de strană. Fiindcă fusese atât de harnic, intră printre fruntaşi în biserică, trecu pe sub Sfântul Epitaf – întinse mâna dreaptă să-l atingă – şi sărută Evanghelia şi crucea din braţele părintelui. Masa şi Crucea Mântuitorului nu se mai aflau în mijlocul bisericii, goală deocamdată, fuseseră duse în altar. Înaintă nestânjenit spre scaunul său şi se aşeză pentru o scurtă şi binemeritată relaxare. Oamenii se perindau întruna pe sub Acoperământul Domnului – unii pentru a doua oară, după îngenuncherea pe sub masă de la început –, lăcaşul se reînsufleţea. Cei sosiţi ulterior doar pentru procesiune, pe care Alexandru îi zărise în curte, se strecurau uşurel spre ieşire, încât în biserică rămaseră credincioşii statornici. Când trecu şi ultimul om, Casian o luă înainte cu consilierii după el, până în faţa uşilor împărăteşti. Rosti „Înţelepciune, drepţi!" şi intră în altar unde îl aşteptau Iulian şi Maxim. Împreună preluară Giulgiul de la purtători şi îl reaşezară pe masă. Se intonară troparele, citeţul parcurse versetele cu „Paştele nostru Hristos s-a jertfit pentru noi..." din *Epistola întâi către Corinteni* a Sf. Apostol Pavel, iar diaconul continuă cu *Evanghelia de la Matei*: „Iar a doua zi, care este după vineri, s-au adunat arhiereii şi fariseii la Pilat, zicând: Doamne, ne-am adus aminte că amăgitorul Acela a spus, fiind încă în viaţă: După trei zile mă voi scula..." Se mai rostiră obişnuitele ectenii cu optusul. Cuvântul lui Casian din final mai prelungi răbdarea oamenilor cu zece minute.

Alexandru îşi îndeplini ultima îndatorire: duse candela aprinsă la hota de la pangar şi o aşeză acolo pentru Şerban.

Consilierii de strajă curmară mişcarea şi rumoarea: sosise ceasul Utreniei de seară. Casian dădu binecuvântarea din faţa uşilor împărăteşti, iar cântăreţii, după primele răspunsuri, rostiră rugăciunea Tatăl nostru, susţinută de întreaga adunare. Se citiră psalmii şi se cântară troparele Crucii, apoi părintele cădelniţă icoanele şi, venind dinaintea Sfintei Mese, rosti ectenia specială cu ecfonisul.

proză

C. Voinescu

Proza primăverii

BLESTEMUL

Sta lungit şi se gândea, n-are o mână, n-are un picior, n-are gură şi e blestemat tot de muierea asta a lui care-l blestemase şi pe Gogu Fâcii, de ăla nu s-a prins, dar de el s-a prins, a fost, vezi, mai aproape de ea, i-a zis şi de mai multe ori până o fi văzut şi Dumnezeu că muierea nu glumeşte, vrea cu tot dinadinsul să-l vadă olog şi cu gura luată, uite, şi-a făcut pofta.

Pe Tilă îl damblagise, îi luase o mână, un picior şi gura, asta era mai rău că-i luase gura, nu mai putea să vorbească, doar gândul nu i-l luase, îi rămăsese întreg ca înainte, i se părea chiar că e mai ager, acuma ce era să facă, trebuia să se împace cu situaţia, nu mai vorbea, dar gândea, gândea mai mult şi mai bine, n-avea încotro. De ce mă damblagi aşa din senin, gândea Tilă, se dusese şi el ca tot omul dimineaţa după casă, avea şi privată, dar era tocmai colo în grădină, lângă şira de paie, cam departe, nu merita să te duci pentru orice, se dădea ici după casă, făcea ce făcea şi îşi vedea de orătănii, n-apucă să se desfacă la izmene că simţi mâna moale, nu-l mai ajuta deloc, şi piciorul, ăl drept, parcă nu mai era al lui, vru să strige, degeaba, nu putu să scoată o vorbă, ce-a mai fost nu mai ştie, când s-a trezit, era lungit pe prispă, a lui îl jelea, acuma îl jelea, se da de ceasul morţii, bă, a dracului lume, se gândi Tilă, ia uite la ea cum se topeşte de dorul meu şi ieri nu-i ajungeau Dumnezeii să mă ocărască, că lua-te-ar, că da-te-aş, că fire-ai, că lovi-te-ar damblaua, că arde-te-ar focu, că alege-s-ar praful, că n-ai mai apuca, că n-ai mai vedea, că cutare, că nu ştiu ce, până n-a terminat ea tot ce avea în guşă n-a tăcut şi, uite, dintre toate, s-a prins asta cu damblaua, îl lovise damblaua aşa cum a vrut ea aseară, de ce mai jelea degeaba, n-a vrut ea aşa? Tilă ar fi încercat să-i spună ceva, dar nu putea, se uita la ea cum îşi şterge ochii cu colţul dermelei şi îşi frânge mâinile ca pe nişte lipii coapte pe plită, ce-ai, fă muiere, îi zise în gând, eşti nărodă, nu vezi că s-a-mplinit vorba ta, acum taci şi vezi cum te descurci cu ăle vite, femeie proastă, de ce s-o fi grăbit cu blestemul, barim să fi trecut săptămâna asta, să fi apucat să fete vaca, dup-aia putea să-l blesteme cât voia, până duminică făta, a-mplinit sorocul de o săptămână, dacă făta vineri, l-ar fi putut blestema sâmbătă seara sau duminică după ce mâncau, dar aşa, nu vezi!, l-a blestemat fără să se socotească şi ea, bă, cum e bine, cum nu e bine. Lasă că are şi el timp destul acum pentru aşa ceva, dar oricum nu e bine să te pripeşti, se mai necăjeşte şi muierea, că d-aia e muiere, trebuie însă, întotdeauna, întâi să stai şi să te gândeşti, bă, ce fac eu? Barim, dac-ar fi putut să vorbească, i-ar fi spus ce să mai facă, ce să mai dreagă prin bătătură, purceaua aia e-n călduri, trebuie dusă la vier, nu poate nici să scrie, că ar fi scris pe un petic de hârtie, fă muiere, ia purceaua dindărăt şi du-o la vier, la vieru lu Fâc s-o duci, o laşi acolo o zi, două, nu te pripi cum te-ai pripit cu blestemul, ai răbdare măcar acum, iei şi o tăgârţă cu boabe să aibă ce mânca vierul, ea nu prea mai are poftă, dar vierul omului trebuie să mănânce şi să bea, altfel n-are tragere de inimă să îţi muncească ce-i dai de muncă şi îţi face lucru de mântuială. Ăsta, vierul, nu bea, dar boabe mănâncă, nu se încurcă, mai dă un ocol, mai roade două-trei boabe, îşi mai face meseria, iar mai roade, ştia Tilă că nu o dată fusese cu purceaua la vier, băgase bine de seamă, n-o lăsase niciodată singură, stătuse acolo să vadă cu ochii lui ce şi cum, nu de alta, dar o păţise odată, când purceaua se întorsese, nu prinsese purcei, a trebuit s-o dea din nou, în loc să-i fete când se topea zăpada pe Coasta Mică, îi fătase de Sfântul Ilie, îşi stricase rostul de purcei, cum să-i spuie acum ăsteia a lui ce să facă cu vaca, ce să facă cu purceaua, n-avea cum, că-i luase gura. I-o luase, i-o luase, cu cine să te iei de piept, n-aveai cu cine, n-avusese el nici când îi luaseră boii la colectiv, dar acum, stătea tot pe prispă şi atunci şi zicea, bă, parcă mi-a luat mâinile, pe amândouă mi le-a luat, n-am boi, n-am mâini, acum chiar îi luase o mână cu adevărat, e bine că tot i-a mai rămas una, nu i le luase pe amândouă, ca pe boi, să-i fi lăsat barim unul, p-ăl de hăis, îl înjuga cu vaca, îl otâncea, să tragă el mai mult, până îi făcea vaca un viţel şi completa boii la loc. Pe urmă veniseră şi îi luaseră două pogoane, ăle din Tăietură, că intrau în perimetru, i le luaseră şi p-astea, ce era să mai facă, la toţi le luase, unii se înscriseseră cu ele, el – nu, că, bă Tilă, dacă nu te-nscrii, nu-ţi dăm altele, n-avem unde sau, dacă vrei, îţi dăm colo la Râpa Roşie, unde s-a bătut Cristos cu turcii, Cristoşii mă-tii, Dumicat, mi-ai luat două pogoane de pământ, ăle mai bune, mi-ai luat picioarele, p-amândouă mi le-ai luat, m-ai lăsat olog, olog m-ai lăsat, să ştii. Acum, de bine de rău, tot mai avea un picior, ăl stâng, până şi Dumnezeu este mai milos decât ăştia, nu-ţi ia tot, îţi mai lasă măcar unul, ăştia nu, ai doi boi – dă-i încoa, ai două pogoane de pământ – dă-le încoa, cu gura era mai rău că n-o avea decât p-asta, şi i-o luase, poate i-o da-o înapoi, i s-o face până la urmă milă şi lui Dumnezeu de muierea asta cu care nu poate să vorbească, o auzea cum se roagă, pupa-ţi-aş tălpile, Doamne, iartă-l, auzi, se gândea Tilă, tot pe mine să mă ierte, ea mă blestează şi să mă ierte Dumnezeu tot pe mine, iartă-l Doamne, că l-ai pedepsit rău de tot. A dracului muiere, ieri pe vremea asta se ruga să-l damblagească şi azi dacă văzu că aşa e, se roagă să-i dea gura înapoi, păi şi cu Dumnezeu nu mai ştii ce să crezi, prea se ia după gura oricui, dacă e Dumnezeu, să fie Dumnezeu, că el le vede, domle, şi le aude pe toate şi să nu se mai uite în gura uneia ca muierea asta a lui care nu ştie ce spune, numai lui Dumicat, dacă-i spui, bă Dumicat, ştii ce-a zis Gugiuman de tine, că eşti prost ca noaptea şi că te-ai înscris în partid cu toate leprele astea la un loc, fiindcă nu-ţi vine să munceşti, eşti leneş, nu sărac şi proletar, cum îţi place ţie să spui, n-ai cumpărat şi tu toată viaţa barim un petic de pământ să aibă ce să-ţi ia ăştia şi ţie şi să fii în rând cu lumea. Dacă apucai să-i spui lu´ Dumicat aşa, nu mai scăpa Gugiuman nebelit de viu, dar ia s-o fi întors-o şi să-i spui altminteri, auzi, bă Dumicat, ce-a zis Gugiuman, că om deştept ca tine n-a văzut de când mă-sa l-a făcut şi dacă nu erai tu şi Gheorghiu-Dej ne-am fi *esploatat* unul de către altul până nu mai rămânea nimic de noi, ne ducea pe toţi colo-n deal la Puţu-sec numai piei şi ciolane, pe când aşa, alt viitor ni se croieşte, eh, ia să-i fi spus aşa, că, dacă nu ajungea Gugiuman socotitor la colectiv, uite, să nu mai îmi ziceţi mie Tilă. A lui o ţinea într-un jelit, ce-i făcuşi, Doamne, ce-i făcuşi, că rău mă mai pedepsişi, auzi vorbă, pe el îl damblageşte, se gândea Tilă, dar nu putea să spună, şi ea e pedepsită. Şi dac-o fi aşa, ştia ea, muierea asta, ce ştia, o să-i fie greu, ce crezi, ea întreagă şi el damblagit, după casă n-are cum să se mai ducă, la poartă nici atât, gură n-are să spuie că-l trece aia, că-l trece ailaltă şi cui să spuie, că a lui n-o să stea santinelă lângă el pe prispă, o să-l treacă şi-o să facă, aia e, cum face copilul ăl mic în troacă, dar dacă n-o fi ea, muierea, de vină, ce, parcă tot ce spune muierea păcătoasă se prinde, o fi zis şi ea aşa ca omul la supărare, lovi-te-ar damblaua să te lovească, n-ai mai apuca sfânta zi de duminică, parcă nu mai zisese ea până acum aşa cevaşilea, că mai zisese când a venit Gogu Fâcii cu ăilalţi de la Sfat, să ia porcul înainte de Crăciun, n-apucase barim să-l taie, bă Tilă, n-ai plătit dările către stat, trebuie să-ţi punem sechestru pe porc, gata, te-am păsuit destul, n-am ce-ţi face, nu plăteşti, ţi-l luăm şi terminăm bâlciul, cum, bă, n-am plătit, cotele mi le-am dat, adică mi le-aţi luat voi, nu vi le-am dat eu de bună voie, din arie, de la treierat m-am întors cu furca pe umăr, cu atât m-am întors, grâul a trecut pe la mine pe la poartă ca trenul prin gară şi s-a dus direct la bază, porumbul mi l-aţi luat şi p-ăla, din floarea-soarelui n-am apucat barim să fac şi eu un chil de ulei, fasule v-am dat, lână v-am dat, brânză v-am dat, ce nu v-am dat, bă, până acuma, untul nu vi l-am dat, da o să vi-l dau şi p-ăla curând-curând, ca să puteţi să spuneţi că aţi scos şi untul din mine, aşa să şi treci acolo în catastifele tale, Tilă a dat toate cotele şi am scos şi untul din el, lasă, bă Tilă, vorbăria, las-o că nu te întrece nimeni, lasă şi cotele, alea sunt altă căciulă, impunerea, uite impozitele, n-ai plătit nimic, e gol aci în dreptul tău, te-am trecut la majorări, păi ce mama dracului, adică cine eşti tu să viu eu la tine la poartă, n-am încotro, îţi pun sechestru, în trei zile, dacă nu plăteşti, viu cu miliţianul şi ţi-l iau din curte. Aşa a făcut Tilă, n-a plătit, ca să plătească, trebuia să vândă porcul, dar nu putea, dacă pusese Gogu Fâcii sechestru pe el, prost şi ăsta, acuma să vie să-l urce în căruţă, să se ducă cu el la târg, să se tocmească, să-l vândă, să depuie banii, treaba lui, bine că m-a scutit pe mine de corvoada asta. Când i-au luat porcul din bătătură s-a pornit a lui pe jelit şi pe blestemat, mi-aţi luat bucătura de la gură, lăsaţi copiii nemâncaţi acuma în gura iernii, dar-ar Dumnezeu şi Maica Precista şi cine-o mai fi p-acolo să se aleagă praful de voi, să n-apucaţi Crăciunul, să vă arză focul, să vă damblagească şi să vă târâţi ca şerpii, să n-aveţi parte de lumânare şi de-o bucată de pâine pe lumea ailaltă, păgânilor şi hoţilor ce sunteţi, da câte nu le-a mai zis, că nu mai ţine nici el minte şi uite că nu s-a ales praful de nici unu, nici focul nu i-a ars şi nici măcar nu l-a damblagit pe vreunul dintre ei, n-a vrut Dumnezeu s-o asculte pe muierea asta păcătoasă a lui, o fi ţinut şi el cu ăia cu impunerea, cine ştie, el vede tot, el ştie tot, aşa trebuia atunci în vremea aia, să ţie şi Dumnezeu cu cotele şi cu impunerea dar, vezi, se gândea Tilă, damblagit pe prispă, vezi că atât a mai ţinut, în iarna aia când i-au luat porcu´, pe urmă, în anul ălalt, s-a schimbat macazul, ce-o fi zis şi Dumnezeu, gata, bă, ajungă cu cotele, ajungă cu chiaburii ăştia pârâţi ca Stan al Pârvului, ajungă cu lupta de clasă, găsiţi altceva d-aci-nainte, ia desfiinţaţi cotele astea, că m-am săturat şi eu, dar bieţii români. Lui Tilă d-asta-i părea rău, că p-ăi de n-au plătit, de-au rămas restanţieri nu i-a mai întrebat nimeni, a venit mai târziu *haşcemeul* sau ce dracu a venit şi-a ras totul, ai plătit, n-ai plătit, ai dat cote, n-ai dat cote, tragem linie şi vedem ce-om mai face de-acum încolo, că ceva trebuie să facem, n-o să vă lăsăm aşa fără să mai dăm pe la voi, ne mai gândim şi pe urmă vă chemăm la şedinţă, colo la cămin şi vă facem cunoscut, uite, bă tovarăşi, ce-am hotărât noi, partidul şi guvernul, pentru binele şi fericirea voastră, nu vă mai luăm porcul din bătătură, dar vă luăm pe voi cu totul şi vă ducem la blocuri, să munciţi pe şantiere şi în fabrici şi-o să mai vedem noi ce-o să mai facem pentru fericirea voastră. Nu vezi că aşa i-a fost lui dat, să-i ia porcul din bătătură înainte de Crăciun, numai Gogu Fâcii ăla a fost al dracului, că, dacă-l amâna cu dările până-n primăvară, scăpa şi porcul nesechestrat, îl tăia, îl băga la garniţă, întingeau şi ei în tigaie, n-ar fi mâncat păsat. Şi pe Gogu Fâcii, cu toate blestemele muierii, tot nu-l damblagise, uite-l că trăieşte şi acu, trăieşte nedamblagit, iar el, Tilă, şi cu porcul luat, şi cu boii băgaţi în colectiv, şi cu ăle două pogoane de la Tăietura luate, şi damblagit pe prispa casei. Sta lungit şi se gândea, n-are o mână, n-are un picior, n-are gură şi e blestemat tot de muierea asta a lui care-l blestemase şi pe Gogu Fâcii, de ăla nu s-a prins, dar de el s-a prins, a fost, vezi, mai aproape de ea, i-a zis şi de mai multe ori până o fi văzut şi Dumnezeu că muierea nu glumeşte, vrea cu tot dinadinsul să-l vadă olog şi cu gura luată, uite, şi-a făcut pofta. Tilă rotea ochii ca un uliu, se uita în toate părţile, ar fi vrut să vorbească, nu putea, se canonea degeaba, tot mai bine era să gândească, lasă-i pe ei să vorbească, p-ăştia de veniră să-l vadă cum auziră că l-a damblagit, unii vorbeau ca şi cum lui Tilă nu i-ar fi luat doar gura, ci şi urechile, încai asta a lui Pupa-ţi-aş Limba, muiere proastă, ce vrei, îi zicea Petrii, ce-o să-ţi mai pată sufletul, bia, cu el! Şi pe el canun, dar şi tu o să te canuneşti cu el, mai bine îl ierta Dumnezeu, că e chin, să trăiască aşa pe prispă, mai bine în cimitir colo, lângă ta-so,

proză

auzi, jurebia dracu, ce-i toacă mintea, c-ar fi mai bine să-l ia popa, s-o ia pe ea, c-a uitat-o Dumnezeu p-aci pe pământ, i-a îngropat p-ai ei pe toţi şi acum, dacă a scăpat, moare de grija altuia, muiere proastă, las-o să vorbească. Ţilica, mai deşteaptă ca a lu Pupa-ţi-aş Limba, zice, auzi, fă Petro, rumânul ăsta al tău să ştii că d-aia a damblagit, de care ţaţă Ţilico, d-aia că nu prea ţine posturile, ştiu eu bine că mânca de dulce, la voi nu era miercuri, nu era vineri, era doar duminică, de posturile ălelalte ce să mai zic, abia apucaţi să lăsaţi sec şi a doua zi puneaţi în tigaie şi întingeaţi cu mămăligă, păi dac-ai lăsat sec, posteşti, maică, posteşti, nu te-ncurci, râmneşti, nu râmneşti, asta e, n-ai ce face, mănânci fasule, varză, praz, mămăligă cu ceapă şi dai la o parte brânza, untura, ouăle, n-ai ce face, că Dumnezeu te vede şi te lasă cât te lasă, da-ntr-o zi zice gata şi te damblageşte. Tilă auzea ce spun muierile astea care parcă abia aşteptaseră să-l lovească damblaua, ca să se strângă din toate colţurile satului la el în bătătură ca la furcărie sau la clacă şi să bălmăjească, fiindcă nu mai bălmăjiseră de mult, una venea, alta pleca, nici nu mai strigau la poartă, parcă erau la mort, a lui legase câinele după fânar să nu se mai dea, intrau direct, veneau pe prispă şi îl întrebau fără ocol, jelindu-se de parcă îşi dăduse sufletul, ce făcuşi, Tilă, ce făcuşi, maică, de ce făcuşi tu aşa, Tilă, d-al dracului ce sunt, le răspundea Tilă în gând, d-aia făcui aşa, mă răzbi dorul de voi hodoroagele dracului şi, dacă n-avui cum să vă strâng, ce-mi dete-n gând, ia să damblagesc eu, să le mai văd pe hoaştele astea d-o samă cu Sfântul Petre cum îşi mai plimbă moaştele prin sat, să le mai cat de dinţi, să le mai aud dondănind, d-aia damblagii, să ştiţi şi să spuneţi la tot satul, să nu mai vie nimeni să mă întrebe de ce damblagii, de dorul şi de focul vostru, lovi-v-ar damblaua şi pe voi să vă lovească, vorbea Tilă în gând, cine-l auzea, că nu-l auzea nimeni şi bine că nu-l auzea, fiindcă putea şi el să spună ce gândeşte fără să se mai ferească, îşi permitea orice, vorba lui Nae al lui Zet, bă Cutare, îţi permiţi luxul să mergi ca boierii cu trăsura la nuntă sau îmi permit luxul să fumez şi eu o mărăşească, o lua de la altul şi p-asta, el trăgea *Plugar*, aşa şi Tilă acum, îşi permitea luxul să le zică orice babelor ăstora de veneau la el mai rău ca la Petrache Lupu de la Maglavit, să-l vadă cum îi şade damblagit, îi stătea bine, cum să-i stea, oricum niţeluş mai bine decât mort, cum ar fi vrut ele să-l vază mai repede. Chemaţi, fă Petro, pe popa, dă fuga şi-l cheamă, nu mai sta cu mâinile în sân, că nu ştii încotro o ia românul ăsta al tău şi rămâi şi văduvă, şi cu păcate că nu l-ai grijit, nu l-ai spovedit.

Aşa, aşa, se amesteca şi Măţoaica în vorbă, aşa, maică, chemaţi pe popa să-l spovedească, păi dar, e păcat de sufletul lui să se stingă nespovedit, o fi având şi el păcate ca tot omul, zău aşa, pe unde să-l spovedească, fă, pe unde, voi nu vedeţi că gură nu mai are, sărea şi Magraoanca, dacă ar avea barim gură, ar putea şi el să spună ce-l doare, ce-i trebuie, ce nu-i trebuie, aşa cum, pe unde să spuie? Măţoaica o ţinea pe-a ei, las că vede el popa pe unde, ştie el cum se spovedesc şi ăi de nu vorbesc, îl spovedeşte, îl grijeşte, grijania mamii voastre de zgripţuroaice, mai făcu Tilă încă un păcat în gând, v-apucă grija de sufletul meu, până aci, una nu-mi călca prin bătătură, acuma toate se adunară ca ciorile pe-o cracă şi croncăne, de nu le mai opreşte nici Dumnezeu, să fi avut niscaiva lână de scărmănat, de îndrugat, de tors, nişte porumbi de curăţat, una nu prindeai p-aci, însă acuma stau şi îndrugă verzi şi uscate, o da Dumnezeu să bea şi ele o ceaşcă de ţuică, de ce crezi că stau, mai dă, fă Petro, înc-o ceaşcă, Dumnezeu să-i primească, să aibă şi el pe lumea ailaltă, d-aia stăteau, n-ar fi plecat până n-ar fi dat pe gâturile ăle lungi şi uscate ca un tâlv şi vreun pahar-două de vin, Dumnezeu să-l ierte, parcă le şi văd cum ar plescăi din buzele lor lungi şi slabe de le-atârnau sub nas ca burta scroafii după ce a fătat, ar mai fi luat şi vreun colac-doi, niscaiva colivă, să ducă şi la ăi d-acasă. Ar fi bine, Petro, să te duci la popa ăla de la Stolnici, dar ăsta al nostru ce are, nu e bun? E, fă, e, dar nu ca ăla, ăla, n-ai auzit şi tu că deschide cartea, îţi spune tot, are el darul ăsta, dai acolo un pol-doi de parale, dar ştii barim încotro s-o apuci, că n-o să stai toată viaţa cu el aci pe prispă damblagit, tăceţi, fă, din gură, că v-aude, nu vedeţi cum se uită, că văz şi auz are, are, numai că degeaba are, nu-l ajută la nimic, nu vedeţi că el stă ca mortul. Lasă c-am mai văzut eu morţi d-ăştia, sări şi Miculeasa, am văzut să ştiţi, murise de tot unul de la Vrabeţi, de venea văr de-al treilea cu al meu, aoleu, săriţi, săriţi, se jelea a lui, săriţi că mi s-a prăpădit bărbatul, a sărit lumea ca noi acuma, lume săritoare, vecini din sat, ăla mort – tânăr, mă tem că mai tânăr şi mai în putere ca Tilă, dă-i, trage-l, întoarce-l, bagă-i oţet sub nas, nimic, mort, mort, aprindeţi, fă, lumânările, cui să-i mai aprinză că el sta ţapăn, voi nu vedeţi că e mort, de ce mai chinuiţi omul degeaba, gata, lăsaţi-l, aşa i-a fost lui scris, a murit, a murit, vedeţi ce trebuie făcut d-aci înainte, că sunt multe de făcut. Chemară oameni să-i sape groapa, trimiseră pe unul să tragă clopotul, îl scăldară iute, să nu se înţepenească şi să nu-l mai poată îndoi în albie, îl puseră pe masă în odaie, începu să vină lumea cu lumânări, trimiseră vorbă la popă, comandară tronul, înmormântare, de, toacă varză, fă colivă, colaci, pune fasolea la fiert, ce mai trebuie pentru pomană, noroc că s-a nimerit să aibă, păi dar! Hai, Miculeaso, hai, îndrugă mai repede ce ai de îndrugat, se băga Leanca în vorbă, avea ea ce avea cu Miculeasa, că numai piroaie tai când te apuci să bălmăjeşti, nu te ştiu eu? Taci, fă, din gură şi ascultă, o repezi Miculeasa, te făcuşi a năbădăilor, taci şi ascultă, că aşa e ce-ţi spui eu, stătu ăsta, Ceapă îl chema, uite că-mi adusei aminte, stătu el mort o zi, stătu două, când veni vremea să-l ducă la groapă mai pe la nămiază aşa, nu ş' ce făcu, nu ş' ce nu făcu, că începu să tuşască, venea, vezi, fumul ăla de la lumânări, de la tămâie şi-l îneca. Lumea astălantă, de era vie, mai ieşea p-afară, mai respira aer curat, mai luau unii şi câte un gât de ţuică, el – nimic, stătea întins acolo pe masă şi înghiţea fum, cum să înghită, Miculeaso, n-o slăbea Leanca, dacă era mort, cum să înghită, ce tot vorbeşti, stai, fă, nu te repezi ca fata mare la măritat, îl apucă tusea, tu n-auzi sau eşti cam fudulă de vreo ureche, şi dă-i şi tuşeşte şi tuşeşte, parcă avea tuse măgărească, nu alta, se ridică în cur dacă văzu că nu-l slăbeşte tusea, luă o pomneată d-aia de la lumânări, îşi dădu cu ea pe la ochi, pe la nas, pe la gură, se şterse el bine, cum ar veni după ce dai cu apă dimineaţa pe ochi, pe urmă dădu să întrebe o muiere, că atât mai rămăsese p-acolo, una bătrână şi chioară, ălelalte o luaseră la fugă care-ncotro, pe uliţă, prin grădină, pe după casă, săriţi, săriţi, a-nviat strigoiul, a-nviat, săriţi, nu mai rămăsese nimeni pe bătătură decât mortul, adică ăsta înviatul, şi cu baba aia chioară, şi-a lui fugise, că era prima care fugea şi striga, fugiţi, fugiţi, aşa e, aşa e, morfolea vorbele Dănicioaia, am auzit şi eu, aşa e, s-a întâmplat la Branişte, nu, fă, la Vrabeţi, dar n-ai auzit tu bine, tăceţi odată, ho, unde s-a întâmplat, s-a întâmplat, zi-i Miculeaso, termină tărăşenia că scapătă soarele, păi ce mai, s-a dat jos din tron şi a ieşit pe prispă a început să se întindă, îi trozneau oasele de parcă se spărgea primăvara gheaţa pe Lac, aşa pârâiau, s-a întins el ce s-a întins, a văzut bătătura goală, lumea pe garduri ca la căluş, masa-ntinsă pentru pomană, veniţi, bă, încoa, de ce dracu´ fugiţi, nu vedeţi că n-am nimic cu voi? N-avea nimeni curajul să se apropie de el, hai, bă, că mor de foame, aoleo, ce foame mi-e, de când n-am mai mâncat eu, şi făcurăţi şi varză şi fasule, ce-mi place mie mai mult, veniţi, bă, mă rog de voi ca de Dumnezeu sau vreţi să vă chem cu plosca?

N-avu nimeni curajul să intre, au vrut s-o trimită p-a lui, n-a intrat aia în bătătură nici picată cu ceară, stinge, bă Ceapă, lumânările, că ia foc casa, strigă unu care era vecin cu el, bine, bă, le sting, dar veniţi încoa în curte, nu, că ne iei cu tine, nu vă iau, bă, că eu nu plec nicăieri, uite, stau să mănânc, că leşin de foame, aoleu, ce miroase a cimbru, vino, fă, încoa, o chema p-a lui, vino-ncoa şi pune-mi masa că n-am mâncat de trei zile, a lui, neam, nu voia deloc, şi-a luat omul varză, fasole, rachiu, vin, a stătut în capul mesei, cu faţa la uliţă, în locul popii, şi a mâncat şi a băut pe sătule, ca la nuntă. Mânca şi vorbea, voiaţi să mă-ngropaţi, eh, las că vă-ngrop eu pe toţi, unul nu rămâne ne-ngropat de mine, staţi niţel să termin de mâncat, vedeţi, bă, că e strigoi, e strigoi, striga lumea bulucită pe gardul omului, vedeţi că vrea să ne-ngroape, nu v-apropiaţi, staţi aci toţi, nu plecaţi niciunul, dacă iese-n drum, să-l gonim încolo spre *Colectiv*, să se ducă peste ăia. După ce a mâncat vreo două străchini de varză, vreo două de fasole, după ce a golit o sticlă de ţuică, Ceapă a luat două chile de vin şi a intrat în casă, lumuliţa aia toată nu s-a mişcat, au mai stat unii pe la porţi, ce-au mai stat, până la urmă, mai pe seară, au început să intre în bătătură, ce-o fi făcând ăla acolo în casă? Se băgase la loc în tron şi sforăia, trăsese un ţol pe el, a dormit până la ziuă, dimineaţa s-a sculat, că, aoleo, mor, aoleo, mor de burtă, golise şi sticlele alea două de vin, am uitat să vă spun, aoleo, mor, aoleo, burta mea, nu mai poci, ce mă fac, ăia de săpaseră groapa au astupat-o, ce să mai facă cu ea, ăsta – mor, şi mor, şi mor, mormăia singur pe bătătură, vezi din varza aia de-o mâncase şi din fasule îi venea, flămând de atâta timp, a înfulecat ca porcul la troc şi d-aci i s-a tras, până-n seară a murit în bătătură perpelindu-se ca puiu pe jeragai, fi-ţi-ar minciunile ale dracului să-ţi fie, Miculeaso, zicea Tilă în gândul lui, ba nu, ba nu, aşa e, sări Dănicioaia, parcă i-ar fi citit gândurile, s-a întâmplat la Cochineşti, am auzit şi eu, la Vrabeţi, nu la Cochineşti, Veto, te-ai prostit de tot, proastă eşti tu, că eu o ştiu altfel, ia ascultaţi, întâi a murit tot aşa, cum zise Miculeasa, dar când fu să moară a doua oară să vedeţi cum fu, mai bine aţi muri voi întâi, că v-aţi strâns ca muştele pe miere aci, la mine pe prispă, se gândea Tilă, astea nu mai pleacă d-acilea până la Paşti, ce până la Paşti, până nu m-or vedea mort.

Cum să plece? Miculeasa -apucase să dea cu bobii, îi înşira pe fundul de mămăligă şi dondănea, patruzeci şi unu de bobi, patruzeci şi unu de fraţi, donda, donda, donda, donda ce mai zicea ea acolo, Burdeanca, nu, că să frecăm pietrele, le-aduc eu p-ale mele d-acasă, fă, nu sunt bune pietrele, ce dacă, lasă că nu strică, învăţase şi Burdeanca să frece pietrele de la soacră-sa, cum o durea pe vreuna capul, cum apărea Burdeanca, stai, fă, să-ţi frec eu pietrele, punea apă într-o strachină şi freca acolo două pietre până se tulbura apa, boscorodea ce boscorodea şi da să bea muierii d-o durea capul, mâna, burta, vreun picior, de-aia voia să-l facă bine şi pe Tilă. Miculeasa intrase cu a lui în casă, le auzea vorbind, ia să vedem, fă Petro, eşti pregătită de înmormântare, ai pânză, ai pomneţi, ţoale noi ai, i-auzi grijă pe Miculeasa, se gândea Tilă şi-i zise tot în gând Petrii, vezi, fă, proasta dracului, să nu-ţi fure ceva de pe acolo hoaşca asta bătrână.

Tilă văzuse şi auzise într-o zi cât nu văzuse şi nu auzise într-un an, nu vezi că n-aduce anul ce-aduce ceasul? Ce era să facă, stătea întins pe prispă şi asculta ce sporovăiesc cotoroanţele astea, nici să le oprească măcar nu putea, n-avea cum, dacă nu vorbea, cine ştie, poate i-o veni gura la loc, era şi niţel strâmbă, mai fuseseră cazuri, au stat unii muţi o săptămână-două şi le-a venit gura la loc, alţii şi din damblageală s-au îndreptat, n-au mai păşit ei bine, bine, ca-nainte, dar cu un ciomag, cu o proptea, ceva, mergea omu d-aci până colo prin curte. Mitroi, c-a fost şi el damblagit, a făcut ce-a făcut şi s-a sculat, nu mai ară, nu mai saltă sacul de cinci duble în spinare, stă prin bătătură, trebuie să fie cineva şi prin bătătură să vază de una, de alta. Babornițele astea ale dracului te bagă-n pământ, nu alta, dacă stai şi-ţi pui mintea cu ele, ăla de la Vrabeţi, de povesti Miculeasa de el, n-a-nviat?, c-a-nviat, ce, parcă poţi să ştii ce se-ntâmplă, a înviat ăla, că era mort şi să nu mă fac eu bine, care nu sunt mort nici pe jumătate? Gura să îmi vie, că dacă-mi vine gura, întâi uşui gâştele astea bătrâne, să nu mai gârâie pe prispă să văz eu ce-oi face mai departe, n-o fi dracul chiar aşa de negru, a-nviat el, ăla din Vrabeţi, care era mort, dar eu, care sunt viu?

Ceapă îl chema, uite că-mi adusei aminte, stătu el mort o zi, stătu două, când veni vremea să-l ducă la groapă mai pe la nămiază aşa, nu ş' ce făcu, nu ş' ce nu făcu, că începu să tuşască, venea, vezi, fumul ăla de la lumânări, de la tămâie şi-l îneca. Lumea astălantă, de era vie, mai ieşea p-afară, mai respira aer curat, mai luau unii şi câte un gât de ţuică, el – nimic, stătea întins acolo pe masă şi înghiţea fum, cum să înghită, Miculeaso, n-o slăbea Leanca, dacă era mort, cum să înghită, ce tot vorbeşti, stai, fă, nu te repezi ca fata mare la măritat

proză

Proza primăverii

Nicolae Rădoi

Într-un moment de rătăcire, povesteam cui voia (sau nu) să mă asculte cum am fost în vacanţă în Malaezia şi am cerut cea mai scumpă mîncare – trei porţii de „tocăniţă de limbi de colibri la tavă” – 200 de dolari porţia. Şi cum m-am lins pe degete, la cît de gustoasă era mîncarea.

N.R.

Prietenie

Tîrziu, noaptea. Mizerabilă, duhnind, lada de gunoi din spatele blocului. Vînzoleală. Mă chiorăsc inutil în negrul nopţii. Nu văd nimic.

Îmi dau seama – flămînzi, cîinii de pripas, lihniţi, se bat cu cerşetorii, lihniţi, pe resturile din gunoi. Uneori, foarte rar, cîinii cîştigă...

Empatie

Gerul... uscat, năpraznic. Mai neiertător la răsăritul soarelui.

În blocul de prefabricate din beton, dar zdravăn clădit în „epoca luminii”, e frig. Nu mai este încălzire. Fabricile au falimentat, rupte în bucăţi. Centrala de cartier a sucombat, imediat după lovitura letală, aplicată meşteşugit, comunismului. Atunci măcar aveam căldură... două-trei ore dimineaţa şi seara. Cît să nu crape caloriferele. Mai crăpau...

Privesc afară prin geamul îngheţat. Cu recunoştinţă şi vinovăţie.

Un căţelandru de pripas, alb, stă pe coadă privind aiurea. Cu spatele lipit de pieptul lui, o pisicuţă năpăstuită. Nemişcaţi, în gerul crunt; lipiţi statuar, siamezic. Doi nefericiţi, punîndu-şi laolaltă neşansa.

Şi parcă, brusc, gerul lăcrămează...

În iarba nemişcată

Octombrie; la început. Vara caldă prelungită nesperat într-o toamnă lungă şi călduroasă; ceea ce, în America, se numeşte INDIAN SUMMER. (Dar indienii nu au fost niciodată de pe-aici!... Au ajuns, în timp, să conducă.)

Ridicat pe cer, nepăsător, soarele împrăştie o căldură molcomă, care învăluie totul.

Întins pe iarbă, privesc o frunză ofilită. Aproape de ochiul meu pare o ferigă arborescentă, din trecutul „milionar” al planetei. De undeva, nevăzut, iese un ţînţar, atras de căldura trădătoare. Picioare filiforme, imens de lungi; şi aripi străvezii; atît de subţiri că parcă aerul s-a materializat în ele.

Iese cu greu, încătuşat de ierburile care vor, parcă, să-l oprească.

Se odihneşte obosit pe o frunză. „Oh, sărmane ţînţar. În cîteva zile, frigul toamnei te va îngheţa şi vei muri. Ce-ai înţeles tu din lumea asta? Ai aflat ce este dragostea?...”

Deodată, din senin, vîrfurile copacilor se agită spulberate de un vînt de nicăieri. De sus, din eter, o voce mă întreabă: „Dar tu, om nesăbuit, de unde ştii că te vei mai ridica din iarbă?...”

Înfiorată, iarba tremură ca atunci cînd vine coasa...

Selective reading

Întrebat fiind „De ce urcaţi munţii?”, Edmund Hillary, cuceritorul Everestului alături de şerpaşul Tenzing Norgay, a răspuns: „Pentru că există.”

După multe veacuri de greşeli am aflat – pentru că mi-au spus-o alţii – că trebuie să trecem prin sita, filtrul, gîndirii ceea ce auzim. Şi că asta ar putea să ne deosebească de gîsca îndopată de bunica ţinînd-o sub pliul genunchiului şi băgîndu-i pe gît, forţat, boabele de porumb. Cînd priveşti acţiunea ai certitudinea că gîsca adoră situaţia. De cum am aflat această idee măreaţă, m-am grăbit s-o împărtăşesc cu dărnicie tuturor, crezînd că fac un lucru folositor omenirii. Am primit mulţumiri ca sconcsul din pădure (adică şuturi). Aferim, Măria Ta!

Uitasem un amănunt – ceea ce ofeream era sub nivelul cultural al de(z)gustătorilor de manele, doctoranzi în operele nepereche ale titanilor Guţă-Coadă-de-Maimuţă, Adrian-Copil-Minunte-Mîncă-Gem-şi-KK-Prune şi alţi conferenţiari de breaslă!!!..

Revenind la început – totul e să dai o motivaţie logică poveştii. Cu cît mai gogonată, cu atît mai credibilă.

Într-un moment de rătăcire, povesteam cui voia (sau nu) să mă asculte cum am fost în vacanţă în Malaezia şi am cerut cea mai scumpă mîncare – trei porţii de „tocăniţă de limbi de colibri la tavă” – 200 de dolari porţia. Şi cum m-am lins pe degete, la cît de gustoasă era mîncarea.

Gîndurile ascultătorilor erau ca trompetele din Biblie, iar în ochii lor vedeam teletextul ca în reclamele care curg strălucitoare, oferind iluzii sau lucruri de cea mai proastă calitate:

„Ai dracului, intelectuali, cu şcoala voastră cu tot! Vă plîngeţi de salarii mici şi, cînd colo, voi, vă ghiftuiţi cu limbi de colibri. Să vă stea în gît!”

Din sutele de ascultători n-a fost unul să se mire. „Cum se poate aşa ceva?” Toţi înghiţiseră momeala – explicaţia convinsese pe deplin. Totul fiind fantazare.

De aceea rămîn mirat cînd mulţi se întreabă cum de românii sunt aşa deştepţi. Păi cum să fie altfel?

Nu primesc ei o găleată de plastic, un kg de zahăr şi de făină plus un lintru de ulei o dată la patru ani? Pe lîngă limbile mele de colibri cadourile astea sînt mai palpabile decît viitorul...

Spaţiu virtual

– „Mai vrei o cafea?”

– „De ce nu? Bine că mi-am amintit... că am uitat cînd e şedinţa cu părinţii.”

– „Ce şedinţă? Că fi-miu, nimic. Pecis că ascunde ceva. Stai că aflu eu imediat.”

Din living-room-ul unde erau se îndreptă spre camera fiului ei. Ca de obicei, el învăţa. (Sau, mă rog, era la calculator unde citea fraze complicate, lungi de 5-6 cuvinte scrise de alţii, asemenea lui!...)

– „L-ai văzut cumva ieşind?”, îşi întrebă vecina de cafea.

– „Nu, dragă, uşa camerei sale a fost mereu închisă. Şi sîntem la etajul 4, că doar n-o fi zburat.”

Uimire, priviri întrebătoare, surescitare, spaimă. Un telefon unde trebuie. (Aveau cunoştinţe!)

Ofiţerul anchetator chemat nu găsea nicio rezolvare. După trei zile, tînărul dispărut a fost dat în consemn la toate graniţele (ca marii miliardari plecaţi hai-hui în spaţii insulare, însorite, pînă cînd legea îşi pritoceşte articolele sau se prescrie treaba!...) Devenise o problemă naţională, iar televiziunile cu reporteri pe măsură pîndeau uşa blocului ca vulturii pleşuvi ai Africii înfometate.

Degeaba! În loc să se stingă, acest caz atingea cote apocaliptice. Totul pînă cînd vestea ajunse la urechile profesorului de engleză care ocupat cu predarea literaturii la pereţi, n-avusese timp de modernizare: fără topor, bietul om habar n-avea cum se deschide un calculator.

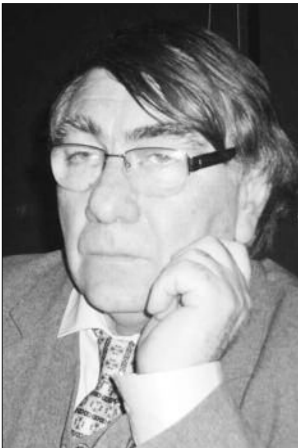
Mînat de spirit civic, s-a dus la poliţistul anchetator. Aflînd detaliile, oftat şi a spus simplu:

„Băiatul, lucrînd la calculator, s-a pierdut navigînd în spaţiul virtual. Şi mă tem că întinderea e prea mare între minus şi plus infinit ca să mai poată fi găsit vreodată.

Cu totul alta era situaţia dacă s-ar fi legat de scaun cu centura de siguranţă...”

Ion Toma Ionescu

Reţeta pâinii

Reţeta fabricării pâinii nu e deloc complicată. Ba dimpotrivă!

Se amestecă drojdia cu puţină sare şi făină, se pune apă cât cuprinde şi se dă drumul la malaxor. Malaxorul se învârteşte bine, cât are în program, ştie el mai bine decât noi(!), apoi se porţionează şi se bagă la cuptor aluatul. Minutele de coacere sunt fără îndoială bine stabilite şi cuptoarele eliberează din pântece, odată cu pâinea, mirosul acela plăcut ce se propagă şi se lasă cu stratul de brumă dincolo de gardul dinspre Vinalcool. E semnalul care scoate în curtea vecină câţiva muncitori ce se duc la schimb către gardul dinspre fabrica de pâine, cu un braţ de sticle. Schimbul se face sub privirea îngăduitoare şi tulbure a celor doi paznici ce stau de vorbă.

– Auzi mă Vasile, cică ar fi căzut zidul Berlinului.

Aici intervine organul vigilent al securităţii statului, ce şi-a întins tentaculele primind de undeva din reţea informaţia că la fabrica de pâine a scăzut nivelul politic şi se fură din avutul obştesc. Trebuia testată starea de spirit a personalului şi găsite cauzele ce penetraseră şi slăbiseră dialectica marxistă a conştiinţelor.

Echipa de control complexă, alcătuită din Colonelul Postolache şi Căpitanul Ghiţă, venită ad-hoc în schimbul de noapte, îşi face treaba responsabil. Cântăreşte sacii de făină, drojdia, cantitatea de sare pregătită pentru o nouă şarjă de pâine, după ce în prealabil verificaseră cântarul luând cu ei în trecere, de la vecinii de peste gard, o unitate metrologică bine centuită, într-o sticlă cu un lichid special ce avea o masă îmbuteliată fix de un kilogram.

Terminând socoteala greoaie a adunării şi comparării cifrelor cu reţetarul, se odihneau acum lângă malaxor, la o masă acoperită cu catifea roşie adusă din sala de şedinţe, degustând lichidul din recipientul standard, purtând discuţii individuale cu personalul operator din schimbul de noapte şi întocmind procesul verbal.

Dimineaţă la ora 7 rezultatul controlului trebuia să se afle în mapa de piele de bivol pe biroul primului secretar. Întâmplarea face că pe primul om al judeţului îl chema Bivol, fapt pentru care atunci când a venit la noi din CC, ăia de la Gospodăria de partid au schimbat tot mobilierul din cabinet, achiziţionând un interior îmbrăcat în piele.

Interesant ce se întâmplă pe cealaltă partea a malaxorului. Doi dintre cocători, l-au luat de picioare pe un al treilea şi-l cufundă periculos în vasul uriaş, cu capul în jos, susţinându-l deasupra, iar acesta reuşeşte să umple cu aluat două găleţi roşii pline ochi, împrumutate de la punctul amenajat pentru securitatea incendiilor şi le transportă pe neobservate încuindu-le în vestiar

Mai departe procesul de producţie se derulează normal. Se coace pâinea şi se constată la ieşirea din cuptor, o producţie la numărător semnificativ mai mică decât la numitor, adică în normativ. Personalul cocător dă din umeri şi mai numără o dată la cererea expresă a organului, stupefiat de necunoscutele fracţiei.

Între timp apare pe alee legănându-se agale – specialistul în panificaţie şi instalator prin policalificare – şeful de schimb chemat de urgenţă să depaneze o ţeavă care se înfundase la vecinii de la Vinalcool şi era pericol de explozie în zonă. I se descrise situaţia faptică, după care sigur pe vorbele sale, personajul cere să fie verificată trasabilitatea de pe etichetă a sacilor de făină.

– E făină de anul ăsta nea Mitică!

– Păi bine mă bivolilor! adresarea era făcută direct către oamenii lui, cocătorii, nu se exista nici un dubiu!... Voi nu ştiţi că anul ăsta a fost an secetos!?... Îşi dăduse repede seama de greşeala gravă a exprimării, se întoarse şi-şi ceru scuze faţă de tovarăşul Prim Bivol, chiar dacă acesta nu era de faţă, explicând că în speţă e doar o potriveală proastă, nu e nici un grad de rudenie.

– Zilnic le explic la învăţământul politic şi vedeţi că nu se lipeşte nimic de ei!

Mai desfundară o sticlă de-aia specială, adusă de specialistul în panificaţie şi se aşezară să încheie edificaţi procesul verbal, anexând o notă de fundamentare asupra calităţii făinii din anul acela, lipsită de umiditatea din sol.

În ce priveşte moralul salariaţilor, la concluzii cei doi propun eliberarea din funcţie a personalului de la poartă, pe motiv dovedit că ascultă Europa liberă (N-aveau de unde să ştie onor portarii din altă parte că s-a dărâmat Zidul Berlinului!).

Restul colectivului sunt fără îndoială oameni la locul lor şi au avut o abordare partinică pe perioada controlului, dovedind că şi-au capacitat toate eforturile strânşi uniţi în jurul ideii, „fie pâinea cât de rea, noi cu drag mâncăm din ea!”

Mulţumite că şi-au făcut datoria, organele cercetării deschiseră portbagajul, să se asigure că din greşeală pâinea caldă nu a fost aşezată prea aproape de sticle, să se degradeze conţinutul standard... Ieşind din curte, cei doi portari reuniţi în poziţie de drepţi îi salută cu respect.

– Să trăiţi Domnu Colonel! Să vă dea Dumnezeu sănătate!

– Auzi mă Ghiţă, parcă mi-e milă de amărâţii ăştia doi. Hai să scriem din nou sfârşitul, că doar nu ăştia doi dărâmară zidul.

proză

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Apologetica azi

Titlul cărţii lui David Bentley Hart, *Ateismul: o amăgire* (trad. de Eva Damian, Ed. Doxologia, Iaşi, 2017) este o replică la un altul, cel al cărţii lui Richard Dawkins, *Dumnezeu: o amăgire*. Cartea poartă însă un subtitlu care, aflăm din *Cuvântul înainte la ediţia în limba română* al autorului a fost titlul intenţionat de el al cărţii: *Revoluţia creştină şi adverasii ei*. Oricum, ambele titluri anunţă intenţia apologetică, de apărare a credinţei creştine într-o epocă în care creştinismul pare a fi fost, cel puţin în Occident, abandonat. Hart realizează aceasta luptând, ca să zic aşa, pe două fronturi: unul istoric, al readucerii în actualitate a impactului pe care l-a avut creştinismul la sfârşitul antichităţii şi altul, să-i spunem de critică a modernităţii postcreştine din perspectiva idealurilor religiei întemeiate de Iisus Hristos. Cele două perspective, cea istorică şi cea centrată pe actualitate se intersectează, bineînţeles, mai ales că autorul găseşte multe similitudini, dar şi diferenţe esenţiale între sfârşitul păgânismului antic şi nihilismul contemporan.

Creştinismul a fost, consideră teologul american, singura revoluţie adevărată din istorie, deoarece, spre deosebire de revluţiile violente ale modernităţii - care deşi reuşesc o rearanjare radicală a societăţilor nu pot transforma oamenii şi culturile decât la un nivel superficial - a reuşit să convertească mai întâi minţile şi voinţele impunând treptat, dar tenace, o altă tablă valorică şi în consecinţă un alt mod de a vedea lumea în totalitatea ei. Iubirea şi milostenia aflate în centrul vieţii creştine sunt cele care în mod lent, însă ireversibil schimbă, deşi părea improbabil, lumea antică. Desigur, schmbarea nu s-a realizat niciodată deplin, noua civilizaţie creştină fiind la rândul ei marcată de violenţe, războaie, nedreptăţi. Şi totuşi, idealurile morale sădite în suflet de creştinism, au creeat un alt mod de a ne percepe pe noi înşine şi faptele noastre. “Pe scurt, scrie autorul, apariţia creştinismului a avut urmări atât de mari, încât aproape că se poate spune că a început o nouă lume: a <<inventat>> umanul, ne-a lăsat conceptul fundamental de natură, ne-a determinat viziunea despre cosmos şi locul nostru în el şi ne-a schimbat pe toţi (la un nivel sau altul) în cele mai profunde niveluri ale conştiinţei”. Rostul cercetării istorice asupra începuturilor creştinismului este tocmai acela de a ne face să conştientizăm cât de puternic suntem impregnaţi astăzi de valorile creştine, cât de mult continuă să ne urmărească revoluţia morală, dar nu numai, ci şi metafizică, estetică aduse de creştinism. Profunzimea acestei schimbări iese pregnant în evidenţă în cazul împăratului roman Iulian Apostatul, care a încercat la scurt timp după ce creştinismul fusese impus drept religia oficială în Imperiul roman de către Constantin cel Mare, o revenire la vechile credinţe şi practici legate de zeii păgâni. În ciuda intenţiilor şi aspiraţiilor sale sincere, restauraţia s-a dovedit zadarnică, deoarece păgânismul propăvăduit era atât de impregnat de valorile, aşteptările, habitusurile creştine încât nu s-ar fi putut închega într-un sistem coerent, şi ar fi sucombat - chiar dacă Iulian ar fi condus mai mult (a domnit numai trei ani între 361 şi 363) – în contradicţii ireconciliabile.

Cazul Iulian Apostatul, considerat paradoxal “împăratul cel mai creştin în simţire – în sentimentul moral, în fervoarea spirituală şi temperamentul personal” este cât se poate de relevant pentru vremurile de azi ale modernităţii postcreştine. El demonstrează că o reîntoarcere la ceva similar păgânismului antic este imposibilă întrucât, aşa cum am spus, creştinismul a marcat cultura noastră atât de mult încât dispariţia lui nu poate conduce decât la negarea oricărui sens şi valori, adică la nihilism. Dacă voinţa şi libertatea omului nu mai sunt orientate spre Dumnezeu, atunci nu mai rămâne decât “orizontul pustiu al voinţei indefinite”.Vidul lăsat de “moartea lui Dumnezeu” în sufletul omului occidental, nu este o stare pură - ştia prea bine Nietzsche, atunci când vorbea despre “ultimul om” –, ci plină de rămăşiţele a ceea ce a constituit de-a lungul a două milenii creştinismul. Şi dacă însuşi umanul, aşa cum îl înţelegem acum, se întreabă cu îngrijorare David Bentley Hart, este invenţia absolută a creştinismului, nu cumva o cultură care devine cu adevărat postcreştină va fi, într-un final, şi postumană? Acest postuman opus umanismului total creştin - “o viziune asupra umanităţii în cea mai cuprinzătoare şi profundă sferă a sa, una care identifică nobleţea, taina şi frumuseţea înfăţişării umane – persoana umană – în fiecare manifestare a naturii acesteia”- ar fi de fapt un antiumanism manifestat prin două aspecte: banalitatea unei vieţi dedicate consumului şi monstruozitatea distrugerilor planetei la care tehnologia actuală devenită întreaga realitate predispune şi de fapt conduce.

Modernitatea s-a privit pe sine, cu câteva excepţii, ca o nouă eră a raţiunii opusă dogmatismului creştin. Unul dintre scopurile apologetice ale autorului este de a demonstra că nu există opoziţie între credinţă şi raţiune şi că dimpotrivă aşa-zisa epocă modernă a raţiunii este „în multe privinţe o epocă a perfectei iraţionalităţi”, învecinată cu barbaria. Fără a nega crimele care s-au produs în numele creştinismului, el nu ezită să ne reamintescă faptul că încă din zorii modernităţii, de la războaiele aşa-zis religioase, şi culminând cu secolul XX, cele mai mari crime s-au produs în numele statului laic, care adesea a anexat şi Biserica în slujba sa. Întrebarea fundamentală este dacă o societate fără credinţă va fi una mai bună şi mai dreaptă, aşa cum cred noii atei? Istoria a demonstrat fără putinţă de tăgadă că răspunsul este negativ.

În ceea ce-i priveşte pe aceşti noii atei, Richard Dawkins , Daniel Dennet, Cristopher Hitchens sau Sam Haris, ca să ne limităm doar la spaţiul anglo-saxon, teologul consideră şi demonstrează succint dar elocvent că argumentele lor sunt găunoase, marcate de o crasă ignoranţă istorică, nefiind la o analiză atentă decât, „atitudini emoţionale transpuse într-o pseudoargumentaţie ştiinţifică”. Prin comparaţie cu vechii atei, Voltaire, Hume, Feuerbach, Marx, Nietzsche s.a., cei din ziua de azi i se par dezamăgitori şi totodată simptomatici pentru “caracterul insipid al culturii noastre”, incapabilă măcar de a produce “o necredinţă profundă”.

Scrisă cu pasiune, dar echilibrată în judecăţi, cartea ortodoxului american David Bentley Hart reuşeşte să ne spună convingător o poveste despre istoria ultimelor două mii de ani, diferită de cea cu care ne-a obişnuit discursul modern şi postmodern. Este istoria victoriei, fie şi parţiale, şi înfrângerii, cel puţin pe plan exterior al celei mai mari revoluţii din istoria Europei, şi de ce nu?, a întregii lumi. Mai este posibilă o resurecţie a credinţei în Occidentul actual?, se întreabă în final autorul, conştient că nici indivizii, nici popoarele nu pot crede doar din frica de consecinţele necredinţei. Conştient de asemenea că un astfel de reviriment nu depinde doar de om, el îşi păstrează nădejdea că adevărul cosmic, nelegat de o anume logică culturală, al creştinismului, nu poate fi niciodată învins. Aşa cum în secolul IV, după triumful creştinismului la Roma, anumiţi creştini s-au retras în pustie pentru a păstra nealterate aspiraţiile spirituale în faţa ispitelor puterii temporale, este posibilă şi astăzi sau mâine o continuare a acestei “revoluţii din pustie” al cărei rezultat a fi o trăire mai pură, mai apropiată de spiritul hristic al mesajului Evangheliei. Problema ar fi: unde mai poate fi găsită astăzi pustia? Sau ea tinde să fie deja peste tot?

Petru Pistol

Diortosiri

Moto: „ ... că nu este nici o gramă/Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Manej politic

În secolul l î.Hr. Republica romană se confruntă cu propria-i cădere. Caesar (Caius Iulius) refuză diadema, simbolul regalităţii, cu care îl „ispiteşte” Marcus Antonius, dar gestul nu venea din convingere, ci pentru că dictatorul cunoştea repulsia poporului roman faţă de regalitate. Acordul făţiş trebuia evitat, deşi subminarea Republicii era evidentă. Schimbările aduse de Caesar în Senat – forul decizional al statului roman, sunt de actualitate: Caesar reintroduce în *curie* printr-un plebiscit acei senatori excluşi şi trimişi în exil de Pompei în virtutea legii *despre corupţie*, numărul senatorilor creşte de la 600 la 900, compoziţia listei senatoriale fiind predominant *caesariană* (unii nici nu vorbeau corect limba latină), gestionarea finanţelor ce revenea Senatului ajunge – prin Caesar – pe mâna unor contabili recrutaţi dintre propriii săi sclavi ş.a. Tiranul va fi sancţionat drastic, va plăti cu viaţa în urma zecilor de lovituri de pumnal primite în Senat.

Uciderea, în *politică*, nu a fost niciodată o noutate. Dar, „planificată” în Senat, cum?, de ce?

Pentru că Senatul era garantul formei republicane de guvernământ. Uciderea dictatorului în Senat profeţea triumful instituţiei.

A urmat Augustus, tânărul multiplelor promisiuni. El „consolidează” instituţia republicană, punându-se el însuţi chezaş: *princeps Senatus*, „fruntaşul, cel dintâi din Senat”. Şi, evident, consul. Dar nu doar pentru un an, aşa cum stăteau lucrurile pe timpuri, ci consul pe viaţă. Încă un motiv de deşartă mândrie senatorială. Căci toate se făceau după „ordinele principelui”, *iussa principis* (Tacitus), *Roma* subzistând ca Republică în instituţiile sale erodate, golite de substanţă, când, de fapt, Octavian Augustus instaurase o „monarhie autentică” (Cassius Dio).

Şi, tot astfel, din izbândă în izbândă, ca întotdeauna în epoci „victorioase”, toga senatorială valorează în ochii împăratului cât valtrapul propriului cal. Şi nu este legendă – dar, fiind mai veridică decât legenda, a devenit şi legendă – gestul lui Caligula care-şi învesteşte murgul cu prerogative senatoriale: el le pretinde „colegilor” senatori să-i prezinte nevinovatului animal onorurile cuvenite nu ordinului cabalin, ci ordinului senatorial. În Senat pătrundea cu drepturi depline, *ex aequo* cu fiecare dintre „venerabilii” senatori, calul lui Caligula.

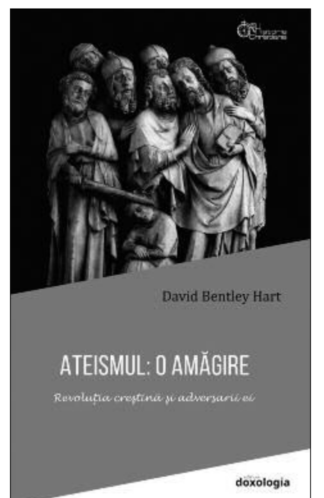
Dar dacă armăsarul lui Caligula n-ar fi fost un *equus*, ci o *equa*? Sau, dacă ar fi fost nu una, ci mai multe, împăratul devoalându-şi, în aplauzele îmbujorate ale mulţimii, patima lui pentru echitaţie feminină? Dar dacă Caligula (expresivitate absolut involuntară, vezi şi *supra*, meritul fiind exclusiv al calului şi al lui Caligula, autorul declarându-se *smerit,* adică *s(ine) merito* în etimologie desuetă) împăratul de odinioară, renaşte astăzi pe ţărmuri carpato-danubiano-pontice? Suntem noi destul de pregătiţi să gestionăm asemenea ceremonii ecvestre?

Se pare că da. *Plaudite, cives*! – „Aplaudaţi, cetăţeni!”

Uciderea, în *politică*, nu a fost niciodată o noutate. Dar, „planificată” în Senat, cum?, de ce?

Pentru că Senatul era garantul formei republicane de guvernământ. Uciderea dictatorului în Senat profeţea triumful instituţiei.

P.P.

litere

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

Discuții cu Părintele Cezar și câteva amintiri

Cam așa a stat treaba, mulți supraviețuitori ai stalinismului, oameni în etate, pe care îi cream neclintiți în credința lor, în valorile Românei interbelice, „grație" lui Păunescu, au căzut în plasa regimului. „Reorientarea" lor a fost scurtă, criza alimentară de după 1980 i-a readus cu picioarele pe pământ.

Ajunși în Expo-Parck, ne-am așezat pe o bancă. Părintele Cezar a scos un caiet cu poeme și a început să citească; timid la început, apoi cu intonații, uneori patetice. Pe alee treceau persoane, se plimbau, și când acestea treceau mai aproape de noi, Părintele se oprea din citit. „Or să creadă că sunt nebun!", se explica și continua lectura, cu glas mai scăzut. Cam după zece poeme s-a oprit și m-a întrebat, cu același apelativ respectuos, care pe mine mă intimida: „Cum credeți că sunt poezelele mele acum, maestre?" I-am răspuns: „Cred că trebuie să citiți în cenaclu, părinte, dar va trebui să punem totul la punct, pot surveni ceva probleme din partea unor colegi patriotarzi, abonați la „comenzi sociale". Ăștia sunt o veritabilă echipă de zgomote, când cineva citește ceva care se abate de la linia partidului, echipa ia poziție, critică și, uneori, chiar amenință, pun ștampile. Așa că trebuie să pregătim apărarea, ca să zic așa, și asta nu o putem face decât după ce voi avea o discuție cu Laura Cara-Dima. Poemele au imagini și metafore percutante, limba este superbă, limba comună, vorbită în de obște, se îmbină fericit cu reminiscențele din cronicari și recuzita limbii liturgice. Pe mine, personal, mă deranjează doar influențele, puține, e drept, păunesciene." Aici, Părintele Cezar a lăsat privirile în jos și a zis, cu o bosumflare fermă și copilărească în același timp: „D-le poet, țin prea mult de Păunescu, a dat tonul la critici sociale, dar nimeni nu-l urmează, metaforele lui sunt uriașe, unele te fac să te urci pe pereți, omul acesta este un vulcan! Pentru mine este un poet uriaș și este o mândrie să-i fiu un emul neștiut, așa cum le sunt și altor poeți – Arghezi, Voiculescu, Radu Gyr, Ioan Alexandru, Petre Dulfu." Am ascultat și am tăcut câteva minute. Mi-am dat seama că Părintele are încăpățânări aprige, mie aidoma – în materie de literatură, nu-mi poate scoate nimeni din suflet și din minte admirația pentru o carte, un scriitor.

În acea vreme, Păunescu era foarte receptat de public; „Cenaclul Flacăra", intens mediatizat de revista cu același nume, de radioul și televiziunea națională, era la apogeu. Reportajele sociale găzduite de revistă precum și răspunsurile date cititorilor de poet lăsau impresia că pe tărâmurile României pogoară un oarece arhanghel al dreptății. Medici, ingineri, cercetători și oameni de cultură erau mediatizați de pomenita revistă și asta a fost ceva nou și bun pentru un public îndopat doar cu osanale (cele mai megalomane scrise chiar de tovarășul Adrian!) despre genialitatea cuplului Ceaușescu. Puțini erau cei din cenaclu nostru local și din boemă care să vadă dincolo de suprafața „Cenaclului Flacăra" – libertatea dată tinerilor de Păunescu era tot dogmatică, ea se petrecea în interiorul sălilor caselor sindicatelor și pe stadioane, bine păzite de miliție și supravegheate de Securitate. În fapt, în „Cenaclul Flacăra" era criticat Occidentul, Păunescu visa la gloria militantului stângist Bob Dylan. Cântecele și poeziile patriotice despre Ardeal erau, de fapt, expresia naționalismului lui Ceaușescu și replici date revizionismului maghiar. Câțiva am sperat că Păunescu va scoate libertatea din țarcuri (săli și stadioane) și o va revărsa pe stradă. Nu a fost să fie... Unii dintre noi, care aveau cunoștințe în lumea scriitorilor, știau și cum era răsplătit poetul pentru grandioasele omagieri publice, făcute Ceaușeștilor. În Păunescu își puseseră speranțe și mulți intelectuali oprimați în stalinism. Bunăoară, în 1979, mă aflam acasă la unchiul soției mele, la profesorul de desen Petre Manu, împreună cu fiul acestuia, Lucian, cu actorul Cristian Tutză și cu poetul Nicolae Coman. Bătrânul profesor, sever, dar cu un umor ciufut, ne-a îmbiat cu țuică galbenă, de pere, din satul Galeș. Beam în liniște, priveam și comentam tablouri lui Lucian, arhitect dublat de un talent nativ în materie de pictură. Când eram în toiul discuțiilor, profesorul a intrat în camera noastră - ținea sub braț câteva cărți ale lui Păunescu, s-a apropiat și a zis, sobru: „Măi, băieți, voi ați citit cărțile astea?" după care pune, cu oarecare sfințenie, una câte una, cărțile lui Păunescu. Erau titlurile: „Istoria unei secunde", „Repetabila povară", „Pământul deocamdată" și „Poezii de până azi". Ne-a privit pe fiecare în parte, a ridicat sprâncenele și a spus, ritos: „Copii, țara asta se schimbă sub ochii noștri, numai un orb nu vede asta, și se schimbă în bine, nedreptățile au început să fie îndreptate. Am discutat despre asta și cu prietenul meu Virgil Carianopol, pe care l-am vizitat acum doi ani și cu care vorbesc la telefon o dată pe lună. Uite, în „Flacăra" lui Păunescu se critică abuzul, nedreptatea, omul acesta pune în lumină munca cinstită, realizările și valorile științei și culturii din România..." Aici, profesorul a fost întrerupt de Cristian, care îi fusese elev la liceul „Nicolae Bălcescu", azi „Colegiul Brătianu". Acesta a ridicat mâna cu două degete, ca la școală, și a zis. „Domnule profesor, pot să vă întreb ceva?" Profesorul a încuviințat. „Domnule profesor, radioul Dumneavoastră e defect?" Profesorul a ridicat, a mirare, sprâncenele și i-a făcut semn să continue. „V-am întrebat așa, din curiozitate. Mi-am amintit cum în ultimul an de liceu fiind, într-o seară i-am ascultat împreună și cu Lucian, băiatul Dumneavoastră, pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Atât am avut de spus." Profesorul a tăcut puțin și i-a răspuns „elevului": „Înțeleg unde bați, ești curajos, așa v-am învățat să fiți. Mda... vă înțeleg, sunteți tineri, dar nu într-atâta de tineri ca să nu fiți critici cu adevărat și orbi la realități. Țara crește, copii, crește..." A luat de pe masă volumul „Pământul deocamdată" și a început să citească poezii, cu o intonație uluitoare, care potențau mai mult unele metafore, imagini... Eram siderat, dar nu de interpretarea unchiului, ci de faptul că avea un nou preferat în materie de poezie – Păunescu! Niciodată nu mi-a trecut prin cap că bătrânul profesor, care altădată îmi citise din Vasile Voiculescu, Andrei Ciurunga, Nichifor Crainic, Vasile Militaru, Radu Gyr, pe care îl și vizitasem împreună, la Câmpulung, la finele anului 1974, îmi va citi din Păunescu! După ce ne-a tot citit, au urmat discuții aprinse, pe marginea valorii literare, a moralității autorului, pe marginea situației politice din țară. Practic, discuțiile și disputele au fost mai mult între profesor și Cristi, care își turna țuică, generos, în țoiul pe care-l dădea iute pe gât! Eu am intervenit doar de câteva ori, Lucian a tăcut și a tras linii pe un caiet, ca la partidele de table! Discuțiile s-au încheiat deodată cu golirea litrului de țuică1 De altfel, la plecare, Cristi a și spus: „Domnule profesor, vă asigur de tot respectul meu, v-am înfierbântat intenționat, ca să vedeți cum am golit sticla!" Profesorul a privit la sticlă, la Tutză și a zis: „Du-te-n moașă-ta pe gheață!"

Cam așa a stat treaba, mulți supraviețuitori ai stalinismului, oameni în etate, pe care îi cream neclintiți în credința lor, în valorile Românei interbelice, „grație" lui Păunescu, au căzut în plasa regimului. „Reorientarea" lor a fost scurtă, criza alimentară de după 1980 i-a readus cu picioarele pe pământ. Să revenim în parc. După ce i-am relatat câte ceva din rolul jucat de Păunescu în susținerea cultului personalității lui Ceaușescu, Părintele Cezar a cumpănit cele spuse de mine, a ocolit subiectul Păunescu, a trecut direct la problema care îl privea pe el și debutul în cenaclu și a conchis: „Am decis, indiferent de ce vor zice poeții din cenaclu, voi citi! În viață am înfruntat atâtea, am făcut meserii diverse și grele, viața mea de familie este destul de încinsă și complicată și m-au mai luat în colimator și ierarhii bisericii!"

De ce era, totuși, necesară luarea de măsuri, legate de acest debut? se vor întreba unii cititori, care nu au trăit acea perioadă. Așa cum am mai spus, în cadrul cenaclului exista un nucleu dur, alcătuit din inși în etate, veleitari specializați în bazaconii proletcultiste și care prin luările lor de cuvânt realizau adevărate execuții publice; după cum am observat din dosarul de urmărire a mea, ceea ce ei socoteau a fi devieri de la „linia partidului", ori ironii la adresa acestuia erau puse pe hârtie și duse sistematic direct la Securitate, așa se face că mulți tineri condeieri s-au trezit cu dosare, că la unele lecturi în cenaclu apăreau figuri noi, necunoscute nouă și care ascultau cu atenție mai ales luările de cuvânt ale proletcultiștilor. Nucleului acestuia îi spuneam "Carnasierii" și poetul Ion Cincă mă învățase să-i cunosc bine, să-i evaluez și să-i contracarez, cu ironie fină și apărare machiavelică! Pentru regim, supravegherea vieții culturale, literare, era firească, pentru noi, nu. De fapt, după anul 2009 aveam să aflu, din documentele Securității, că înființarea Cenaclului literar Liviu Rebreanu, în 1948, organelor de urmărire le venise ca o mănușă – aspiranții la gloria literelor nu se mai întâlneau pe la domiciliile lor, unde țineau serate literare, pentru cunoașterea lor în amănunt era nevoie de infiltrarea unor informatori, ori de racolarea chiar din rândul actanților, ci într-un loc public, loc din care puteau fi supravegheați mai ușor și care le mai și descuraja cheful de a discuta pe marginea unor teme neplăcute regimului. Dar, să revin la pregătirea debutului poetic al Părintelui Cezar. Din 1980, „Palatul Culturii" din Pitești avea un nou director, pe cunoscutul Dorel Ștefănescu, numele lui real: Dorel S. Ștefan; acesta l-a înlocuit pe Val Dobrin, din motive pe care nu le cunosc. D-lui Dobrin nu am avut a-i reproșa niciodată, nimic – era un om cult, un autodidact aproape desăvârșit, care a pus bazele unor serioase programe culturale în instituția pe care a condus-o din 1968 până în 1980; doar de câteva ori i-am reproșat unele poziții cam exclusiviste și, într-un grup restrâns fiind noi, i-am ironizat demersul de a pune în scenă, cu actori amatori, piese bune, dar fără nici o viziune regizorală. Spre deosebire de Val Dobrin, Dorel Ștefănescu avea viziuni moderne despre actul de cultură și cei nouă ani de directorat al său au fost un mare câștig pentru viața culturală a urbei. Încă de la numirea sa, Dorel s-a arătat interesat de activitatea cenaclului. Îmi amintesc de prezența lui la unele ședințe: intra în sală, asculta ce se citea și discuta, își lua ochelarii de pe nas, ne privea pe toți, cu o mirare hâtră și pleca, la fel cum a venit, uneori dând din mână a lehamite. După vreo trei prezențe de acest fel, am găsit de cuviință că musai trebuie să vorbesc cu acest om. Și am vorbit, dialogul cu el a fost mai mult decât necesar.

Părintele Cezar în ipostază de neobosit călător. (1984)

Magda Grigore

În numele poemului

(verde inocent)

* lui Mircea, *la aniversară*

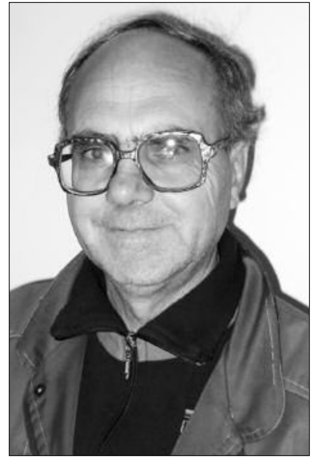
De atâta singurătate casa o luase la vale
cu nisip, cu ierburi, cu ploi –
cuvintele cădeau de-a valma
cu flăcări, cu sânge și cu noi amândoi.
Nu apucasem să luăm nimic în arcă,
nimic să respire, nimic să rodească,
nicio speranță, oricât de firavă
care să știe pe mări să vâslească.
Timpul era îngropat în amintiri
pereții trosneau ca niște vertebre
sub malurile groase de pământ
căzut parcă din tenebre.
Lucrurile mici deveneau și mai mărunte,
de atâta singurătate nu mai aveam ce jertfi
ne-am privit o clipă doar ochi în ochi
pregătiți pentru ce va fi.
Dragostea, ah, dragostea,
ne-am amintit de ea
înfricoșați de vuietul adânc, de chemare,
am rupt-o în două, sângerând,
ca să ne facem aripi de salvare...

Din apele potopului, despletite,
din apele nimicului luminescent
s-a ivit pregătit să ne nască din nou
verdele neștiut, verdele inocent.
Furia apelor s-a oprit înfrântă,
casa s-a colorat ca un anotimp;
mările au tăcut, obosite de luptă,
și caută alte maluri de timp.

Cu dragoste, ah, cu câtă dragoste
verdele încarcă zilnic fregate
casa se înalță încet, în speranță,
prova ei știe cântecele mării, toate.
Inima doar în inimă se adăpostește
cu nisip, cu ierburi, cu ploi –
verdele inocent ne izbăvește, ne leagă
cu flăcări și cu sânge pe amândoi.

litere

Viorel Nica

De la angoasă la beatitudine

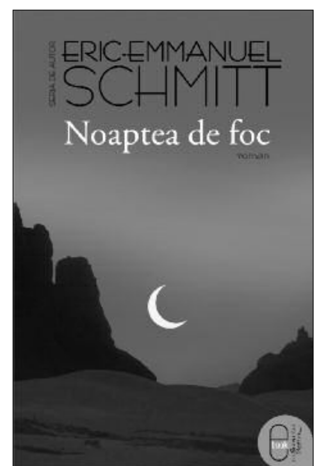
Solicitându-i dimensiunii autoreferențiale s-o înlocuie pe cea ficțională, permițându-i confesiunii vibrante, modelate în spirit pascalian să se desfășoare cu o lejeritate admirabilă, făcând deseori apel la elementele lirice intensive spre a deveni cât mai touchant, romanul confesiv *Noaptea de foc*, de Eric Emmanuel Schmitt (apărut la Paris, în 2015, tălmăcit grațios în românește de Marieva Ionescu, publicat de Humanitas în 2017) ni se propune în chip de lectură revelatorie, potrivită desprinderii de o lume din ce în ce mai înstrăinată de sine și mai angoasată; angajată întru descoperirea transcendenței active, profund personalizate, apte să dea sens existenței umane și, mai ales, s-o scoată din labirintul rătăcirilor secularizate; hotărâtă să ne orienteze într-o direcție ascendentă, spiritualizantă, să ne scoată conștiința din bolgia contradicțiilor nerezolvabile, să contribuie din plin la iluminarea noastră interioară; pregătită să ne asigure că numai în lumina credinței ni-i cu putință să ne lămurim ființa, să o punem de acord cu o prielnică formă de devenire.

Dornic să cunoască viața tuaregilor saharieni, autorul-scenarist (născut în 1960) s-a dus, în 1989, în Algeria, la Tamanrasset. Apelând la serviciile ghidului Moussa care credea că deșertu-i centrul lumii, a descins în piața de bijuterii, a intrat în capela „unde a locuit Charles de Foucauld, călugărul catolic, asasinat de un semen de-al său", după ce trăise printre tuaregi, alcătuind „primul dicționar al limbii lor", dedicându-se localnicilor, vizitase fortăreața, „o mărturie a violențelor lumii", gata să spună „o singură poveste: cea a lipsei de înțelegere dintre oameni". Împreună cu Géard, ce vroia să facă un film documentar despre viața pomenitului monah, s-a alăturat unui grup expediționar, pornind spre deșertul misterios. Mai înainte de orice, a admirat dromaderii „liniștiți", liberi, înzestrați cu „o eleganță nonșalantă". Căutând să afle cât mai multe despre tuaregi, a sesizat că „viața lor nu e încărcată de cifre", ci se desfășura în răspărul oricărei exigențe de cifrare cumulardă, într-o manieră lejeră și naturală. De la geologul expediției a primit informația că până și în pustiu „totul e încă în mișcare, se transformă, dar cu o viteză imperceptibilă la scară umană". Cu stupoare a constatat că avea „sub ochi nimicul", „o întindere plată și uscată, fără niciun fel de detaliu de care să te agăți, care se topea până la urmă la orizont". Completându-și cunoștințele despre tuaregi, a mai aflat că „un berber nu se dezgolește niciodată", că femeile indigene „dețin funcțiile nobile", fiind „păzitoare ale legilor, preotese ale scrisului, paznici ai culturii". Pe măsură ce devenea „un spectator subjugat", se adapta peisajului fascinant, renunța să se mai agite, să se lase copleșit de probleme, se simțea condus „înapoi către esență" și cuprins de „mirarea plină de bucurii", observa că „pământul nu duce lipsă de minunății, ci de oameni care să se minuneze", că „noaptea, Sahara căpăta un aer de sărbătoare", devenind „fertilă, bogată, generoasă, orientală", că „aici, în lipsa oricărei surse de lumină agresivă produsă de civilizația omenească, cosmosul își etala nestingherit splendorile". Sub fina îndrumare a lui Jean-Pierre, astronomul expediționar, „îndepărta vălul aparențelor", deslușind „trecutul secret al peisajului ceresc". Cu ironie împletită cu paradox a decelat că „stelele tăcute i-au făcut dintotdeauna pe oameni să pălăvrăgească". Luându-și inima în dinți, i-a replicat astronomului mult prea încrezător în obiectivitatea și veridicitatea științei sale, spunându-i că „adevărul rămâne inaccesibil, nu există decât adevăruri provizorii, tentative de adevăr". Ca tânăr profesor de filosofie a priceput că „nevoia de a înțelege nu e doar o înclinație către raționalitate, ci nevoia de a găsi liniștea identificând tenebrele, punând ordine în haos", că „toate explicațiile au aceeași origine: frica de a nu avea explicații", s-a distanțat de „morga pozitivistă" a astronomului luciferic, a insistat să reflecteze „în liniște, între nisip și stele", și-a permis să se îndoiască de existența lui Dumnezeu. Observându-l pe Abayhur, călăuza tuaregă, și-a dat seama că „știa să citească deșertul", era profund credincios, înzestrat cu „trăsături fine", „semeț, magnific, imperial", galant (după cum a dovedit atunci când a trecut pe lângă gingașa păstoriță de capre, dându-și silința să se facă neobservat), răbdător, molatic, înțelept.

Pe parcursul înaintării în deșertul plin de taine, a luat cunoștință de propriile defecte (precum: frenezia, nerăbdarea, lipsa de credință, incapacitatea de a iubi statornic pe cineva, agnosticismul), s-a gândit la faptul că „omul, care nu e decât praf de stele, se dovedește o dureroasă greșeală", i-a mărturisit delicatei tovarășe de drum Ségolene că „natura se organizează singură", fără intervenție dumnezeiască, de fiecare dată, că niciodată „cantitatea nu garantează adevărul", că „existența se dovedește prin experiență, nu prin concept sau prin deducție". Neputând dormi, s-a pomenit „cuprins de furie, ciudă și neliniște", răvășit de „o amenințare absurdă", pusă la cale de „un agresor necunoscut, ascuns în umbră", nu i s-a putut împotrivi senzației de dezrădăcinare ce îl „invada cu undele ei de stranietate", smulgându-l „din confortul obișnuit", i s-a părut că-i „gol", „exilat", „fragil", s-a perceput litotic, ca „o fărâmă de viață între două neanturi". Încolțit de „o angoasă hibridă", s-a crezut strivit de univers, „țintuit de viu". Cine l-a salvat dintr-o atât de inconfortabilă stare de spirit? Nimeni altul decât Abayhur care, în calitate de subtil „om al deșertului", „știa că frica maschează angoasa dându-i un obiect precis", făcându-l să se teamă de șerpii ce mișunau prin preajmă. În timpul ascensiunii pe muntele Tahat, s-a simțit din nou în largul său, s-a bucurat că „totul devenea grandios", a fost „cuprins de o fericire fără margini" (când a ajuns în vârf, la trei mii de metri) a constatat că puținele alimente pe care le cărase cu sine aveau „savoarea rarității". La coborâre a renunțat la orice precauție, s-a lăsat în voia unui „soi de vertij stăpânit", a luat-o cu mult înaintea celorlalți, s-a rătăcit. Pradă rătăcirii, a rămas șocat de ceea ce i se întâmpla, s-a îngropat în nisip spre a nu îngheța peste noapte, s-a pomenit copleșit de „liniștea neantului, lipsit de orice repere, deformat de o forță uriașă, supraomenească, insistentă, ce-i dilata întruna conștiința, scăldându-l în lumină, ocrotindu-l, scoțându-l din sine, oferindu-i șansa de a levita, de a înțelege totalitatea, atrăgându-l într-o „îmbrățișare de foc" (asemănătoare celei de care avusese parte Pascal cu câteva secole în urmă). Reîntors în sine după straniul moment extatico-iluminator, a sesizat că-i „captiv în nisip", că numai Dumnezeu îi putuse pregăti acea experiență mistică, a descoperit că „totul are un sens", că „totul e întemeiat", s-a bucurat enorm de faptul că primise minunatul dar al credinței. Dezgropându-se din nisip, a pornit din nou la drum cu ochii ațintiți mai degrabă spre cer decât spre pământ, a mers tot înainte până ce l-a întâlnit pe Abayghur pe care l-a îmbrățișat frățește.

După întoarcerea în tabără, a avut parte de îngrijirile de rigoare, s-a încredințat (după ce-i mărturisise lui Ségolene ce i se întâmplase în timpul „nopții de foc" petrecute pe munte) că experiențiase un moment mistic, și-a adus aminte că Tahat înseamnă *coloana cerului*). Ca unul care se simțise ales să supraviețuiască unei grele încercări, ajunsese să se autoperceapă dintr-o primenitoare perspectivă metanoetică. Beneficiind de privilegiul de a călători pe dromaderul Tarik, a putut contempla „visător peisajul", și-a simțit „metamorfoza spirituală aproape organic, ca un arbore a cărui sevă dă naștere unei mulțimi de frunze", a cunoscut beatitudinea, s-a lepădat de „angoasa sfâșietoare", ce-l condamnase la singurătate și aroganță, dându-i „statutul de unică ființă cugetătoare într-un univers lipsit de gândire", dobândise bucurie, smerenie, seninătate, și-a schimbat „concepția despre călătorie", socotind că „destinația contează mai puțin decât renunțarea" la o seamă de prejudecăți nocive (precum aceea a superiorității necredinței față de credință), își dăduse seama că repetase experiența mistică a fericitului său înaintaș Charles de Foucault cel iluminat, ajungând să se separe net de celălalt Foucault (Michel) care contribuise la formarea-i filosofică deconstructivist-atee, a început să se roage cu fervoare, renunțând la a se mai pune pe sine în centru, lăsându-se în voia lui Dumnezeu, a priceput că „viața interioară se îmbogățește din vidul exterior" al deșertului. Odată cu inevitabila despărțire de Sahara, a lăsat să pătrundă în sine vidul, și-a întipărit în minte sfatul lui Abayghur: „Nu uita ce e de neuitat!" Dozându-se eficace, evitând prețiozitatea, saturarea, prolixitatea, optând pentru o desfășurare narativă dreaptă, clară și răspicată, mizând mai degrabă pe transparență decât pe opacitate, preferându-i duplicității franchețea, asigurându-și constant un mod de a opera deosebit de vibrant, capabil să-l impresioneze mai mult decât orice pe cititorul ce dorește să fie scos din inerția unei existențe monotone, redundante, schmittianul opus romanesc-confesiv *La nuit de feu* ne atrage luarea-aminte prin ingenuitatea narației calme, prin tontalitatea delicat-reflexivă, prin stratificarea-i discret-elevată, prin valoarea sa estetică ridicată și, nu în ultimul rând, prin aspectul revelatoriu, de o intensitate apreciabilă, cu subtilitate orientat în direcția descoperirii unui modus vivendi într-o mult mai mare măsură transcendent decât imanent.

***...La nuit de feu* ne atrage luarea-aminte prin ingenuitatea narației calme, prin tontalitatea delicat-reflexivă, prin stratificarea-i discret-elevată, prin valoarea sa estetică ridicată și, nu în ultimul rând, prin aspectul revelatoriu, de o intensitate apreciabilă, cu subtilitate orientat în direcția descoperirii unui modus vivendi într-o mult mai mare măsură transcendent decât imanent.**

Echivalențe

Cezar Ivănescu
(6 august 194 - 24 aprilie 2008)

Rimaya

în orasul acela bolnav
am iubit trei femei:
una e de-acum batrână
și-i seamănă din ce în ce mai mult Morții,
una e lângă mine
amintindu-mi că și ea va muri
oficiază carnal
oculta prezență a Morții,
una a rămas în orașul acela bolnav
și plânge sângele meu după ea
căci n-o voi mai atinge
cum nu voi mai atinge tronul Morții:
o voi numi Rimaya
și-n numele ei voi pluti
ca un sicriu de nufăr
până ce mă va opri cu pieptul
o lebădă!

Rimaya

By CEZAR IVĂNESCU
Translated by PROCOPIE CLONȚEA

In that ailing town
I loved three women:
one is now old
and looks more like Death every day,
one is by my side
reminding me she'll also die,
she carnally officiates
the occult presence of Death,
one stayed back in that ailing town
and my blood cries out for her
because I shall never touch her again
nor shall I touch Throne of Death:
I shall name her Rimaya
and in her name I shall be floating
like a lily coffin
until I am stopped, with her breast,
by a swan!

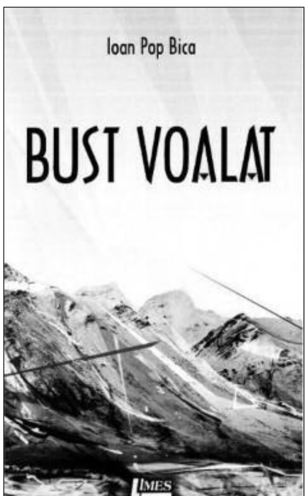
Ştefan Ion Ghilimescu

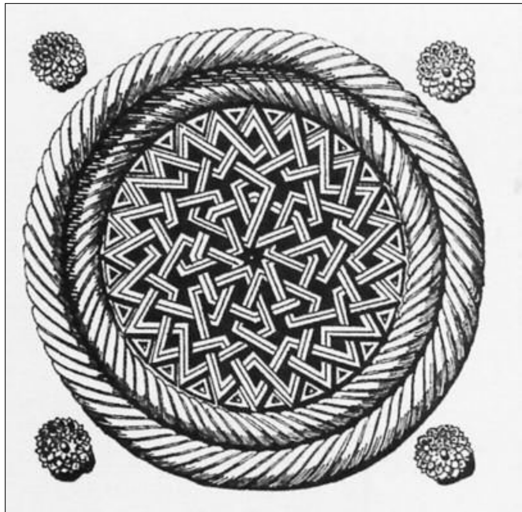
CRONICA LITERARĂ

Poezie pur şi simplu… sau cum să închizi marginile uitării

Ironic şi dezabuzat, contondent şi principial, cu scrupulozitate, pentru poet, singurătatea este şi expresia blamului aruncat “tăcerii” ori opacităţii spiritului omului comun; atitudine stigmatizatoare a acelora dintre noi care, deschizându-le atâtea ferestre spre alte universuri şi oferindu-le cu generozitate mulţime de amănunte privind fascinantele aventuri ale mariajului sinelui cu poezia, rămân blocaţi în inerţie şi nepăsare, într-o stare de prostraţie, consideră poetul, care îi dă lui tot dreptul să continue a căuta labirinturile protectoare ale singurătăţii.

Îmi este din ce în ce mai limpede că motivaţia sau resorturile imediate pentru care se scrie în ceasul de faţă poezie la noi sunt cu totul altele decât – să zicem - cele de dinainte sau imediat de după revoluţia din ’89. Cu o graţie unsuroasă, pe atunci, “poetul” nostru era în stare să abdice de la orice principiu, să maculeze şi să spurce totul numai pentru a se iţi în ochii organelor. În felul acesta, desigur, îşi căpăta tainul lui de titluri şi poziţii la curte, beneficia de sinecure şi împrumuturi “nerambursabile” la Fond, putea avea acces la cantina partidului, ba chiar şi milosârdia de a ciuguli câte o excursie de “documentare” în *străinatatea neagră, unde-i viaţa mult amară*, vorba bardului ce ar fi putut ajunge, la vremea lui, cu uşurinţă, domnitor unionist, dacă ar fi vrut... Alte vremuri! În condiţiile regimului comunist (pe care doar arareori se întâmpla ca literatorii noştri să le blagoslovească *esopic* cu vreo *şopârlă*), fabricantul de versuri din cea mai înaintată societate făurită vreodată de mâna omului pe faţa pământului (!!!), ce mai tura vura, avea impresia că era cineva; în consecinţă, se arăta mulţumit de sine şi perfect integrat mitologiei marxist-leniniste a *omului nou*. Poezie de dragul poeziei, discurs vag adică, indefinibil şi neprevăzut, ca expresie înaripată a dragostei de viaţă, a sentimentului eternităţii naturii şi a bucuriei mărturisirii credinţei în Dumnezeu, scriau puţini, fie că era vorba de cei ce se străduiau să ţină legătura, după puteri, cu amprenta aproximativă a plăsmuirilor unui Gellu Naum, Ştefan Augustin Doinaş şi Mircea Ivănescu, fie pastişând la greu pe aceea a lui Eugen Jebeleanu, Nina Cassian sau Adrian Păunescu... Poezia coborâse şi ajunsese, cu expresia oarecum exactă a lui Lucian Boia, la nivelul imaginarului totalitarist al discursului istoric la zi. În mod irefutabil, în afara unei certe virtuţi (sau morale, dacă vrem, deşi nu e tocmai acelaşi lucru) a actului de creţie, cu greu, dacă nu imposibil, se poate pretinde că ne situăm în proximitatea Artei, ca idealitate şi pură speculaţie a libertăţii omului... Cazul flagrant al artiştilor cronotopului invocat!

Astăzi, cu eticheta de *poet* sau scriitor, lasă că nu se mai poate obţine în prim-planul vieţii sociale aproape nimic (chestiune ce ar merita, din multe puncte de vedere, cu siguranţă, altă discuţie), însă ideea sau conceptul însuşi de poezie, anevoios, fireşte, dar sigur, par să-şi recapete endogen atât instinctul cât şi voinţa de existenţă universală. Fiindcă, o vrem sau nu, există cu siguranţă o asemenea înaltă instanţă. Sub imperiul ei, poezia redevine, sub ochii celor ce au timp şi organ să observe amănuntul, stare de graţie poetică, excitaţie, elan şi ritm intern, evenimente capabile fiecare în felul său şi toate împreună să nască imagini şi acel gen de inefabil care se prizează în primul rând cu sufletul şi se înţelege printr-o facultate cu totul aparte a intelectului. Ca simplu cititor sau critic de profesie, dacă poţi descoperi sau produce tu însuţi, vizavi de forma excelenţei care ţi se dezvăluie, o sumă de inducţii sau de similitudini între aceste dispoziţii dătătoare de sens, se cheamă că ai trecut de partea celui ce te invită să o construieşti, înseamnă că trăieşti evenimentul şi, efectiv, iei parte la naşterea poeziei ca fenomen instantaneu, autentic şi original. Personal, am credinţa că nici nu se poate vorbi de poezie în afara unui atare declic. De la acest nivel de implicare subiectivă, ca urgenţă a unui caz particular de febricitate rezonantă, poezia nu poate suporta nici o altă sarcină, nu comunică şi nu poate deveni purtătoarea nici unui alt mesaj venit din afara “discursului” limbajului propriu. Poetul adevărat a fost în vremuri fericite şi încă este artistul care iubeşte valorile sensibile, cu tot duhul lor şi propriul neant, un creator de ontofanii, furat pentru totdeauna de magia reîncărcării şi redefinirii sensurilor cuvintelor... Întru această lucrare, el este ostenitorul care, cum ar spune Valéry, negăsindu-şi cuvintele potrivite, găseşte ceva mai bun; o dioptrică de făuritor din materiale înalt aliate cu care îşi apropie o viziune mai pură şi mai adevărată asupra sensului lumii şi vieţii, o privire mai scrutătoare şi mai relevantă dincolo de opacitatea şi de măştile lucrurilor. Punând în paranteză sutele şi sutele de trişori (pe care praful timpului îi va acoperi de la sine), semnalând o reînviere efectivă în anii din urmă a spiritului poeziei adevărate, în continuarea acestor observaţii îmi propun să trec în revistă şi să analizez câteva din resursele unui asemenea poet.

Autor a zece volume de versuri, însă foarte rar prezent în publicaţiile de gen, Ioan Pop Bica este un poet, din păcate, puţin cunoscut în viaţa literară, deşi nu s-ar putea spune că scrierile lui nu au stârnit interesul criticii... Rupt realmente de lumea pandemoniului cotidian, sever covârşită de profan, cum, înaintea revoluţiei din ’89, de marota unei ideologii falimentare, căreia i-a întors spatele (nu ştiu să fi publicat pe atunci ceva!), preocupat exclusiv, în Athanorul propriu, de procesul de facere tortuoasă şi atât de fascinantă a poemului, cu habitudini speciale şi reacţii sociale mai curând retractile, Bica rămâne, în sensul cel mai elevat al termenului, un poet din specia marilor însinguraţi autotelici. În întregime abstras, străin şi de multe ori “transportat” efectiv din imediatul anaerob, o atare postură îl face cu atât mai mult pe Bica complet incompatibil cu practicile împământenite la noi de promovare a unei imagini publice, cel mai adesea factice... Într-un incipit la o poezie din cel mai nou volum de versuri al său (vezi *Bust voalat*, Ed. Limes, 2018), de la înălţimea unui nestrămutat *credo*, pentru a nu mai lăsa loc, probabil, nici unei discuţii distorsionante, Ioan Pop Bica formulează ritos un veritabil adagio (comentat şi dezvoltat tot de el în continuare) cu privire la excelenţa statutului poetului autentic, condamnat la o necesară şi despovărantă izolare morală spre a-şi desăvârşi o operă ale cărei exigenţe sporesc necontenit. *Cuvântul în singurătate*, notează aşadar domnia sa, *este adevăratul dialog*; el oferă atât posibilitatea de a fi împreună cu Marele Creator, primindu-i binecuvântarea (să nu uităm că Dumnezeu a fost el însuşi la începuturi singur!), cât şi de a conversa cu subiecţii propriei alterităţi, sub imperativul spiritului şi raţiunii universale.“Restul” (adică, partea care nu interesează: futilul, infructuosul) este tot ceea ce pentru suflet şi pentru spirit este resimţit ca zgomot – acea “gălăgie” indistinctă, cum notează în continuare I.P.B., care alterează esenţa miracolului existenţei şi puritatea naşterii dimineţii, ca simbol al începutului perpetuu. Ironic şi dezabuzat, contondent şi principial, cu scrupulozitate, pentru poet, singurătatea este şi expresia blamului aruncat “tăcerii” ori opacităţii spiritului omului comun; atitudine stigmatizatoare a acelora dintre noi care, deschizându-le atâtea ferestre spre alte universuri şi oferindu-le cu generozitate mulţime de amănunte privind fascinantele aventuri ale mariajului sinelui cu poezia, rămân blocaţi în inerţie şi nepăsare, într-o stare de prostraţie, consideră poetul, care îi dă lui tot dreptul să continue a căuta labirinturile protectoare ale singurătăţii.

Considerat de critici, nu fără o oarecare îndreptăţire, drept un tardiv discipol bacovian (de ce n-am recunoaşte că se poate descoperi în opera sa, precum în versul *ploaia*

doarme-n picioare, atâta fascinantă magie), analizat în ansamblu, Ioan Pop Bica este un poet extrem de ataşat fenomenologiei singurătăţii creatoare. Pentru el, fie că “năduful viscoleşte-n tâmplă/ (şi) se zbat nevoile în rugă”, fie că primăvara se-ntrupează într-“un fir de iarbă din imensitate,/ (într-)o clipă din al Terrei ceas”, “viersul neînţeles” ori poemul predestinat să se întrupeze sunt miracole ale *singurei singurătăţi*! “cuvintele (singurătăţii, *n.n.*) mi-au înroşit obrajii/ în plină noapte/ de cap îţi faci/ de ani de zile/ în fiecare noapte ponoasele aud/ numărându-ţi albe file// mă laşi să cred în tine/ de-ţi povestesc orice/ nimic ascuns nu ţii/ m-ai răstignit pe cruce// mi-ai fost duhovnic credincios/ şi-aşa vor şti şi alţii/ cu suflet de trădător/ un mal abrupt cu mâţişori de sălcii (*Şugubăţ poemul*)”. Dincolo de neîmplinirile şi rătăcirile străbătute “prin jungla trupului” într-un timp de răscruce, singurătatea înseamnă, pe măsura parcurgerii meandrelor vieţii, posibilitatea recuperării primordiilor şi, odată cu atingerea pragului unei asemenea bucurii, o binecuvântată depurare şi odihnă. “Ninge acum ca altădată/ şi se opreşte neaua şi zilele mai trec/ sub ochiu-nchis mi se adună apă/ se pare c-am venit şi iarăşi plec// şi singur sunt şi dimineaţa vine/ trăgând alaiul după ea/ singur sunt acum cu mine/ şi singur voi rămâne după ea (*Dimineaţa*)”.

Pentru Ioan Pop Bica singurătatea şi Cuvântul ziditor coboară deopotrivă din Dumnezeirea care a ales ca el să fie făptură, fiinţă situată în *diastază*, între Creator şi pământ (*din toate Tu ai ales să fiu făptură/ cărat în spate de furnici şi profanat de ele/ rămân între Tine şi pământ/ un muşuroi de stele/ pe care POP-oseşte-un vânt*). Fire, în acest *interval*, mai curând ascultătoare şi iubitoare decât răzvrătită, Bica Ioan Pop “consider(ă) că este un privilegiu/ să poţi cuprinde cu toate simţurile/ hărăzite de

cronici

Dumnezeu/ imaginile/ unde calculul rădăcinii pătrate/ nu se poate aplica fără/ a se căuta un cuvânt/ trecut prin dragoste şi mânie/ într-un timp scurt şi fugar/ ca un surâs". Într-o superbă rugă de aparenţă profană, folosindu-se de toate virtuţile latente ale aceluiaşi Cuvânt, Bica pare să nu îşi dorească nimic altceva decât conservarea splendorilor raiului pământesc, un paradis campestru al iubirii, tradiţiilor şi tuturor metamorfozelor vegetale şi biologice: "să se aşeze gură peste gură/ cuvânt peste cuvânt mocnind/ rădăcini se-agaţă în prescură/ din putregaiuri viţa înviind// să se dezlege limba de clopot/ dangătul suind până la tine/ *să se păstreze raiul pământesc* (s.n.)/ o firimitură se va înmulţi din mine// dintr-un mănunchi de frunze să dezlegi/ mulţimi de gâze şi cărări/ să laşi deschisă poarta/ apostolilor puşi pe preumblări// poem din gură-n gură să-ţi închine/ din mâna noastră stârpeşte sărăcia/ să-mbrăţişezi cioplitul chip de tine/ supremul *ego sum via* (s.a) – *Rugă*". Fără a fi un poet religios în sensul restrictiv al cuvântului, autorul *Bust*(ului) *voalat* produce, cu intermitenţe, dar produce efectiv, şi piese de autentică jubilaţie spiritual- duhovnicească. "azi/ sunt îngeri peste tot/ se dau huţa pe limbi de clopot/ cântă refrene de imne în catedrale/ şi numără patriarhi/ în fiecare casă// se va trece cu vederea/ că mai am pământ sub picioarele-mi/ fugare/ şi/ după ce voi fi murit/ clopotele vor bate altfel/ alungând frigul nedumerit/ şi lăsând locul gol (*sărbătoare*)".

Poet prin excelenţă al discontinuităţii, ca figură a complinirii fulgurante a unor idei, teme sau mijloace, Ioan Pop Bica scrie, graţie unei originale libertăţi de asocire/disociere un discurs poetic (uneori, întors spre propria-i interioritate) mai bogat şi mai plin de magnetism decât ne-am fi putut aştepta de la un marginal cuminte care se pare că îşi iubeşte condiţia. Iată "un fragmentar" din *Neatenţia clipei*, semnată de "Ion (al pădurarului)", ca întreg, cel mai frumos "capitol" al volumului pe care îl discut aici, cu toate că versurile următoare sunt în mod neîndoielnic un contondent act reflex faţă de imperfecţiunea unei foarte posibile receptării anterioare. "aceste imagini discutabile/ au dat multă bătaie de cap/ unora/ încât durerile s-au moştenit/ poemele au avut mult de suferit/ la comemorări/ iertate şi ele odată cu graba noastră/ alarmistă şi ineficientă/ vinovaţi de orice sfârşit/ până la urmă". Dar să cercetăm mai îndeaproape, din ansamblul respectiv, amprenta versurilor din două liminare secvenţe, discontinue dar legate, ce vor fi dat, vorba poetului, "multă bătaie de cap unora"... Citez: "cu palmele-amândouă/ înfipte într-o bâtă de gorun/ stătea (umilitul)/ după cum îi spuneau unii/ şi privea cum într-o zi de sâmbătă/ (acolo sâmbăta şi lunea erau sărbători)/ trecea mixtul încărcat cu lemne/ cu ţapinari şi c-o tristeţe/ răcoroasă/ spre Fabrica ifului// am recunoscut bradul tăiat/ bradul din care Mociulsky/ îşi priponea calul// şi dintr-o dată/ coarnele taurului s-au proptit/ în spatele lui/ şi preţ de o poveste a ţinut lupta/ un fel de coridă fără spectatori/ fără aplauze şi batiste parfumate/ învingătorul/ (unul dintre ei)/ jubila/ devorându-şi merindea/ cu spatele către turma de vaci/ care se ocupa cu păscutul (la vremea/ aceea)/ într-un loc în care până nu de mult/ călcatul pe iarbă era interzis// **&**// să ţii minte domnule Cuiban/ biografia acelui loc care/ acum s-a turtit// ca sufletele noastre reduse/ (cu voia voastră)/ până la o dungă/ ca umbra păstrăvilor/ din pohrihul cantonierului/ pe care ea l-a monopolizat/ autoritar/ dând frâu liber tuturor tentaţiilor//". Poezia, câtă se naşte frust din lucrarea puterii secrete a cuvintelor în de ele, ţine aici, pe fundalul, deliberat desenat imprecis şi vag, unei întâmplări dramatice, mai intâi, de frapanta discursivitate logică născătoare prin ea insăşi de ambiguităţi şi ambivalenţe ale trăirii unei stări. Mai apoi, prin magia analogică a discursului - suprapus în acelaşi timp fizic al poveştii -, apelând la câte o notă emergentă a atmosferei sau la un "ce" ascuns în fapte (vezi în citata "tristeţe răcoroasă" rolul epitetului caracterizant îndeobşte al temperaturii, atribuit ingenios unei stări sufleteşti; utilizarea de predilecţie a metaforelor revelatorii ce au negreşit darul de spori semnificaţia evenimentului; comparaţiile plasticizante rare, precum *umbra peştilor* etc.) aburul poeziei devine dintr-o dată dens; din genuni lumea arhaică dispărută devine aproape palpabilă, cu ea, "biografia acelui loc acum turtit ca sufletele noastre reduse (...) până la o dungă" îşi cere dreptul la existenţă, semnatarul "scrisorii" pretinzând prin acest act de resuscitare a memoriei colective închiderea marginilor uitării. Indiferent de variile tehnici ale facerii (de la simplul "retuş", care nu ţine însă de ordine, al palpitului vital, pur şi simplu, până la "promovarea" într-o formă oarecare - minimalistă sau nu - a latenţelor subliminalului) strădaniile poetului nostru sunt legate de închiderea hotarelor memoriei, acea uluitoare combustie a unui fascinant proces psihic, prin care, aşa cum ne încredinţează Bica în cel mai frumos poem al volumului *(De sărbători)*, "ce-a murit atunci de mult/ toţi şi toate se ridică în picioare". Ca poet, de altminteri, I. P. B. se autodefineşte ca un neostenit căutător în

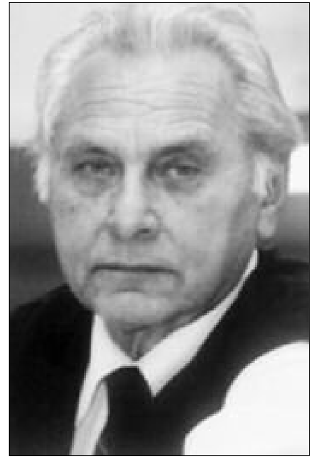
jăraticul vremii al magiei acestui adevărat foc ce se poate isca, "aprinzând o noapte jilavă (...) şi alungând jefuitorii acestui tărâm". Într-o creionare portretistică, denumită *transparenţă*, cu subtitlul *bust voalat*, promovat, cum se vede, şi ca titlu al volumului, domnia sa îmbrăţişează într-un adevărat *amplexus* acest *dat* sau *dar* al său, la care uneori se raportează ca la un judecător. "sunt vuietul şi-adierea/ cărbunele şi para/ lujerul de viţă/ o treaptă dintr-o scară/ sunt grija ta şi clipa/ trecător semeţ şi furişat/ nepăsător şi-ngândurat/ datul tău/ şi reproşul tău/ viclean/ cunoscut şi uneori uitat/ judecător şi judecat".

Poet original de reală valoare, deopotrivă născut şi hrănit în singurătate şi meditaţie cu jăraticul unei poietici, pe cât de fireşti, tot pe atât de moderne, Ioan Pop Bica scrie pur şi simplu pentru a da durată propriei existenţe, dar, totodată, şi pentru a-şi aminti şi închide marginile uitării... Dislocat dincolo de orice interese de grup ori de altă natură, Ioan Pop Bica aduce în clipa de faţă inestimabile servicii redescoperirii virtuţilor intrinsece ale poeziei.

N.B. Ioan Pop Bica,
Bust voalat, Ed. Limes, 2018

Serghie Bucur

MAŞINA DE CUVINTE

Artistul plastic Corneliu Sântioan Cubleşan este una şi aceeaşi personalitate creatoare cu poetul şi prozatorul Corneliu Cubleşan – figură remarcabilă a culturii noastre contemporane. Scriitor cu patos elegiac-ironic, Corneliu Cubleşan, alintat de prieteni „Cuble", a publicat în 2015 la editura „Explorator" a şasea carte de poeme intitulată „Maşina de cuvinte". „Fruct" al „etapelor" precedente, condensate în volumele „Poemul desenat", „Plânsul secret", „Blitz", „Discurs despre singurătate" şi „Splendoarea capcanelor", „Maşina de cuvinte" conturează „centrul de greutate" al poeziei cubleşane, poezie de o factură interogativă cu inserţii picturale. Cum îl „văd pictând" în scurtissimul poem care străluminează coperta a IV-a a „Maşinii de cuvinte": „În lumina rece / se aude / cum cade toamna din seminţe / şi cuvintele rămân / să germineze". Nuanţe şi tuşe conduse peste pânza cufundată în liniştea creaţiei, de penelurile înmuiate în vopselurile combinate în retorta imaginaţiei – vioara pe care sentimentul şi trăirea alunecă în arcuşuri cu rezonanţă cosmică. Poate „să cauzeze" pictorului darul poeziei, poate „să dăuneze" poetului plăcerea picturii, dar pariul – condensat în aceste două însuşiri ce ţin, credem, de hărăzirea dumnezeiască – ni-l arată câştigător! Nu cumva lângă poet şi pictor stă, încă pitit, muzicianul? Negreşit, chiar dacă nu avem încă portativele cu însemnele muzicale ce ascund fascinaţiile sonore ale travaliilor lui pictural-poetice şi invers. Dacă privim cu atenţie stăruitoare portretul de pe coperta amintită, vom simţi sugerată înfăţişarea trinităţii de care eu îl suspectez pe Cornel Cubleşan: poetul-pictorul-muzicianul!

Măreţie şi decădere, entuziasm şi năruire, extaz şi sinucidere, alb şi negru, strigăt şi şoaptă, tunete şi fulgere, ură şi iubire, trădare şi jurământ, pace şi război – meridianele planetei invizibile care este, în această carte, poezia lui Cornel Cubleşan, filtrată de tumultoasa melancolie a picturii lui.

Constructor al acestei „Maşini" pline de „caii putere" ai metaforei, Corneliu Cubleşan parcurge, cu vocaţie şi timbru valoric, verticala versantului ce duce – sisific – spre vârful Muntelui care, în viziunea neuitatului Victor Sterom, este – niciodată atins! – Poezia: „O, trup al meu îmbolnăvit de gânduri, obsesii / de cuvinte, în care de-atâtea ori / l-am răstignit pe Hristosul / vene sălbaticite de instinctul primar / ce aşteaptă în reţeaua învechită ca un păianjen / sângele proaspăt al tinerei femei... / O, vremuri în care cânta în mine lumina / şi în priviri se oglindeau îngerii, / gândurile călătoreau prin spaţii virgine / precum fulgerul, purificându-se, / iar fiinţa mea devenea poezie" („Prin spaţii virgine", p. 41).

„Traseu" calculat pe durata a patru părţi, asemenea (aci îmi apare, structural, compozitorul!) unui concert sau unei simfonii, cartea ne poartă printr-un „Paradis răsturnat", printr-o „Viaţă pe bicicletă", coborând apoi de pe şaua ei, să mergem „Cu spatele înainte" (că, nu-i aşa?, avem „al treilea ochi"!) şi, uimiţi de „cele văzute", urcăm – să ne întoarcem în noi – în „Trenul de maci"! Măreţie şi decădere, entuziasm şi năruire, extaz şi sinucidere, alb şi negru, strigăt şi şoaptă, tunete şi fulgere, ură şi iubire, trădare şi jurământ, pace şi război – meridianele planetei invizibile care este, în această carte, poezia lui Cornel Cubleşan, filtrată de tumultoasa melancolie a picturii lui. Strania „Maşină de cuvinte" cubleşană face să transpară adevăratele iluzorii ale spiritului în transcenderea lui cu reflexe gnostice – „Cale fee" a ardenţelor din care fiinţa umană este alcătuită şi care, mistuindu-se pe ele, întreţin focul sacru al dorinţelor infailibile. „Maşina de cuvinte" – la volanul / manşa căreia Corneliu Sântioan Cubleşan s-a aşezat – cu o superbă autoritate poematică, ne poartă printr-o ţară a ospeţelor şi amorurilor tragice, lăsând în urmă norii de pulbere ai zădărniciei irepresibile, umbre bacoviene în lizierele de arbori tomantici, pe sub care încă mai umblă Ovidiu, în cautarea, ca a propriului Dumnezeu, a femeii iubite: „O, lupilor / e o iarnă fără de sfârşit afară pe tavane în mine / dar urletul vostru nu mă mai sperie / la 30 de grade e plăcut fascinant şi sigur. // E o iarnă fără de scăpare / urlaţi în voie lupilor - / sunteţi în mine acum nu vă mai aude nimeni / fiţi voi înşivă înmulţiţi-vă în sângele meu / aici iarna nu mai are sfârşit / uite / îl văd de acum pe bunul Dumnezeu cu barba-i albă / cum deschide porţile obcinei - / îmi dă sania dăruită de tata / luaţi-mă duceţi-mă cu toată viteza / v-am legat cu arterele mele. / Cu toată viteza spre El." („Porţile", p.81).

Nicolae Drăghici

A.E. Baconsky – complexul calofiliei

Tocmai acest complex calofil îl singularizează pe A. E. Baconsky între scriitorii generației sale și face din el una dintre figurile cele mai originale ale literaturii postbelice. El rămâne pentru noi, în primul rând, un Orfeu care a îmblânzit cuvintele și le-a facut să cânte, chiar dacă uneori fals, după voia lui...

Ca și altădată Baudelaire, A. E. Baconsky stă mereu în fața unei somptuoase oglinzi, în care el se privește și se ascultă vorbind, cu o încântare de sine de-a dreptul narcisiacă. Aceasta e, împrumutând o sintagmă sartriană, „atitudinea lui originară."[1]

Viața și opera acestui autor proteic – poet, prozator, traducător, editor – stau sub semnul oglinzii. În apele ei Baconsky se privește visând, se vede evocând și invocând, se urmărește parcurgând, în real sau în imaginar, itinerarii mereu reluate printr-un univers în care își caută necontenit ecoul.

Bardul care face obiectul acestor rânduri strict în latura prozelor sale este omul care nu se uită niciodată pe sine. E preocupat de eleganță, de frumusețea formei atât în viață, cât și în artă. Din mâinile sale a ieșit nu întâmplător acea carte-cult pentru mulți dintre poeții generației optzeciste, *Panorama poeziei universale contemporane*, o antologie monumentală, inegalabilă prin amploare a ariei de selecție, forță descriptivă și rafinament interpretativ. „Avea înfățișarea unui gentleman melancolic epatând printr-o eleganță vestimentară foarte shocking, încât un cotidian din Graz, urmărindu-l într-o plimbare matinală, era în stare să-l învestească cu adjectivul superlativ al modei masculine."[2]

E de presupus deci, un adevărat ceremonial al toaletei, o putință de a realiza la orice oră din zi și din noapte o ținută ireproșabilă. În text, asemenea.

Detașându-se de mistificarea publică, cea din viața literară, de gesturile și cuvintele false ale discursului oficial impus, nu disprețuiește totuși mistificarea nevinovată, tainică în fața oglinzii din camera lui mobilată cu lucruri alese cu pricepere: tablouri de preț, o bibliotecă de „poeta doctus" etc. Scurt spus, Baconsky își construiește un stil al personalității originale, cu care se identifică, în viață și în artă. S-a vorbit deseori nu numai despre eleganța sa vestimentară, ci și despre distincția și melancolia lui studiată, voievodală. Există un dandysm al omului Baconsky, dar există, în egală măsură, și un dandysm evident al prozei sale. Căci în fața oglinzii, mereu, poetul își corectează nu numai ținuta vestimentară, atitudinile, mișcările, ci și cuvintele pe care le rostește. Memorialistul Al. Raicu notează undeva că Baconsky are o gură sculptată parcă în linii, armonioasă, părându-i hărăzită rostirii lucrurilor deosebite ale vieții.

În timp ce se oglindește, corectându-și ținuta, bardul operează în același fel și asupra sentimentelor și gândurilor sale. Le golește, le fardează, le face frumoase. Le face, adică, să fie altele. Nu tolerează nicio impresie născută în mod spontan, totul trebuie să arate altfel, ca și cum impresiile lui ar fi trăite de altul. Baconsky este omul care a ales să simtă și să scrie ca și cum ar fi altul. Scriitura lui este istoria acestei victorii și a acestui eșec.

Luciditatea reflexivă sub al cărei unghi cade orice impresie e, așadar, obsesia lui calofilă. Căci acesta este A. E. Baconsky, un mare calofil, în sensul cel mai nobil al cuvântului, la care stilul însuși, ceremonialul liric, alura și maniera vor fi ținând loc, câteodată, de substanță.

Baconsky trăiește la umbra Cuvântului, care îi ține loc de religie și de Dumnezeu. Iar visul lui este acela de a mânui propriile enunțuri ca pe niște păsări multicolore. El nu poate lăsa lucrurile să curgă pur și simplu. Totul trebuie să treacă prin proba de foc a calofiliei, creatorul e în același timp victimă și călău. E propriul lui artizan, propriul lui mistificator. Își pune în formă sentimentele, trăirile, cum și-a pus în formă corpul sau atitudinile sale. Cenzura pe care o exercită asupra spontaneității echivalează cu o sterilizare deliberată, cu o frigiditate acceptată. Pagina ajunge să nu mai comunice o experiență gravă. Frumusețea ei exprimă un bovarism al unei inteligențe care se lasă ispitită de sesizarea fenomenelor în latura lor pur formală. Eleganța devine acum o virtuozitate dobândită, o perfecțiune rece, lipsită de viață. Baconsky privește, astfel, lumea fără curiozitate, de fapt, nici nu o mai privește, absorbit fiind de regizarea unei gesticulații distinse.

Stilul prozei sale anulează diferențele dramatice și funcționează exclusiv în sfera convenției, dobândind ceea ce Roland Barthes a numit „răceala unui atentat."[3]

Educația și rafinamentul se transformă din mijloc în scop. El e interesat doar să atingă o coardă cosmică a harfei sale maiestuoase și să asculte el însuși sunetul ce întârzie să se stingă.

Exceptând, poate, volumul „Cadavre în vid", unitatea universului baconskyan constă tocmai în această viziune stilistică, pe care Baconsky a impus-o inițial prin poezie, într-atât, încât a făcut chiar și prozeliți. Viziune stilistică a cărei omologare presupune nu numai o dispoziție structurală, ci și o îndelungă rafinare prin cultură.

Evident că prozele lui Baconsky („Echinoxul nebunilor și alte povestiri") închid situații uneori dramatice, prin probleme ale destinului uman, în general, sau ale artistului într-o colectivitate anumită, dar, în substanță, ele sunt superioare exercIții stilistice, de mari rafinamente și subtilități, cultivând straniul și enigmaticul într-o bună tradiție europeană și autohtonă a prozei de atmosferă. Aluziile mitologice, parabolele, savanteriile unei ornamentații baroce trădează mai degrabă o extraordinară abilitate stilistică decât o viziune existențială.

Calofilia este impusă ca orgoliu și concepută ca o posibilă recuperare artistică a degradărilor succesive prin care trece ființa umană. Caracteristică aici e cadența poetică a relatării, „fraza cu toți nasturii încheiați"[4], marcată cu atât mai sonor, cu cât dialogul absentează cu desăvârșire.

Fără îndoială, calofilia reprezintă un risc pe care A. E. Baconsky și-l asumă. Sunt aici mari reușite și mari eșecuri. Unele metafore sunt surprinzătoare, de efect:

„Altfel, toate (femeile) erau îngrozitor de urâte, diforme, îmbătrânite, răvășite de uitare – și cum stăteau în apă toate laolaltă, păreau ruinele unui pod vechi, primitiv, batjocorite de valuri și îngropate treptat de nisip";

„Sufletul tău e șarpele ce te sugrumă, spunea".

Altele sunt strict ornamentale, livrești:

„Țărmul avea frumusețea aleanului și a dezolării";

„narcoza pustiului și a mării".

Baconsky excelează în comparația picturală:

„... mâinile ei modelându-mă ca pe o statuie de războinic";

„o liniște venită de dincolo, apăsătoare ca spaima adâncă și mută a ochiurilor de apă și a peșterilor necercetate".

Dar eșuează, se pare, în cea acustică:

„Soarele se lăsa tot mai jos, coborând, crescând și sunând ca un scut aurit";

„Marea se auzea cu vuiete prelungi de gong metalic".

Cornel Regman îl acuză pe autor de „manierism sau, și mai rău, de un fel de mandolinism literar-eseistic."[5]

Criticul îi reproșează maniera considerativă, dicțiunea îndelung studiată, formele aproape gongorice, adjectivizarea atingând proporțiile unei adevărate intoxicații, argumentându-și afirmațiile cu multe citate, între care reproducem unul:

„Noi într-o parte, plopii în alta, ca două grupuri ostile, supraviețuitori apocrifi ai cine știe cărei vieți ilustre, purtători abuzivi ai armelor moștenite fără drept într-un cerc de pravile mistificate".

Alături de reproșurile lui C. Regman, s-ar putea adăuga și altele: epitetul abstract, imaginea desuetă, artificialitatea emoției, comparația ostentativ livrescă.

De la Mateiu Caragiale, la școala căruia ucenicește, Baconsky preia *tale-quale* unele construcții sintactice: „pe creștetele dezmoșteniților ce eram", „cu tot cu corabia lor", „dat nu mi-a fost", „întru gloria" etc. Dar, cum spuneam, o întreprindere ca aceea a lui Baconsky e deosebit de temerară. Fiindcă pe un teren atât de labil, cum e acela al calofiliei, drumurile de la reușită la eșec sunt, pur și simplu, insesizabile și, în mod paradoxal, pervers-ispititoare. De aceea, privirea noastră critică ar trebui să se arate mai îngăduitoare față de excesele calofile și nereușitele stilistice. Mai ales când tot farmecul acestor povestiri stă tocmai în euritmia lor muzical-evocatoare:

„Iernile erau aspre pe țărmul acela. Erau ierni de exil și de amintire barbară. Marea îngheța până departe cu verdele ei oțelit peste întinderi copleșite de zăpada pe care înflorea sângele sălbăticiunilor devorate de fiare".

Intenția calofilă este vizibilă și în „Remember, fals jurnal de călătorie" unde șochează superficialitatea memoriei, banalitatea evenimentelor înregistrate, dar surprinde atmosfera oracular-melancolică a evocării, solemnitatea peregrinărilor. Baconsky reconstruiește niște lumi imaginare aproape, a căror realitate este preponderent sufletească. Sunt lumi vaporoase, ireale parcă, transcrise astfel printr-o miraculoasă alchimie a limbajului.

„A. E. Baconsky – spunea uitatul critic Mihail Petroveanu – plânge și râde stilizat". Este ceea ce se poate afirma și despre felul său de a călători. El e de o extraordinară disponibilitate stilistică, transfigurând totul, de la considerația eseistică până la dizertația bahică, trăind adevărate euforii caligrafice:

„Enormă ferigă arborescentă, pietrificată în văzduh. La antipodul Domului milanez, care-și dispune volumele orizontal, catedrala Kölnului aspiră la o verticalitate absolută. Suprem efort de escamotare a materiei în eter, când forma angulară devine – mai mult decât principiul stilistic al construcției – o formulă ciudată de exorcism, silabă magică a unui descântec de înălțare la cer".

Termenii neologistici dau o oarecare ariditate teoretică, dar nu și de stil, fiindcă prozatorul are grijă să o spargă prin metaforă, prin paradox.

Pe alocuri, în mod inevitabil, sunt și scăderi: imaginea grandilocventă, comparația inadecvată, o anumită emfază/poză atitudinală/stilistică.

În „Corabia lui Sebastian" textul „frumos" se naște din notația suprarealistă, din fantazare sau pur și simplu din sarcasm:

„Și nici despre Eminescu nu știe nimeni. Faraonul occidental disprețuiește oxigenul bastard al țărilor pe care geografia lui le exclude. El preferă să moară singur în piramida-i magnifică. Asfixiat și imperturbabil. Cu întregul său fast mumificat într-o vale a regilor ce de pe acum își dresează șacalii."

Uneori, chiar apocalipsa construită de Baconsky e fastuoasă, gesticulația capătă un aer de ritual sumbru, într-un decor nu mai puțin stilizat:

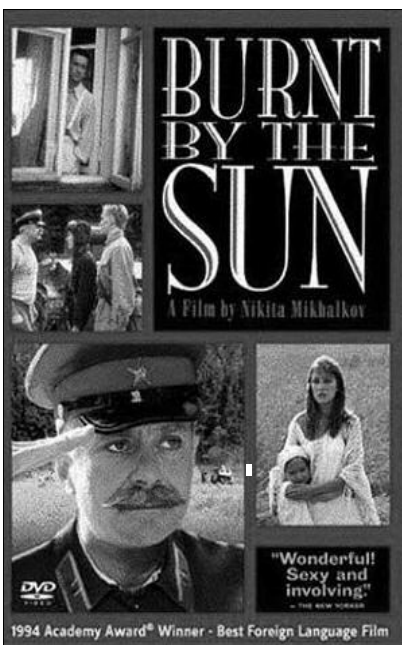
„Noaptea și ochii bisericii ard în albastru. Și totul e plin de stafii. Torțele ard și și mulțimile trec în convoi. Și ochii de aur își strâng pleoapele negre".

Tocmai acest complex calofil îl singularizează pe A. E. Baconsky între scriitorii generației sale și face din el una dintre figurile cele mai originale ale literaturii postbelice. El rămâne pentru noi, în primul rând, un Orfeu care a îmblânzit cuvintele și le-a facut să cânte, chiar dacă uneori fals, după voia lui...

Note

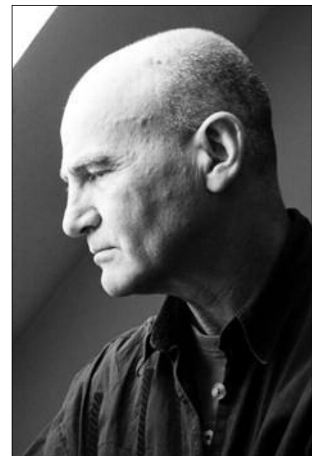
[1] Sartre, Jean Paul, *Baudelaire*, 1969, p. 22.
[2] Emmanuel, Paul, ibidem, p. 65.
[3] Barthes, Roland, *Sade, Fourier , Loyola*, „Collection Tel Quel aux Éditions du Seuil", p. 160.
[4] Simion, Eugen, ibidem, p. 638.
[5] Regman, Cornel, ibidem.

studii

Alexandru Jurcan

Kotov și soarele purpuriu

Dragă Kotov, ești colonel plin de decorații, crezi în Stalin, ai fir telefonic direct cu el, suntem în anul 1936, trăiești într-o lume cehoviană, cu personaje îmbrăcate în alb, ce par exterioare istoriei, deși pe uliță cântă fanfara, trec pionierii, se văd drapele, iar portretul uriaș al lui Stalin tinde să domine întreg universul. Mitia apare ca un clovn, condus de superba ta fiică Nadia, care nu știe că o intruziune malefică s-a produs în mod insidios. Mitia e fostul iubit al soției tale, nu? Simți un fel de gelozie stăpânită, însă tu ești celebru, vechi bolșevic, încrezător în comunism. Ce soare înșelător! Suntem în filmul lui Nikita Mihalkov din 1994 - Oscar pentru film străin, Marele Premiu la Cannes (*Soare înșelător* – cu Oleg Menșikov, Nikita Mihalkov, Ingeborga Dapkunaite).

Atâtea personaje într-o mișcare dezinvoltă, mai ales acolo la râu, și parcă se conturează două lumi, într-o antiteză discretă. Natura, apa, barca, doamnele burgheze, plus pionierii, vocea patriotică din difuzor ca o moară hodorogită, în timp ce tu, Kotov, te plimbi cu barca, însoțit de superba ta fiică, fără să bănuiești nimic, crezând în eternitatea regimului. Filmul se construiește gradat, cu minuție, prevalând imaginea repetitivă cu soarele portocaliu alergând peste râu, păduri, orașe, ca un semnal premonitoriu, obsesiv. Cine ar putea surpa lumea aceea în care doamnele dansează în stil *Moulin Rouge*, în timp ce Mitia cântă dezlănțuit la pian, purtând pe față o mască de gaz grotescă, ce aduce deja briza unui mister tragic? (perfect actorul Oleg Menșikov în rolul lui Mitia : surâs forțat, adieri tragice, marionetă în mâinile istoriei implacabile).

Ce faci acum, Kotov? Aștepți mașina neagră, îți pui decorațiile, bei singur votcă... Spune sincer, ai o presimțire? Ai auzit cumva de epurările lui Stalin? Peste chipul tău – melodia cu iz copilăresc despre soarele înșelător (care melodie rămâne în suflet după orice vizionare; eu revăd filmul a patra oară!). Toată familia te conduce la mașina suspectă. E o plecare de...operetă, o despărțire disimulată, perfidă, șireată. Din holde urcă giganticul portret monstruos al lui Stalin, iar lumea cehoviană e potopită de drapele. Tu plângi, Kotov? Mitia te-a adus aici, iar acum el se sinucide în baie. Apa roșie din vană și soarele purpuriu deasupra Moscovei. După ani buni ai fost reabilitat, domnule Kotov... dar cu ce preț! În ce să mai crezi, dacă strălucirea poate fi vicleană?

Din holde urcă giganticul portret monstruos al lui Stalin, iar lumea cehoviană e potopită de drapele. Tu plângi, Kotov? Mitia te-a adus aici, iar acum el se sinucide în baie. Apa roșie din vană și soarele purpuriu deasupra Moscovei. După ani buni ai fost reabilitat, domnule Kotov... dar cu ce preț!

A.J.

Muzica zilelor noastre

Sărbătorit-am prin cânt...

Marți, 27 martie, a.c. Centenarul Unirii Basarabiei cu România. Spectacol muzical binevenit la filarmonica loco. Cu artiști de peste Prut, sosiți în oraș să ne cânte ca frații. Știrbu (tată și fiică), Dolgan și Triboi. Iară Hărăguș, cel de pe la noi...

Meritând, zic eu, în ziar consemnare, iată câte-un pic despre fiecare. Blonda Aliona, de la Teatrul ”Mihai Eminescu”, din Chișinău. Aprigă muziciană, cu temperament, pasiune, accent. C-o voce-ndestulă, lucrată, pregnantă. Abia aștept s-o ascult doinind și refrene de... jazz. Că-i făcută cert pentru genul ăsta. Le are cu scat-ul, cu etno și le combină util, colorat. Ritmu` vioi, variat nelipsindu-i defel. Radu, fiu de compozitor cunoscut și mamă solistă, vocalist asemeni, dârz, activ, energic. Însurat cu Loredana, născută-n Pitești. Umblă și pe instrumente, angrenat în trupe din patria sa, cu cert randament. Și Aliona, și el, tandem nimerit, cântară, firește, din piesele colegului lor, Leon Liviu Știrbu. Sexagenar, componist, remarcabil chitarist. Se mișcă pe grif viguros, armonios, dezinvolt, echilibrat. Amintindu-mi îmbelșugat de grupuri selecte cândva, ce ne făceau să vibrăm odinioară, în tinerețe, intens. Pe când fata sa, Livica, e o pianistă studentă acum chiar în București. Profu-i Dimulescu, din Conservator, are-a se mândri cu ea motivat. Căci a progresat neclintit și promițătoare s-arată vădit. Tibi, reprezentant piteștean în spectacol, e un vechi folkist, în balade d-astea experimentat...

Toți cinci alcătuiră ad-hoc un program potrivit pentr-o astfel de zi. Ducându-ne cu gându` la reunirea constant așteptată. Și-n inimi, pe bună dreptate, înrădăcinată. Fu un început ce trebuie continuat. Neapărat, mai apăsat, tot mai bogat...

ADRIAN SIMEANU

Adolescență de excelență

Doi elevi din București ne cântară la Pitești de zisei că unii profi au de-nvățat de la ei. Sunt în clase la ”Enescu” și nu peste mult vor sui pe scene. Etalând talentu`, voința și studiul într-un tot solistic vizibil de-acu`. Le-am urmărit recitalu`, recent. Într-un amfiteatru universitar. O evoluție convingătoare și cuceritoare, clar promițătoare. Fincă Sbranca și Salinas așa s-au înfățișat. Concentrați, dedicați și dotați pentru instrumentu` balșoi, negru și lucios. Fără grabă și trac s-au așezat în fața-i, gingaș clapele i-au șters și sunete varii țâșniră potop de sub degete zburdalnice foc. Băieții ăștia arătând curajos ce frumos curg sunetele ingenios rostuite de corifei. Vijelios sau duios, după caz, neîndoios maiestuos. Căci Răzvan și Christopher sunt făcuți pentru asta vădit. Având, sigur, de muncit și în viitor ca s-ajungă pe culmi. Chris, de exemplu, mărturisind că ar vrea să facă muzică de film. E româno-american și-a venit în țară ca să studieze și știință zdravăn să acumuleze. Și el, și colegu` mai micuț, opusuri ca lumea la capăt ducând onorant. Așezat, echilibrat, deja personalizat. Adolescență de excelență, ce mai încolo și-ncoa`. Total de apreciat și la ziar de consemnat. Prin aceste rânduri în care-am notat, chiar că meritat, câteva impresii, sper, de bun augur. Oare filarmonica loco i-o chema la dânsa îndat`? Realmente-ar trebui, iar succesu` n-ar lipsi...

Cartea zilelor noastre

O dramă

Muzica ne-a făcut cunoștință, în postdecembrism. Epoca noastră ”originală”. A libertății nemăsurate în gânduri, vorbe și fapte. Când vieți poți lua îndată, făr` de remușcări, făr` de judecată. Ea fiindu-i țintă, legitim, colegului Serghie Bucur. Octogenar verde și publicist activ, de lângă Ploiești. Martor nefericit la o tragedie. De SIDA neiertătoare iscată. Nepotu-i, Costin Marius Filip, sfârșind, în grea suferință, din cauza ei. Pe pat de spital, adolescent încă. După ce, proaspăt născut, e contaminat cu virusu` HIV. Printr-o injecție, tot în spital. Din neglijență clar criminală. Nepedepsită juridic până-n prezent. Învăluită, în continuare, de lașitate crasă la făptuitor. Ascuns în tăcere și anonimat. Chiar dac-a ucis, fie și numai din culpă, un nevinovat. Lovindu-i familia crunt, neînchipuit, iremediabil...

Cartea* prahoveanului e un strigăt spre lume. Un document despre societatea în care trăim pe plai mioritic. Un roman despre neputință și nepăsare. Într-un sistem ticălos și-n instituții de multe ori asasine. Despre ce-a îndurat un copil român pân-a răposat. Și ce-a însemnat boala lui rebelă pentru cei din jur. Așa că-n amintire merită și el, și ai săi din casă, s-apară, în pagini, cu nume reale. Ca cititoru` să fie convins pe deplin că adevărată-i povestea. Nu alcătuire din cea romanească, pur imaginară. Serghie având aplecare și meșteșug îndestul ca să facă un bisturiu ascuțit din condei. Și din ”Neantul” său, o viguroasă, clară, utilă acuză. Un apel întemeiat către conștiințe de pretutindeni. Scrierea sa chiar m-a-nfiorat și nu rareori, pe marginea ei, viu am discutat. I-am semnalat defecte (puține, de altfel) și-am recomandat să facă efortul unei noi ediții. Reconstruind, șlefuind unde este cazu`. Ca dreaptă, neabătută, vrednică să stea și după-ntâlnirea din cer cu cel multiubit, cumplit chinuit, azi, doar povestit. Ca o mărturie de nezdruncinat, în timp și spațiu pământean. Bătrâne romancier, ai datoria asta neapărat. Și du-te degrabă în București. Să vezi dacă-i trecut și Costin pe lespedea de piatră de la ”Matei Balș”. De nu-l afli totuși, fă diligențe, cu sârg, să se repare omisiunea. Ca să ai ce-i spune când sufletele voastre vor sta față-n față. Firavă mângâiere, da` trebuitoare, ca omagiere veșnică sub soare...

ADRIAN SIMEANU

*Serghie Bucur, *Neant. Colaj despre suferință*, Ed. EIKON, 2017

arte

Ioan Romeo Roșiianu

Echilibrul imaginii în cuvânt

Nicolae Nistor – „Elefantul din vitrina de cristal”, Editura Ecreator, Baia Mare, 2018

Într-o vreme a experimentelor literare ce depăşesc cu mult graniţa căutării propriului destin artistic, poetul vâlcean Nicolae Nistor face de departe notă discordantă prin consecvenţa şi prin linia poetică asupra căreia s-a statornicit.

El nu se înscrie în lista acelor îngâmfaţi cu multe cărţi şi puţine reuşite de fapt, în lista celor ce bombardează spaţiul public cu creaţii „geniale” şi scrise „din prima”, în lista vanitoşilor îmbăţoşaţi dar cu CV-uri goale de esenţă şi substanţă.

Nicolae Nistor a înţeles deja pericolul alipirii de astfel de specimene care invadează spaţiul sacru al cuvântului, gălăgia făcută de aceştia la manifestări literare şi lansări făcute „în grup” fiindu-i evidentă frână în calea evoluţiei.

Nicolae Nistor evită draga cărţilor multe şi editate în tiraje conspirative, de neajuns pentru o cinstită reprezentare într-o lume a amatorismului.

Volumul „Elefantul din vitrina de cristal” aduce-n prim plan o poezie în care imaginarul tinde adesea către o adevărată metamorfozare a realităţii, din scriitura poetului născându-se accente ostentative uneori, imagini dure, menite să susţină ideea de bază a poemului.

Nicolae Nistor scrie pasional, se apleacă cu mărită atenţie asupra detaliului, nimic nu îi este străin atunci când zăboveşte asupra metaforei cu aplecare de bijutier conştient de valoarea îndelungului finisaj.

Prin această vădită orientare a mesajului spre ardoarea şi disperarea unui adevărat strigăt existenţial el transcrie propria poveste de viaţă făcând din ea un punct comun lumii, lectorul fiind încercat de recunoaşterea trăirii dezvoltate.

Abordarea este naturală, îndelungul exerciţiu al scrisului facându-şi simţită prezenţa, el propunând o abruptă abordare a realului, o receptare în culori sumbre a trăirilor, a emoţiilor, nuanţe date de seriozitate, de sobrietatea cu care se apleacă asupra hârtiei.

Aşa apar versuri de forţă şi vibraţie înaltă, imagini îndelung vorbitoare, metafore cât o fulguraţie de gând şi cu o mare încărcare aforistică, de parcă poetul ar ţine morţiş să sublinieze importanta sa trecere prin lume şi printre semeni.

„Femeia nu a fost din piatră/nu a fost din furtună/la prima lumină/.../fiecare pui are scâncetul din El/fiecare copil are scâncetul din ea/eu sunt un ea care are lacrimi” (Femeia nemurire), sau: „călca atent printre bibelouri/să nu strivească visele/de porţelan ale acestei lumi/pe lângă el treceau/coloane de muribunzi/fără conştiinţă care mergeau/în pădure să moară/doar el se strecura printre/oameni ca o umbră/să ascundă locul unde/se va retrage definitiv” (Elefantul din vitrina de cristal), sau: „am schimbat oglinzile din mine/eram prea tânăr să cred/că imaginea se topeşte în afară” (Cubul Rubik), sau: „Prea dimineaţă/să scot coarnele nopţii/când încă/centaurii aleargă prin mine/răpindu-mi femeia/din vise” (Fără titlu), sau: „Dimineaţa este ca o naştere,/îmi amintesc un cântec,/unul rămas în noi/despre un şarpe de noapte/care mânca lapte”.

Versuri în care oscilează între antimitul frumosului şi de sub cupola esteticii urâtului, prin folosirea unor cuvinte simple şi altfel neinvestite poetic vin să dea greutate acestei dependenţe morbide de imaginar a lui Nicolae Nistor, om căruia, dacă i s-ar suprima visele, nu şi-ar mai găsi rostul existenţial.

Nu este neapărat un soi de spectacol urât al lumii, ca la Arghezi, ci o derulare în forţă a paletei imagistice pe care o are la îndemână, efectul lecturilor asumate fiind uşor de întrezărit tocmai în această diversitate.

Nu este o îngrămădire browniană a lor într-un discurs tensionat, deoarece Nistor evită tonul polemic, convulsiv, dramatismul putând fi simţit totuşi în revolta sa interioară împotriva nedreptăţilor şi strâmbătăţilor lumii, spectacol uşor de asimilat de lector şi de inclus în cadrul unei poezii care nu exclude autoironia tragică, una în care se reliefează uşor o doză de nonconformism.

În rest temele Iubirii şi Femeii - reminiscenţe din volumul „Scrisori către Eva”, primul care i-a fost corect receptat de critica literară - dau coloana vertebrală a lucrării, o negaţie adesea asortată cu precizări acide, bine strunite, oprite chiar la limita unei posibile căderi în descriptivism.

Cred că singura bilă neagră a acestui volum poate veni numai dinspre o anumită abundenţă de lexic uşor strident pe alocuri, cuvintele cu accente înalte şi dure în ele obligând lectorul la pauze de respiraţie în actul intimal al lecturii, fapt ce trece peste versificarea autorului şi care generează o altă frazare.

La o vedere mai atentă însă, gestul lui Nicolae Nistor este unul deliberat, unul prin care aduce din străfundurile vocabularului său cuvinte mai puţin uzuale, astfel investite poetic, artificiu prin care putem identifica o atitudine de factură antilirică prin care doreşte să dea un mesaj de forţă: ca şi sufletul, limba română n-are limite!

„Elefantul din vitrina de cristal” completează fericit o creaţie poetică ce a culminat până acum cu volumul „Iubire cu gust de Marsala”, ştacheta artistică în continuu ridicată de la un volum la altul vorbind nemijlocit despre un om care-şi construieşte calculat un destin literar într-o lume în care literatura noastră este scăpată de sub control în numele eliberării de cenzură şi în care autocenzura nu prea mai îşi face simţită prezenţa şi în care autorii cu bani publică orice, editurile acceptă agramaţi, iar critici stipendiaţi de autori scriu cronici elogioase despre autori de duzină.

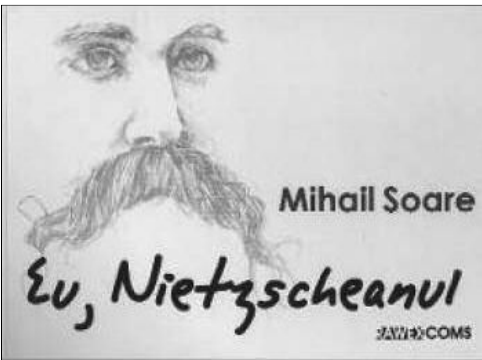
Lucian Gruia

Mihail Soare – contestatarul

Nonconformist, teribilist, lucid, orgolios, ludic, contestatar şi bufonard, piteşteanul Mihail Soare scapă cu încăpăţânare unei etichetări exacte, surprinzând continuu. Voi comenta în rândurile următoare volumul *Eu, Nietzscheanul* (Ed. Rawex Coms, 2012), descoperit ulterior *„Sfântului Cutare Poetul”* (Ed.Betta, 2015), căruia i-am dedicat o cronică în volumul de comentarii critice „Ora lecturii”.

Autoironia grandilocventă tempereazǎ pe alocuri caracterizarea anterioară: „Când îmi vor creşte aripi şi cred că mi se-ntâmplă/ Curând, în viaţa asta, mă-nţeapă omoplaţii/ Mă voi sui în ceruri să-mi pun o stea pe tâmplă” (*Când îmi vor creşte aripi...*)

În spirit modern (Hugo Friedrich – *Structura liricii moderne*), poezia este privită ca o nebunie creatoare: „Când poezia doare precum uitarea, noi,/ Poeţii fără trupuri, îmbărbătaţi de ploi/ Ne-nchidem în aziluri, pe vremuri pensiuni/ Să ne trateze medici cu feţe de nebuni” (*Când poezia doare...*)

Iată o autocaracterizare succintă a liricii poetului care „redenumeşte şi reinventează totul”: „Eşti plin de vise”, mi-a zis de parcă aş fi fost plin de râie,/ „sunt”, i-am răspuns, „de aceea şi plutesc aşa, ca o văcuţă gonflabilă din reclame”/ „şi de paradoxuri desăvârşite”/ „şi de gol”, adaug zâmbind,” (*Poem cu îngerar*). Îngerarul fiind, aflăm din poem, „un fel de insectar, dar cu îngeri”

La o analiză mai atentă, observăm că în teatrul pe care îl joacă dezinvolt, Mihail Soare ia în răspăr simţul comun cu poncifele sale: „citiţi-mă aşa cum sunt, nu cum mă vreţi, fie şi poem năzbâtios,”/ (...)/ altfel, sunt diletant în ale vieţii, naiv, nesigur,/ singura certitudine fiind aceea că am îndoieli,/ (...)/ am ajuns un destoinic aranjor de bomboane pe colivuri...” (*Fragment autobiografic*)

Din dragoste - dintr-o altfel de dragoste, al cărei înţeles trebuie îndelung căutat - ia în derâdere extazul histrionic, lacrimogenul şi romantismul desuet: „am rostit repezit numai: „mi-e dor de tine ca de eşafod”,/ n-a râs, s-a speriat doar de dimensiunea neobişnuită a iubirii mele,” (*Mi-e dor de tine ca de eşafod*). Iată reacţia iubitei la replicile filozofale ale poetului: „îmi vine să te mănânc, îndărătnicule,/ să te mângâi pe paradoxurile tale filozofale nesuferite/ să te crucific, să te dezmierd/ chiar, ce rimă crezi că i s-ar potrivi cel mai bine lui diezmierd?”/ „te pierd”, răspund ca pentru mine...” (*Ceva despre iarnă*)

Îngerii (unul din motivele liricii lui Mihail Soare – a se vedea volumul de debut „Înger de prisos” sau antologia de autor „Zavera îngerilor”, ca să ne referim numai la titluri) sunt priviţi condescendent: „tu mereu eşti altfel/ când albastru îndepăratat/ când verde apropiat/ când roşu nefiresc/ îmi scapi ca nisipul, mi-e greu cu tine”/ „nu-i nimic, îngere”, îi răspund zâmbind,/ „poate-ţi iei şi tu un înger păzitor...” (*Poem cu înger păzitor*)

La el până şi îngerii, dovediţi de puţinătatea lor de uman, se prăbuşesc, iar apariţia într-un poem *(Nebun după lampioanele roşii)* a unui semn de circulaţie liric anunţând asta, nu mai miră: „Era un semn de circulaţie/din acelea triunghiulare, de avertizare/(...)/„atenţie, cad îngeri”. Şi, într-adevăr, aici unde fantasticul, excepţionalul, nenaturalul sunt obişnuinţă, fenomenul uluitor se şi petrece, şi se trezeşte cu un „înaripat” în spate, purtându-l mai apoi peste tot, la cafenea, la tipografie, la băcănie, la piaţa de peşte, ba chiar la bordel, finalul poemului fiind unul firesc: „îl încântă împrejurarea şi e nebun după lampioanele roşii...”

Nietzscheanismul declarat lui Mihail Soare (dar poate fi doar înclinaţia către ludic, o bufonadă) se vădeşte în contestatarismul său absolut: „Chiar dacă nu există Dumnezeu/ nici doi bănuţi nu costă să-mi fac unul/ din plastilină şi să trag cu tunul/ în cei ce îl înjură cum sunt eu,” (*Chiar dacă nu există Dumnezeu...*).

În sfârşit, poetul revine la sentimente mai bune privind poezia, văzând în ea unica şansă de-a înţelege rostul lumii de la un nivel accesibil: „Deşi poezia este eşecul realităţii, mie îmi place/ să cred că e singura infinitate accesibilă de pe papaioange,/ nu mult mai sus de cârligul candelabrului meu cănit,” (*Scrisoarea gentilomului neasemenea*).

Iar în motto-ul cu care se deschide romanul său (al doilea, după *Livrescu*), *Dragoste, pupeze şi colaci* (apărut de curând la Editura Betta şi lansat la Gaudeamus-ul din acest an), Mihail Soare consemnează: „Poate părea o glumă, dar scrisul face parte dintre puţinele lucruri de pe lumea asta pentru care merită să-ţi dai osteneala să te naşti.”

După această mărturisire trebuie să-mi nuanţez prima impresie în care autorul îmi părea a fi un postmodernist, întrucât ia în răspăr temele majore ale existenţei, de la dragostea omniprezentă până la creaţia literară. Postmodernismul, prin definiţie, demitizează şi pulverizează valorile, aşezând în spatele existenţei neantul, dispărând astfel sensul existenţei.

Acum consider că idealurile umane nu mai sunt părăsite, ci restaurate abrupt. În această perspectivă, Mihail Soare îmi pare că aparţine postmodernismului înalt teoretizat de Theodor Codreanu în care demnitatea umană este revigorată.

cronici

Cătălin Şuşu

Romanul *Siberii* – O excepţională reuşită scriitoricească

Apărut în toamna anului 2017 la editura revistei cu acelaşi prestigios nume,***Tribuna***, romanul **Siberii** al cunoscutului poet, editorialist şi director al revistei sătmărene ***Acolada***, – Radu Ulmeanu –, surprinde prin depăşire ca viziune şi amplitudinea acţiunii a primului său roman „**Chermeza sinucigaşilor**" (ediţia I – 2009 şi ediţia a II-a, 2016, socotit printre cele mai bune romane având ca subiect perioada revoluţiei din decembrie '89, dar de asemenea pre şi postrevoluţionară, dintr-un oraş ardelenesc (din vestul ţării).

Siberii, prin viziunea cinemascopică, prin pleiada de personaje ce se perindă în cele peste 400 de pagini ale cărţii, prin durată, parcursul unei jumătăţi de veac de istorie românească (1963 – 2014) este o adevărată epopee modernă.

Acesta este primul gând care îţi vine în minte după ce parcurgi câteva zeci de pagini, captivant scrise. Stilul fluent, elevat, şi mai ales de o penetrantă precizie a descrierii stărilor sufleteşti, acţiunea amplă, dinamică, te fac să nu mai poţi lăsa cartea din mâini. Personajele care se înfruntă şi vieţuiesc în cadrul aceluiaşi loc, care îşi caută un rost în viaţă, cu nume reale sau schimbate, replici vii ale studenţimii şi lumii universitare din Clujul anilor '60 („*încă nenapocalizat*", cum cu discretă ironie scrie autorul), dar şi a „dulşelui târg al Ieşilor", unde personajul principal va fi nevoit să-şi continuie studenţia, exmatriculat printr-o decizie arbitrară a unui decan nu lipsit mai târziu de notorietate, îţi dau senzaţia că parcurgi o epopee.

Radu Ulmeanu redă magistral, în **Siberii,** aspiraţia spre libertate, spre exprimarea liberă şi activitatea creatoare a unei întregi generaţii de tineri, de certă şi reală valoare, afirmaţi în anii '60 sau mai târziu, după anii '90, în a doua jumătate a secolului XX, pe băncile universităţii din Cluj, Iaşi, Bucureşti sau în oraşele de unde provin: Scuteni, Arad, Oradea, Huedin, Baia Mare etc.

Zecile de personaje care animă paginile romanului „Siberii" – efigii artistice ale unor personalităţi pozitive sau negative, în devenire sau deja afirmate – poeţii Ion Alexandru, Gheorghe Pituţ, Geo Dumitrescu, Ion Gheorghe, Gabriela Melinescu, Horia Zilieru, Corneliu Sturzu, Negoiţă Irimie, straniul pictor în formare Ioan Munteanu – „Ione" (plecat din Cluj la Bucureşti la numai 22 de ani, unde pictează tavanul Teatrului Pod de la mansarda Casei Studenţilor, ajunge ucenicul favorit al maestrului Corneliu Baba, care îl consideră „geniu" şi mai apoi avea să se sinucidă, deziluzionat în dragoste, la numai 24 de ani, admirabil schiţat în câteva fraze), ca şi ale unor reale personalităţi cu numele schimbate în roman, Mircea Mocanu, Nicu Pospai, Puiu Candia, Milu, Marcel Fugaciu, Adrian Velichi, cu râsul său homeric, Mitică Păpuşoi, Maricel Voinea, Titus (Coco) Negreanu, Petru Cionteleu – cumplit personaj dostoievskian, Liviu Scamă, Melania Cora, Emil Moldovan, **Dan Codrea**, un eminent prozator dispărut şi el prematur, pictorul Ion Apetroaie, genial artist plastic şi poet ieşean care se va sinucide spectaculos în Iaşi; apoi numele cvasi-real al unor tineri în curs de afirmare, dintre care îl amintesc doar pe cel a lui Pantiş, actualmente un excepţional eseist, de vastă cultură, care se întreţinea cu greu în acea epocă de incipientă deschidere, îndurând rigorile unei boeme sărăcăcioase, plină de privaţiuni.

Ca să prezint sumar biografia autorului acestui veridic, complex, epopeic roman, mă voi folosi la început de fragmente din prefaţa admirabil scrisă de poetul Ion Cristofor, la **„Siberii"**: „*...În 1966, când Geo Dumitrescu îl prezenta cu un grupaj de versuri în revista* ***Contemporanul****, vocea sa nu e deloc cea a unui începător. La acea dată, Radu Ulmeanu era deja posesorul unui lirism matur, eliberat de orice influenţe. Desigur, în climatul dominat încă de rămăşiţele dogmatismului proletcultist şi de cenzura tot mai perversă, o asemenea voce îşi găsea cu greu audienţa în paginile revistelor şi ale programelor editoriale."*

Născut la 25 ianuarie 1946, la Ulmeni, judeţul Maramureş, adolescentul şi mai apoi tânărul viitor romancier voise cu obstinaţie să se consacre exclusiv literaturii:„Singura lui preocupare era să scrie, să devină poet", cum el însuşi mărturiseşte. Spun „binecuvântată" pentru că aceste peregrinări l-au făcut să cunoască profund viaţa românească, asemeni junelui Eminescu, „străbătând cruciş şi curmeziş ţinuturile româneşti" de acum reunite într-o singură ţară, dar aflate sub stăpânirea acelui moloh întunecat şi sângeros – comunismul – care se întinsese, venind din U.R.S.S, pe întreaga Europă răsăriteană cu excepţia Greciei şi a Finlandei.

A fost ziarist la „Cronica sătmăreană" (1968), la numai 22 de ani, profesor la mai multe şcoli generale: Beliş, judeţul Cluj (1968 - l969), Sătmărel (1969 - l970), Botiz (1970 - l971), Agriş (197l - l975), Şcoala nr. 7 din Satu Mare (1975 - 1989), revoluţia din decembrie găsindu-l în aceeaşi stare de.. nesupus: „*Cam toată viaţa lui* – scrie autorul romanului despre personajul său principal – *fusese o confruntare cu Autoritatea. Indiferent care ar fi fost ea; a părinţilor şi fraţilor mai mari, a soţiei, când a fost cazul; autoritatea şcolară, apoi cea a statului, reprezentată de angajator, şefi sau şefuleţi (când era într-un serviciu oarecare), sau de miliţeni, când, în epoca lui Ceauşescu, aceştia îi vânau prin oraşe pe tineri; ...mai apoi , mult mai temută, ascunsă fiind, a serviciilor secrete, Securitatea acţionând insidios, prin informatori instruiţi şi asmuţiţi asupra cercului de scriitori în special, recrutaţi dintre amici pe care nu i-ar fi suspectat, în ruptul capului, de aşa ceva."*

Romanul ***Siberii*** îl putem pune alături, fără teama de a greşi, de capodopera „***Cel mai iubit dintre pământeni***", fiind un *„roman complet"*, după definiţia utilizată de Nicolae Manolescu la caracterizarea operei de rezistenţă a lui Preda, în 1980„*...un* ***roman complet****: social, politic, sentimental, ideologic, psihologic, eseistic, senzaţional şi poliţist, frescă a unei lumi şi analiză a unui eşec în dragoste, cronică de familie şi spovedanie a unui invins."* Dacă eroul principal, Victor Petrini, asistent la Faculatea de Filozofie, aşteaptă împăcat sentinţa pentru crima pasională comisă, în anii în care „Era ticăloşilor" părea că se încheie odată cu sfârşitiul „obsedantului deceniu" după ani de peregrinări, iubiri neîmplinite, căstorie ratată, totul petrecându-se cum era şi îngăduit atunci, numai în epoca Dej, Vlad, eroul central din ***Siberii***, îşi începe lupta cu adversităţile sociale în adolescenţă, la 17 ani, ca proaspăt student la Filologie în Cluj, cu o singură idee călăuzitoare în minte şi suflet, să se afirme ca poet.

Aşa începe o lungă şi neistovită luptă cu diversele obstacole în calea devenirii şi afirmării sale; rezistenţa diverşilor profesori sau colegi de studenţie, unii vor fi mai târziu străluciţi „opozanţi – post factum" ai regimului comunist, alţii vor ajunge romacieri celebri şi chiar academiceni, dar la acea vârstă şi epocă vor avea un comportament lipsit de strălucire, egoist, meschin, fiind prinşi în „sistem" şi taxaţi ca atare de autor, martor nemijlocit al comportamentului lor mai puţin demn.

Exemplul studentul medicinist de la Căminul studenţesc Avram Iancu – cu nume uşor schimbat; Augustus Buzatu, *„un student care, probabil în schimbul servicilor sanitare, dacă nu şi al altora mai discrete, avea gratuitate la cazare şi masă. Omul fu excesiv de aspru cu el"*; sau a profesorului unversitar, strălucitul eseist şi monografist de mai târziu, Mircea Zaciu, care la vremea acea, în vârstă de aproximativ 35 de ani este un ambiţios, un zelos culturnic care nu se dă în lături de la nimic pentru a-şi impune personalitatea, ascensiunea universitară, exmatriculând studenţi care mai târziu vor deveni remarcabili poeţi, „*...din aceeaşi râcă a unui decan ce se vedea neglijat de propriii studenţi ce, din postura de învăţăcei cuminţi ai dogmelor staliniste în materie de literatură, sau de ciraci în aventurile lui promiscue în zona deviaţiei sexuale de care se spunea că suferă to'arăşul, eşuaseră, din perspectiva lui."*

Memorabilă este descrierea, comentarea şi concluziile formulate în legătură cu personalitatea lui Nichita Stănescu, musafir al meleagurilor sătmărene în martie 1980, cu doar trei ani înainte de moarte: *„La vârsta de-atunci, de 47 de ani, din cauza bolii îşi pierduse deja toţi dinţii şi molfăia cu dificultate câte ceva, iar la masă cu alţii prefera să nu mănânce nimic, pentru a nu le oferi un asemena spectacol dezolant... Cu toată lipsa podoabei dentare, nu avea nimic din aspectul jalnic al unui bătrân şi cu atât mai puţin al unui bolnav, căci reuşea să-şi păstreze în orice ocazie alura impunătoare."*, precum şi dialogul, întrecerea poetică, ce are loc atunci între Nichita şi Vlad – o etalare în versuri a două personalităţi lirice, două voci de profundă şi pregnantă originalitate.

Titlul „Siberii" mai poate fi pus alături şi de celebrul ***„Cu sânge rece"***, primul mare „roman de nonficţiune" al literaturii americane, al lui Truman Capote.

Există în *„Siberii"* pagini de o fină şi minuţioasă descriere a stărilor sufleteşti ale unui adolescent care se apropie pas cu pas, prin raţionamente aparent „logice", de crimă asupra propriei persoane – de sinucidere... Sau relatările la fel de minuţioase într-un şir de scrisori absolute autentice din toamna anului 1974 în care tânărul prozator **Dan Codrea** descrie halucinanta atmosferă din secţia de psihiatrie a Spitalului Militar unde este internat pentru clarificarea situaţiei sale militare.

Obsedantă rămâne şi mica odisee a protagoniştilor în drum spre Occident imediat după Revoluţie, când Vlad, adolescentul nesupus de odinioară, ajuns acum bărbat în toată firea, se aventurează până în Olanda, la celălalt capăt al Europei, pentru a-şi materializa visul de a edita o revistă, de a pune pe picioare o editură prin achiziţia unei mici tipografii, de a deveni un liber profesionist şi întreprinzător în singura industrie pentru care se simţea chemat şi căreia îi dedică toată energia, tipărirea cărţilor de literatură, aşa cum au făcut-o şi iluştrii săi predecesori, formaţi de Şcoala Ardeleană.

În final trebuie neapărat menţionat succesul Editurii **Tribuna**, care a a avut un stand meritoriu la Târgul Internaţional de Carte Gaudeamus (pavilionul Romexpo, Bucureşti, 22 – 26 noiembrie*2017*) şi unde romanul ***Siberii*** a fost lansat cu suces, vineri 24 noiembrie, fiind prezentat de către poetul, eseistul şi criticul literar **Barbu Cioculescu**.

De faţă au fost printre invitaţi academicianul, criticul şi istoricul literar, profesorul universitar **Ion Pop**, exemplarul poet şi romancier, dar în special imbatabilul publicist **Liviu Ioan Stoiciu**, profesorul universitar, romancier şi fost ambasador al României în Portugalia şi Brazilia, **Mihai Zamfir.**

Trebuie apreciată impecabila tehnoredactare a romanului, practic fără greşeli (infime şi nesemnificative la un text ce se întinde pe 439 de pagini), coperta (autor Ovidiu Petca) şi mai ales valoarea indubitabilă a romanului care trebuie promovat în mod special, aşa cum a făcut-o cu succes o altă editură ardeleană – ***Charmides*** din Bistriţa – cu volumele pe care le-a tipărit, din care îmi permit să amintesc romanul de mare suces la critică şi cititori – ***Ploile amare*** de Alexandru Vlad (2011), care a luat Premiul OBSERVATOR CULTURAL, Premiul POESIS, Premiul PAVEL DAN şi Premiul Uniunii Scritorilor din România pe anul respectiv ridicând prestigiul editurii care mai apoi a fost şi ea premiată..

Era absolută nevoie de un roman „**Siberii"**, de acest fragment istoric al existenţei umane şi al literaturii române, pe o durată de peste 50 de ani, incluzând şi perioada interminabilei tranziţii postrevoluţionare, magistral recreată artistic, fără de care generaţia de astăzi nu va putea înţelege, oricâte cărţi de istorie şi tratate ştiinţifice va citi, ceea ce s-a petrecut cu adevărat cu poporul roman, cu conştiinţa sa de sine, în deceniile de dominaţie comunistă şi post comunistă.

Radu Ulmeanu redă magistral, în *Siberii,* aspiraţia spre libertate, spre exprimarea liberă şi activitatea creatoare a unei întregi generaţii de tineri, de certă şi reală valoare, afirmaţi în anii '60 sau mai târziu, după anii '90, în a doua jumătate a secolului XX, pe băncile universităţii din Cluj, Iaşi, Bucureşti sau în oraşele de unde provin: Scuteni, Arad, Oradea, Huedin, Baia Mare etc.

Mariana Şenilă-Vasiliu

O noapte cu furtună în Apuseni are ceva apocaliptic, îngrozit te întrebi dacă mai apuci ziua de mâine. Casa tremură şi se cutremură din temelii, trăsnetele par să cadă asupră-i, şuvoaiele de apă de ploaie spală muntele, şi aşa dezgolit, cărând cu sine un amestec de pietriş cu puţinul pământ ce acoperea coasta abruptă.

Sub semnul Centenarului

Paradisul pierdut (VI)

În 1905 Câmpenii au ars din temelii din cauza exploziei provocate de aprinderea involuntară a salpetrului păstrat de locuitori pentru fabricarea prafului de puşcă, în eventualitatea unui atac al ungurilor. Singura porţiune rămasă neatinsă de foc a fost Valea Caselor, o uliţă care se prelungea dincolo de partea locuită încă vreo trei-patru kilometri prin pădure. Salvarea ei s-a datorat izolării de restul comunei şi a strâmtorării sale progresive care a luat forma unui tunel vegetal, îngust, umbros şi umed ce se întindea până la poalele Certegii. Numele l-a luat de la casele care mărgineau, pe o parte şi pe cealaltă, cam o treime din lungimea lui. Rămasă intactă până prin anii 1960-1970, uliţa era singura mărturie a felului în care arăta localitatea înaintea incendiului. După deceniul al şaptelea al secolului trecut, Valea Caselor a suferit modificări, s-a construit mult, prost, urât, locul vechilor case cu târnaţ, tivit cu ghivece de flori şi acopriş de şindrilă, l-au luat nişte case oarecare acoperite cu ţiglă, funcţionale şi fără niciun haz. Înghesuite unele în altele, din criză de spaţiu, casele au ocupat spaţiile libere, altădată loc de joacă pentru noi. Pe haşporul/tăpşanul din apropiere, băteam cu mult foc "tri şi fuga", oină adică, şi "piu", alias ţurcă, denumire onomatopeică imitând sunetul pe care îl scotea mica bucăţică de lemn când era lovită cu putere. Deasupra haşporului, panta puternic înclinată a dealului era loc de derdeluş şi întreceri cu săniile. Casă lângă casă, pe vechiul nostru loc de joacă s-a construit un fel de minicartier. Copiilor nu le-a rămas decât pădurea şi dunga apei. Până şi drumeagul de odinioară, pe care circulau cel mult caii şi căruţele, a ajuns să fie invadat de maşini...

Locul în care erau ridicate casele, pe dreapta ori pe stânga văii, atesta bunăstarea sau sărăcia celor ce locuiau acolo: amonte, pe stânga, unde dealul era domol şi teren mult şi bun, erau casele celor înstăriţi, mari, arătoase, cu grădini şi fânaţ în spatele lor; pe partea dreaptă, la poalele Ţiclului cel pietros şi neprimitor, unde terenul era impropriu construcţiilor, casele erau puţine şi foarte simple, semn de stare precară, de sărăcie chiar. Pe astă parte neprimitoare îşi ridicaseră străbunicii paterni casa, una simplă şi scundă, cu doar două camere de al căror tavan lăsat tata, foarte înalt (un glumeţ îi trimisese tatei o carte poştală pe care, la adresă, scrisese doar atât: "Celui mai înalt om din Câmpeni", iar cartolina, fără nicio altă specificaţie ajunsese la noi acasă!), dădea cu capul. Singurul lux al casei era târnaţul la capătul căruia, în iunie, înflorea o tufă de trandafiri de dulceaţă al căror miros mă înnebunea, şi două tufe imense de liliac, la fel de înmiresmate. Cât despre grădină... Primăvara, când săpam terenul ca să cultivăm câte ceva, începeam prin a culege pietrele ce păreau că se înmulţiseră peste an, atât de sec şi dur era zisul pământ. La săpat, de la o vreme, am avut şi ajutoare, iepuri sălbatici ce-şi făcuseră vizuină taman în straturile de morcovi. Miloasă peste poate, mama s-a prefăcut că nu vede dezastrul produs de ei. Ba au scos şi pui... Bine că barem iepurii se puteau bucura de roadele puţine şi sărace ale grădinii noastre. Nu erau unicii locatari, mai erau şi cârtiţele, care îşi făceau de cap, venea şi vulpea ademenită de piuitul puilor de găină, iar într-o toamnă mama a aciuiat un pui de barză cu aripa ruptă, care nu se putuse ţine de stol: l-a bandajat şi, până la întoarcerea berzelor în primăvară, a rămas în bucătărie la căldură şi mâncare. Şi, parcă n-ar fi fost de ajuns, mama a găsit şi un pui de veveriţă, pe care l-a crescut într-un manşon. Când pleca undeva în vizită, mama lua în geantă şi puiul de veveriţă, care pui într-o bună zi a... fătat în ea. Aşa a aflat mama că puiul era de fapt o femelă căreia hormonii îi daseră ghes la păcat. După o vreme, veveriţa a fugit în pădurea din spatele casei, semn că avea un partener, dar chiar şi mai târziu a continuat să coboare pe gard, până la prunul în care mama îi punea nuci. O adevărată arcă a lui Noe, casa noastră. Paradisul în care am crescut era populat mai mult cu vietăţi decât cu oameni; adulţi, în niciun caz, aceia sunt plicticoşi şi nu înţeleg niciodată nimic. Şi-i atât de greu să le tot explici, cum spunea Micul Prinţ.

Comuna Câmpeni a evoluat înspre orăşel şi pe măsură ce creştea, cum suprafeţele de construit rămâneau aceleaşi, oamenii au trecut la faza alpinismului arhitectural invadând până şi pereţii stâncoşi ai "namilei cele negre şi înfoiate", care atât de mult îl impresionase pe Iorga. Căţărate pe stâlpi de lemn ca pe nişte picioroange lungi şi subţiri, agăţate de peretele vertical şi abrupt, casele aduc cu mânăstirile budiste din China, cocoţate la înălţimi ameţitoare deasupra fluviului. Senzaţia de gravitaţie, şi într-un caz, şi în celălalt, dispare, lăsând loc celei de imponderabilitate - casele nu stau, ci plutesc. Podurile şi podeţele care ţopăie dintr-o parte în cealaltă a văii, după cum sunt aşezate casele, dau uliţei ceva din aerul unui peisaj japonez. La toate acestea se adaugă cele cinci mori care îmblăceau apa până la Certege, precum şi iazurile prin care îşi alimentau cu apă roţile. De fapt, uliţa ar fi putut fi numită şi *Valea morilor de apă*, precum secvenţa „Satul morilor de apă" din filmul-testament al regizorului Akiro Kurosawa, intitulat "Anotimpuri". Sau *Valea iazurilor*, după şleaurile prin care era trasă şi pusă la trudă apa ce învârtea zi şi noapte roţile morilor. Iarna, când gerul e năprasnic, apa îngheaţă pe roţi în spectaculoase stalactite, care în lumina rece şi sticloasă creeau un decor feeric, de basm. I s-ar putea la fel de bine spune, după modelul american al Căii tornadelor*, Valea furtunilor*. Vara, când căldura este excesivă şi aerul umed, vălenii ştiu că urmează una din acele furtuni devastatoare specifice Apusenilor, mai cu seamă acestei zone. Ies în drum şi privesc cu multă îngrijorare în direcţia Certegei, de unde vin îndeobşte buholturile. Mai întâi apar cocoloaşele imense ale unor nori înfoiaţi şi albi, după care, treptat, cerul începe să se întunece. Când căpăta culoarea cenuşiu-violet, ştiam că izbucnirea furtunii era iminentă. Conform obiceiului local, atunci înfigeam zdravăn toporul în treapta de stejar din faţa casei, ca s-o apere de trăsnet cum se credea. Iar dacă la biserică se trăgea a alarmă clopotul - pentru îndepărtarea furtunii! -, nu ştiam cum să intrăm mai iute în casă. Ce urma... Greu de găsit cuvinte potrivite să descrie o astfel de furtună din care ai senzaţia că nu vei mai scăpa viu. Niciunde şi nicicând n-am mai trăit cu atâta înspăimântată intensitate furia vreunei furtuni - efectul de joc diabolic al fulgerelor ce se urmau unele după altele la intervale parcă din ce în ce mai scurte - şi nici gigantesca hărmălaie a trăsnetelor şi tunetelor din ciocnirea furibundă a norilor. O noapte cu furtună în Apuseni are ceva apocaliptic, îngrozit te întrebi dacă mai apuci ziua de mâine. Casa tremură şi se cutremură din temelii, trăsnetele par să cadă asupră-i, şuvoaiele de apă de ploaie spală muntele, şi aşa dezgolit, cărând cu sine un amestec de pietriş cu puţinul pământ ce acoperea coasta abruptă. Cărăuş bezmetic, şuvoiul umplea curtea vechii case cu o viitură care uneori acoperea fereastra mică din spatele ei. A doua zi, să te iei cu mâinile de cap, gândind cum să urneşti doar cu braţele tonele de viitură depusă. Însă după noaptea de teroare petrecută, nimic nu era mai frumos decât cerul de un albastru saturat şi limpede şi nimic mai strălucitor decât lumina solară, de parcă cer şi lumină ar fi fost spălate şi lustruite. Oglindite în picăturile de ploaie rămase aninate încă de crenguţe şi de vârful frunzelor, razele solare se împrăştie în risipiri de curcubeu. În nerozia ei hulpavă, lumea aleargă după bogăţii atunci când natura îi oferă cu prisosinţă, fără trudă şi gratis cele mai mari splendori.

Câmpănarii pun furtunile pe seama radiaţiilor unor presupuse zăcăminte de uraniu sau magnetismului terestru mai puternic decât în altă parte. Prezenţa repetată a unor echipe de geologi pe Vale, care veneau, scormoneau în măruntaiele muntelui, luau mostre, închideau la loc săpătura şi plecau, a indus această idee care nu ştiu în ce măsură are suport real. Oricum, fenomenul avea nevoie de o motivaţie, iar aceea a misterioaselor zăcăminte de uraniu părea cea mai logică şi la îndemână.

De la penultima moară de pe Vale, zisă moara lui Nuţ, şi până la cea din urmă, a lui Dinu Gali, peisajul e de frumuseţe sălbatică fără egal. Pădurile dese de brad urcă muntele până în vârf pe ambele părţi. Trecând vijelioasă printre ele, apa se luptă să-şi taie vad în patul de stâncă. Se izbeşte, spumegă furioasă când dă de bolovanii imenşi, îi sare sau, când nu-i poate încăleca, îi ocoleşte, pentru ca la primul prag de piatră să se prăbuşească sleită de puteri în bulboane adânci, unde stă ascuns păstrăvul. Pe timp de secetă, firul de apă e subţire şi leneş, dar după vreo furtună mai mare, o dată ce se umflă şi, clocotind mânios, cară la vale tot ce-i iese în cale, de la buşteni putreziţi la imense rădăcini de copaci şi bolovani, rupe malurile cu brazi cu tot şi năruie poduri. Plină de peşte altădată, apa era terenul nostru de joacă unde ne îndemnam să prindem mrenele cu mâinile. După care, încă uzi, ne porneam la căutat fragi şi zmeură în tufişurile de la marginea pădurii. Că ne mai şi urzicam sau zgâriam, n-avea nicio importanţă, gustul dumnezeiesc al fructelor de pădure ne răsplătea regeşte măruntele suferinţe îndurate. Există încă ceva pe Vale, un izvor ce ţâşneşte direct din piatra muntelui, rece ca gheaţa şi aromatizat de la plantele din jur, dar mai ales de la jgheabul de brad prin care curge. Indiferent dacă îmi era sete sau nu, beam din apa aceea limpede, curată şi dulce, simţind cum mă purifică şi mă sfinţeşte pe dinăuntru. Ţărău/izvor aveam şi în dreptul casei noastre, şi la şcoala la care învăţam, care se numea chiar aşa, şcoala de la Ţărău, însă gustul apei lor nu se compara cu cel al izvoarelor de munte şi, pe deasupra, apa era alterată de trecerea sa prin ţeava metalică. Doar ameninţat cu arma ar bea un moţ adevărat apa călăie şi plină de clor de la "ghivetă". După decenii petrecute dincoace de Carpaţi, tot nu m-am obişnuit cu gustul insipid al apei şi continuu să aştept acel miracol care să facă să curgă la robinet apa autentică de munte.

Înclinaţia pantei de la Certege la Câmpeni era suficient de mare ca să ne putem lua la întrecere cu săniile. Singura teamă, dat fiind că drumul trecea printre păduri, erau lupii. Cum ziua eram la şcoală şi după-amiaza ne făceam temele pentru a doua zi, răgazul rămas pentru săniuş era seara, când singurele surse de lumină la acea oră târzie erau luna sau albul zăpezii. Urcam peste doi kilometri pe jos, efort răsplătit de plăcerea coborârii pe sanie însoţită de chiotele noastre de bucurie la care răspundeau din străfundurile pădurii, cu urlete tânguitoare, lupii. Vecinătatea lor în acea vreme, până să se dezlănţuie nesăbuita lor vânare, ne era familiară; dimineaţa, pe zăpada din curte, le vedeam urmele, fuseseră acolo peste noapte. Poveştile cu oameni mâncaţi de lupi erau nişte scorneli şi nimeni nu putea aduce o probă concretă în acest sens, lupii atacau oameni doar în fantezia impresionantă a câtorva. Sau când, ameţiţi de băutură, adormeau în zăpadă şi, îngheţaţi, intrau în *somnul albastru*. Singurul animal de care se tem lupii este... omul. Cam tot pe atunci se pornise nenorocita campanie stahanovistă de stârpire a lupilor cu orice preţ, prin împuşcare sau prin otrăvire. Revistele de vânătoare, în loc

hoinar

să protejeze lupii, îi prezentau ca pe o ameninţare, incitând la uciderea lor. În realitate ei fac serviciul de sanitari ai pădurilor; necrofagi, se hrănesc cu hoituri şi nu atacă decât animalele slabe sau bolnave, ducând la o mai bună selecţie a lor. Eradicarea furibundă a lupilor a umplut DCA-urile cu pieile mândrului simbol al dacilor. Multă vreme după aceea, pe Vale nu s-a mai auzit tânguitorul lor urlet, însă folosirea stricninei a răpus în acelaşi timp păsările răpitoare şi animalele care se hrăneau de astă dată din hoiturile lupilor otrăviţi. Crima se multiplica în progresie geometrică, iar pierderile au fost imense, ireparabile. În timp ce Vestul european se străduia să repopuleze pădurile cu lupi, la noi masacrul era în toi. Ba, pe criterii economice, se trecuse şi la uciderea pelicanilor pe absurdul motiv că aduc mari pagube pescuitului. Bucur Şchiopu împuşcase la începutul anilor 50 caii, *avem tractoare, la ce ne mai trebuie cai?,* argumenta el. Alţii, cu gândire asemănătoare sinistrului personaj, s-au dedat exterminării frenetice a carnivorelor din pădurile noastre şi din Deltă. Cum zice ardeleanul, minte multă da' nu-i tătă bună. Prins în flagrant, un important ministru bavarez, pentru vina de a fi împuşcat un lup, cu toată înalta lui funcţie, a fost dat în judecată pentru braconaj. Faptul a fost comentat şi dezbătut ca o crimă în revista belgiană "L'Oiseau" de prin anii 1980... Pentru un singur lup? Da, pentru un singur lup împuşcat. Vânătorile organizate de Ion Ţiriac la Balc se încheie cu hecatombe de mistreţi ucişi. A făcut cineva ceva ca să oprească şi acest masacru absurd? Nu! Puşca şi cureaua lată, ce nerozi am fost odată! Şi mai suntem încă. Parafrazându-l pe Malraux, zic şi eu: secolul XXI va fi ecologic sau nu va fi deloc.

În Vale se petrec destule lucruri stranii pentru un ochi sensibil şi scrutător, printre care şi fenomenul numit "lumina neagră". Puţini sunt cei care i-au dat atenţie şi încă şi mai puţini cei care au vorbit despre el. În plină zi senină de vară, lumina capătă o nedefinibilă şi subtilă strălucire întunecată pe care am numit-o "lumină neagră". "Cum o să fie lumina neagră?", mi s-a replicat cu indignare de către o persoană în faţa căreia am folosit termenul. Într-adevăr, în ochii neexersaţi ai majorităţii, obişnuită doar să privească, nu şi să vadă, fenomenul este imperceptibil, inexplicabil şi inacceptabil. Pe deasupra, aşa ceva e şi greu de tradus în cuvinte, eu însămi sunt conştientă că am prea puţine şanse de a-l transpune într-o exprimare accesibilă. Există lucruri subtile şi sensibile în om şi natură care n-au corespondent în cuvinte, de vorbele care se împiedică neputincioase sentimentele, de exemplu. Sau muzicalitate în pictură, despre care se vorbeşte şi se scrie perifrastic. Aşa se petrec lucrurile şi cu "lumina neagră", fenomen destul de frecvent în acea Vale din Apuseni. Vara uneori, când soarele strălucind din tării desparte tranşant partea luminată a unui peisaj de cea umbrită, cea dintâi devine neobişnuit de strălucitoare, topindu-se în lumina solară, pe când cea umbrită se îneacă într-o masă întunecată, nedistinctă, compactă şi puternic închisă. Vagul contur al părţii luminate, perceput cu intermitenţă, pare să tremure din cauza strălucirii sale electrice. Bizar lucru, într-un astfel de moment lumina devine... neagră. În afara acelei văi, n-am mai văzut decât o singură dată respectivul fenomen, şi tot o singură dată l-am găsit pomenit în volumul lui M. Minaert dedicat luminii şi culorii în natură.

De la moara lui Dinu Gali, cea care închide tunelul vegetal, începe Ţara ţopilor. Înglobaţi din comoditate sub o unică denumire, cea de moţi, în realitate în Apuseni există trei grupuri etnice distincte: *ţopii*, care trăiesc pe vârfurile munţilor; *moţii,* locuitorii de mijloc, trăitori pe dealuri, şi *mocanii*, aşezaţi la poalele Apusenilor. Auzim deseori folosit termenul depreciativ de "ţoapă/ţoape" şi de tot atâtea ori se face confuzia cu denumirea de *ţopi*. Or, nimic nu e mai greşit şi jignitor pentru locuitorii Apusenilor, drept care în ultimul secol, aceştia au evitat să-şi mai recunoască descendenţa din *ţopi* şi-şi spun moţi. Până şi în "Dicţionarul limii române moderne", editat de Academia Republicii Populare Române în 1958, se face confuzia între cei doi termeni: *"ţoapă", persoană cu apucături grosolane, bădăran. Din ţop* - sic!-, *şi "ţop", zuluf, p. ext. coadă împletită; panglică îngustă pe care şi-o împletesc fetele la cosiţe. Sas, tsop (germ. „Zopf")*. Deşi eronată, explicaţia ultimă a cuvântului *"ţop"* ajută totuşi la lămurirea confuziei din prima definiţie şi iată cum. Pe la sfârşitul secolului al XIX-lea şi în prima jumătate a secolului al XX-lea, familiile bucureştene cu stare angajau personal domestic feminin cu precădere dintre săsoaice, mari gospodine, foarte curate şi eficiente. Or, din cauza cozilor împletite cu panglici - *tsop* - li s-a spus "ţoape". Extins la condiţia acestora, numele a fost dat în derâdere şi celeloralte femei, iar mai apoi şi bărbaţilor de condiţie inferioară, lipsiţi de "manere", vorba lui nenea Iancu, educaţie şi care purtau cozi împodobite cu panglici. Altfel stau lucrurile în cazul denumirii de "ţop", care avea o clară semnificaţie etnografică: el definea un grup de locuitori din Apuseni ce purtau acele cozi împletite, *zopf* sau *cioci,* după care puteau fi uşor recunoscuţi. Cum se numeau şi înainte, nu ştiu, dar în mod cert, numele de ţopi/purtători de cosiţe împletite şi înnodate, li s-a dat de autorităţi după ocuparea Transilvaniei de către austrieci. Urcând sus de tot în munte, am mai apucat să văd bărbaţi foarte bătrâni purtând încă *cioci,* iar femeile toate, fără excepţie, înainte de Războiul al Doilea Mondial, şi încă o vreme după aceea, purtau şi ele cozi împletite. După *ciocii* împletiţi cu care sunt reprezentaţi în gravurile de epocă, Horea, Cloşca şi Crişan nu erau moţi, ci ţopi. Locurile lor de naştere confirmă acest fapt.

Satul Certege cu crângurile sale, numărând doar câteva case fiecare, face intrarea în ţara ţopilor. Se poate ajunge acolo parcurgând cei şase-şapte kilometri de la Câmpeni până la moara lui Dinu Gali, cât ţine Valea, după care există două variante: fie abordarea directă a dealului/muntelui, urcuş dificil din cauza pantei foarte înclinate, fie ocolindu-l pe cele două văi ce-l înconjoară, după care urmează tot urcuş, însă mai lin. Cu toate dificultăţile, cei din crângul Alexandreştilor preferă urcuşul direct, pe cărăruia îngustă şi piezişă de un lat de palmă ba cărând pe deasupra şi desagii grei de cumpărături în spinare. Fie vară, fie iarnă, sunt nevoiţi să facă drumul ăsta săptămânal, dacă nu până în Câmpeni, cel puţin până la moară, unde există unica boltă/magazin sătesc din zonă de unde îşi pot procura cele necesare, de la fotoghin/petrol lampant, sape, coase, seceri şi cute/piatră de ascuţit coasa, fitil de lampă şi până la ulei, zahăr, orez, chiar şi bomboane zise "de mătase". De jos, de la poalele Certegii, nu pare cine ştie ce greu de urcat, însă pe măsură ce înaintezi, dealul parcă te respinge. Un pas greşit pe cărarea foarte îngustă, o clipă de neatenţie şi te-ai putea prăvăli în Vale de la o înălţime ameţitoare, atât de piezişă e panta. Privind în vale de la jumătatea dealului, te ia cu vertij, nu poţi înainta decât privind la un pas în faţa ta ca să nu te ia cu ameţeală. Pe măsură ce urci simţi cum ţi se pune plumb în picioare, cum inima bate nebuneşte şi creierul zvâcneşte de să spargă cutia craniană, în timp ce valuri de transpiraţie te inundă. Mai sus de jumătatea dealului e un fel de popas în care dai de o fântână. Să te ferească Cel-de-Sus să faci neghiobia ca, înfierbântat de efort, să bei din apa rece-gheaţă! "Aprinderea de plămâni", congestia pulmonară, a fost şi este unul dintre marile pericole care-l pasc pe necunoscătorul care poate plăti cu viaţa nesăbuinţa de a bea din apa rece a fântânii. În Apuseni s-a murit şi se moare încă de boli pulmonare, iar TBC-ul a făcut ravagii aici, unde, în mod paradoxal, bolnavii de TBC din ţară sunt trimişi să se vindece la sanatoriul din Câmpeni.

De la fântână îţi zici că nu mai e mult de urcat, deşi încă nu se vede ulmul uriaş, punctul de reper din vârful dealului, dar de-abia de acolo începe partea cea mai scurtă, însă şi mai grea decât tot ce s-a străbătut. Peria holdei galbene de grâu îmbracă înşelător rotunjimea dealului mascând şi panta (Apusenii sunt singurii munţi din ţară cultivaţi până la această înălţime, tocmai din cauza dealurilor mai domoale). De la marginea lanului în sus, ochii caută reperul ştiut - ulmul! Ca într-un răsărit de soare african, când astrul apare bucată cu bucată, tot aşa apare şi ulmul din Alexăndreşti. Întâi i se vede vârful întunecat şi rotund, apoi imaginea lui capătă consistenţă, pentru ca în cele din urmă să apară în toată grandoarea şi splendoarea lui, de adevărată catedrală barocă vegetală, cu o cupolă imensă care-i aduna la poalele sale, de sărbători sau duminicile, pe

locuitorii din cele cinci căsuţe din Alexăndreşti. Iarna, sub ulm se încingea jocul de-a bulgăreala a puţinilor copii ce înveseleau cu strigătele lor bucuroase atmosfera mohorâtă. Cei mai mulţi erau băieţii Sofiei, văduvă de război, rămasă cu opt copii pe cap, din care patru erau băieţi. N-a avut parte de ei, doar unul singur a supravieţuit, aşa că nu ne mira s-o vedem veşnic îmbrăcată în negru. Cu toată viaţa ei grea, presărată cu atâţia morţi, în resemnarea ei rămăsese blândă, primitoare şi înţeleaptă. Uscată ca un svarog, cu faţa puternic ridată, cu părul alb-cenuşiu acoperit de basmaua neagră şi mâinile noduroase de cât fusese muncită, păstra totuşi în ochi o permanentă undă de zâmbet şi bunătate. Am iubit-o pe femeia asta ca pe o bunică de care n-am avut parte. Îmbrăţişarea ei stângace era totuşi plină de căldură şi afecţiune. După ce toate ale ei au dispărut - casa a fost dărâmată, falnicul cireş din faţa casei tăiat şi făcut boci/butuci, grădina călcată în picioare, merii şi prunii culcaţi şi ei la pământ de o făptură lacomă şi îngustă la minte -, în amintirea mea continuă să stăruie făptura ei firavă ghemuită lângă soba din târnaţ, cu chipul luminat la apariţia noastră în capătul urcuşului. În viaţa mea n-am mâncat pâine mai săţioasă şi gustoasă şi nici lapte mai bun decât cel pe care, grijulie să nu murim de foame, ni le întindea de cum soseam. Plânsul ei înfundat la moartea ultimului său fecior, faţa chinuită, schimonosită de durere îmi amintesc de chipul *Fecioarei plângându-şi Fiul* al pictorului italian Mantegna. Icoană a durerii, acesta era chipul Sofiei jelindu-şi fiul ultim mort la doar 23 de ani. Când s-a stins Sofia nu ştiu, în vremea aceea eram prinsă de studii la Institutul de Arte de la Cluj. Departe de casă, luată de vârtejul programului şi al examenelor, îi neglijam pe cei dragi... Într-o bună zi mi s-a spus simplu că Sofia a murit. În acea clipă am avut o strângere de inimă, mustrându-mă pentru egoismul meu. Într-un târziu, am urcat dealul şi m-am oprit la capătul lui, acolo unde e ţintirimul Alexăndreştilor, unul mic şi invadat de ierburi înalte şi încâlcite care acopereau crucile. N-am reuşit să descopăr care era mormântul Sofiei, toate arătau la fel, o cruce la căpătâi şi atât. Moţii şi ţopii n-au extravaganta pretenţie a perpetuării memoriei dincolo de mormânt, ei se dau pământului cu umilinţă şi modestie, cu afecţiune chiar, ca şi cum s-a culca în braţele alintătoare ale mamei. Am aprins o lumânare de sufletul celor adormiţi în ţintirimul din capătul dealului. Cu toţii îmi fuseseră dragi şi apropiaţi şi tuturor le eram într-un fel rudă. Făceam şi eu parte din neamul demn, aspru şi generos al moţilor, a căror icoană simplă şi dureroasă a fost Sofia, bătrâna din Certege.

Înglobaţi din comoditate sub o unică denumire, cea de moţi, în realitate în Apuseni există trei grupuri distincte de locuitori: *ţopii*, care trăiesc pe vârfurile munţilor; *moţii*, locuitorii de mijloc, trăitori pe dealuri, şi *mocanii*, aşezaţi la poalele Apusenilor.

hoinar

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Pitești a găzduit Târgul Cadourilor de Paște, eveniment organizat de AnSil Events, în Complexul Expozițional Casa Cărții, în perioada 30 martie-1 aprilie. Manifestarea a reunit expozanți din Argeș și din alte județe, care au prezentat produse tradiționale, articole de vestimentație handmade, artizanat, vase și decorațiuni din ceramică, bijuterii, dulciuri, jucării și aranjamente florale. Evenimentul a mai cuprins spectacole, susținute de membri ai Grupului Folk P620, din cadrul Centrului Cultural Pitești, ateliere de creație, unde copiii și tinerii interesați, au fost instruiți să lucreze felicitări și decorațiuni cu specific pascal, precum și o inedită demonstrație de mulaje de mâini.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, prezentarea cărții cu titlul „Brâncuși La Via Sacra, Târgu Jiu – România, Șapte Piese Biblice Despre Trecut, Prezent și Viitor, precum și a filmului-documentar, sub genericul „Interpretarea Biblică a Operei lui Brâncuși", de Constantin Aninoiu. Originar din comuna Bălești, județul Gorj, Constantin Aninoiu, de profesie expert contabil este pastor evanghelist și autor a 40 de cărți cu tematică religioasă. La dublul eveniment de la Casa Cărții, distinsul om de cultură s-a declarat fascinat de gândirea și creația lui Brâncuși, menționând că a descifrat o serie de simboluri religioase în cele șapte opere ale marelui sculptor: Masa Tăcerii, Aleea Scaunelor, Poarta Sărutului, Crucea, Biserica, Masa Finală și Coloana Infinitului.

Ora Pământului 2018

■ Centrul Cultural Pitești și Biserica Domnească Sfântul Gheorghe au organizat simpozionul cu tema "O jumătate de veac de la redeschiderea Bisericii Domnești din Pitești", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul "Biografii de excepție cu Octavian Dărmănescu". Originar din comuna Ștefănești, județul Argeș, Octavian Dărmănescu este licențiat în teologie, administrație publică, istorie-muzeologie, franceză-engleză, pedagogie muzicală și are doctorat în filologie. Până acum a publicat cărțile Convertirea prin literatură în anul 2007, Diversiuni lirice în 2012, Cartea Electronică Biserica Domnească Sfântul Gheorghe în 2017. La evenimentul aniversar, Octavian Dărmănescu le-a vorbit celor prezenți despre pericolul demolării Bisericii Domnești Sfântul Gheorghe, în timpul regimului comunist, sau mutarea lăcașului de cult, conform unor documente găsite în arhive, dar și despre salvarea și redeschiderea acestuia în anul 1968. "După 1968, a planat din nou pericolul demolării Bisericii Sfântul Gheorghe, la ideea Elenei Ceaușescu, însă Nicolae Ceaușescu a salvat-o în anul 1980 de furia soției lui", a mai precizat Octavian Dărmănescu.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, spectacolul aniversar, sub genericul „Robertto - 9", prilejuit de împlinirea a 9 ani de la înființarea Trupei de teatru Robertto. Înființată de artistul Robert Chelmuș, trupa este formată din copii și tineri, care urmează cursul de actorie, desfășurat de inimosul artist la Centrul Cultural Pitești. De-a lungul timpului, aspiranții la o carieră în domeniu au susținut numeroase spectacole, organizate cu ocazia evenimentelor emblematice ale urbei, dar au participat și la concursuri tematice, în mai multe orașe din țară, unde au obținut premii pentru prestația deosebită. Spectacolul „Robertto – 9" a cuprins recitaluri de muzică populară și modernă, de poezie și fabule, precum și piese de teatru și monologuri, pentru care au primit aplauze călduroase de la admiratori.

■ Centrul Cultural Pitești și Liga Scriitorilor Români Filiala Argeș au organizat ediția din luna aprilie a Cenaclului „Armonii Argeșene". Manifestarea, coordonată și moderată de redactorul-șef al revistei de literatură Cuvântul Argeșean, scriitorul Nicolae Cosmescu a cuprins o discuție tematică și o lectură susținută de membri și simpatizanți ai ligii din propriile creații, precum și din operele altor autori. Andreea Popa, de la Cercul de Creație literară din cadrul Palatului Copiilor din Pitești a citit poeme recente, Anda Benția, tot de la Palatul Copiilor din Pitești a prezentat o proză, iar poeta Denisa Popescu a încântat auditoriul cu noile sale poeme. Medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu a delectat publicul cu lucrările sale, profesorul de limba și literatura română Vasile Ghițescu a susținut o scurtă prelegere literară, publicistul Gheorghe Mohor a citit un articol pe care l-a publicat recent despre poetul Ion Minulescu, iar medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu a citit și poeme semnate de președintele Ligii Scriitorilor Români Filiala Argeș, Adrian Mitroi. Poeta Simona Vasilescu a prezentat câteva dintre poemele sale, promotorul cultural Adina Perianu a citit o poezie scrisă de tânărul poet Ștefan Arsene, iar venerabilul scriitor Mihail Ghițescu a susținut o prelegere despre literatura actuală.

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" și redacția revistei-document Restituiri Pitești au organizat lansarea primului număr pe anul 2018, al revistei-document Restituiri Pitești. Evenimentul editorial a fost moderat de redactorul-șef al publicației, lector univ. dr. Marin Toma, care a făcut o prezentare a materialelor publicate, precum și a semnatarilor acestora. Despre articolele publicate au susținut prelegeri tematice conf. univ. dr. Marius Andreescu, judecător la Curtea de Apel Pitești și istoricul Ionuț Zidaru, profesor și consilier local, ambii membri ai redacției revistei-document *Restituiri* Pitești, publicație trimestrială, editată de Centrul Cultural Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, o nouă lectură-spectacol, din cele mai recente creații ale poetului și graficianului Florin Nicolescu. Originar din municipiul Curtea de Argeș, autorul a absolvit Liceul Militar din Breaza și a lucrat la Institutul de Proiectări Argeș. Având chemarea artei, inspirație și pasiune pentru frumos, Florin Nicolescu revine periodic în atenția publicului interesat, cu lucrări de grafică, realizate într-o tehnică proprie, dar și cu poeme cu tematică existențială. Noul său eveniment cultural a fost pus în scenă împreună cu alți doi poeți de o sensibilitate aparte: Simona Vasilescu și Constantin Teodor Craifaleanu. Autorul și invitații săi au delectat publicul cu versuri pline de mesaj, întrebări și visări, dar și cu lucrări de grafică, expuse pe șevalete, alături de poeme și scrieri potrivite.

■ Centrul Cultural Pitești a organizat în Sala Ars Nova, medalionul literar, sub genericul „Din creația lui George Topârceanu", susținut de scriitorul Ioan Nelu Vișan. Manifestarea a fost dedicată împlinirii a 132 de ani de la nașterea marelui poet, scriitor, memorialist și membru corespondent al Academiei Române. Cu acest prilej, Ioan Nelu Vișan a vorbit despre viața și opera lui George Topârceanu, a recitat și citit poeme mai mult sau mai puțin cunoscute, semnate de marele om de cultură. Atmosfera a fost animată de intervențiile literare ale altor iubitori ai operei lui Topârceanu: medicul-poet Constantin Teodor Craifaleanu și specialistul în științele naturii, Radu Gava, care au prezentat aspecte interesante ale vieții și creației literare ale lui George Topârceanu.

■ Centrul Cultural Pitești și Asociația Eurosenior a Pensionarilor și Expropriaților din România au organizat în Sala Ars Nova, de la Casa Cărții, spectacolul muzical-literar, sub genericul „Vin Floriile cu soare". La evenimentul care a stat sub semnul Zilei Internaționale a Poeziei a fost invitată de onoare, poeta Denisa Popescu. Manifestarea, coordonată de președintele asociației, Florica Bratu a cuprins recitaluri de muzică populară, ușoară și poezii, susținute de membri ai Ansamblului Folcloric Doruri Argeșene din cadrul Asociației Eurosenior, dar și o lectură oferită de poeta Denisa Popescu din creațiile sale. Cu acest prilej, poeta le-a dăruit tuturor artiștilor, câte un exemplar din volumul său de poezie, cu titlul „47".

■ Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu și redacția revistei-document *Restituiri* Pitești a organizat colocviul cu tema „Istoria uitării: civilizații antice mai puțin cunoscute". Manifestarea s-a înscris în proiectul cultural-educativ, sub genericul „Istorie și istorii cu Marin Toma". „Mai mulți istorici încearcă să găsească momentul în care o așezare, o grupare devine o civilizație. Care a fost factorul declanșator al civilizației?! Războaiele, comerțul cu diverse populații au schimbat mersul civilizațiilor. Există un soi de revoluție în epoca bronzului, de unde au rămas cele mai multe artefacte, mai ales din Egiptul Antic, China, India, Mesopotamia, de la civilizațiile mayașă și aztecă din America de Sud, precum și de la civilizația Nok, din Africa", a precizat lector univ. dr. Marin Toma, redactorul-șef al revistei-document *Restituiri* Pitești.

■ Centrul Cultural Pitești și Fundația culturală Liviu Rebreanu au organizat la Casa Cărții, lectura-spectacol, sub genericul „Eternul Feminin". Manifestarea, coordonată și animată de poeta-profesoară Allora Albulescu, președintele Fundației culturale Liviu Rebreanu a cuprins recitaluri lirice din creațiile proprii, susținute de o serie de poeți și scriitori argeșeni: Maria Chirtoacă, Cristina Onofre, Zina Petrescu, Ecaterina Constantinescu, Constantin Teodor Craifaleanu, Dan Gumă. La eveniment au participat cu intervenții tematice profesorii de limba și literatura română Renata Alexe, Vasile Ghițescu, promotorul cultural Adina Perianu, dar și artistul Robert Chelmuș, care a interpretat piese de muzică ușoară.

■ Primăria Municipiului Pitești, prin Centrul Cultural Pitești, Palatul Copiilor din Pitești și Inspectoratul Școlar Județean Argeș au sărbătorit Ora Pământului, printr-un spectacol muzical, care a avut loc sâmbătă, 24 martie, în Piața Primăriei Municipiului Pitești. Evenimentul, desfășurat pe fondul opririi iluminatului public, în intervalul 20,30 - 21,30, a fost susținut de Corala Colegiului Național I.C. Brătianu din Pitești, Ansamblul Dorulețul al Școlii Gimnaziale Tudor Vladimirescu din Pitești, elevi ai Palatului Copiilor din Pitești și Grupul Folk P620, din cadrul Centrului Cultural Pitești**.** Spectacolul a fost prezentat și animat de Andreea Dinuț, membră a Grupului Folk P620. Prezent la eveniment, primarul Municipiului Pitești, Constantin Cornel Ionică, a transmis un mesaj privind protecția mediului, prin folosirea judicioasă a resurselor.

CARMEN ELENA SALUB

Centenarul Unirii Basarabiei cu România

Primăria Municipiului Pitești și Consiliul Local au sărbătorit Centenarul Unirii Basarabiei cu România, printr-un ansamblu de manifestări cultural-educative. La sediul primăriei a avut loc un simpozion științific, organizat în parteneriat cu Facultatea de Teologie, Litere, Istorie și Arte din cadrul Universității Pitești. Tema Unirii Basarabiei cu patria-mamă a fost abordată și în cadrul unei dezbateri, organizată de Centrul Cultural Pitești, prin Clubul de Istorie Armand Călinescu și redacția revistei-document Restituiri Pitești. La evenimentul coordonat de lector univ. dr. Marin Toma, redactorul șef al revistei Restituiri Pitești au participat elevi, cadre didactice de la Școala Gimnazială Mircea Eliade, istorici și pasionați de istorie. Tot în cinstea Zilei Basarabiei, Filarmonica Pitești a organizat la Centrul Multifuncțional, un concert extraordinar, susținut de Aliona Triboi, Livyka Știrbu-Sokolov, Radu Dolgan, Liviu Știrbu și Tiberiu Hărăguș. **(C.E.S.)**

România, așa cum n-ați citit-o niciodată

(urmare din p. 32)

sunt la fel de puțini ca la miuțele caritabile încinse de niște old-boys supraponderali. Noroc cu statul care pompează bani ca să le mai țină artificial în viață. Spațiul românesc era dominat de o fotografie mare, în fundal, în care Ionesco, Cioran și Eliade stau de vorbă, colocvial, într-o piață franceză. Trei români care au ales exilul și au ajuns celebri în spațiul francofon. Cărțile lor, care nici nu mai trebuiau traduse, străluceau prin absență. Nici opera lor scrisă, în românește, nu era pe standurile noastre. Alături, la ruși, marile lor nume erau vedetele unui stand extrem de bogat. (Plus Turgheniev - 200 de ani și Soljenițîn - 100 de ani, cu două aniversări rotunde...) Traduceri în franceză, în ediții populare, ediții academice, în diferite formate, impecabil realizate grafic. Semne de carte cu fotografiile marilor autori, cu un citat important din opera lor, pliante, plase și tricouri imprimate cu fotografiile marilor lor scriitori erau oferite gratuit celor care treceau pragul standului lor. Organizatorii l-au adus și pe fostul campion mondial de șah, Anatoli Karpov, pentru a susține un simultan în interiorul spațiului lor. Ai noștri aveau, pe un birou improvizat, un singur formular A3, scos la imprimantă, cu programul manifestărilor.

Ce înseamnă să fii ziarist într-o țară care iubește Cultura

În Franța, cu legitimația de ziarist intri la orice manifestare culturală, în orice muzeu, la orice casă memorială, centru cultural și, în general, la orice expoziție. La *Salon du livre* a fost, oarecum, altfel. Ziaristul, de oriunde venea el, trebuia să se fi acreditat, anterior, la Ministerul Culturii. O studentă româncă, aflată în staff-ul care se ocupa cu acreditările, era optimistă și zicea că totul o să se rezolve în mod operativ. Un domn serios, aflat chiar în spatele nostru, se interesează din ce țară suntem. „România”, am zis noi mândri. „Domnilor, suntem în Franța. De ce să facem simplu când se poate și complicat?”, ne consolează, amical, acest domn distins, în costum bleu ciel, cămașă albă și cravată asortată. În tot acest timp, pe când noi încercam să obținem badge-ul care îți asigura accesul gratuit la Salon și la Centrul de presă, prietena noastră, Agnes Lanchon, a și cumpărat trei bilete. Am ținut, neaparat, să-i înapoiem banii. Apoi am pășit împreună, umăr la umăr, francezi și români, pe ușile salonului. Ne-am uitat, discret, la acreditarea domnului francez și am rămas cu gura căscată. Era chiar Monsieur Regis Faucon, fostul redactor-șef de la TF1 (Television Francaise 1). Dnei Lanchon, o pariziancă ce locuiește chiar lângă redacția faimosului *Le Monde* și a văzut, în viața ei, o seamă de mari ziariști francezi, nu-i venea să creadă. Stăteam relaxați de vorbă cu o persoană extrem de importantă (și de amabilă) din media franceză. Biografia profesională a dlui Faucon e amețitoare. În calitate de *grand reporter* a însoțit, în vizitele oficiale din străinătate, din 1975 și până-n 2000, trei președinți francezi: Valery Giscard d Estaing, Francois Mitterand și Jacques Chirac. Cu președintele d'Estaing a fost în România și ne-a mărturisit că a participat chiar și la o partidă de vânătoare cu Ceaușescu. Dl. Faucon a stat de vorbă cu președinți de țară din toată lumea bună și a făcut reportaje, în direct, de la toate marile evenimente ale sfârșitului de secol, de la revoluții până la lovituri de stat. Ne-am fotografiat împreună cu marele om de televiziune dar, de emoție, fotografului nostru improvizat i-a cam tremurat mâna. În cele câteva zile ale Salonului, am vizitat, în repetate rânduri, Centrul de presă dar n-am întâlnit nici un ziarist român. Așa cum la standul nostru, nu am întâlnit nici un ziarist francez sau străin dornic să relateze despre vreuna din manifestările noastre. Cu badge-ul obținut ulterior am fost, zi de zi, la Salon. Am vizitat standuri după standuri, am stat de vorbă cu autori, cu editori, cu tipografi. Am încercat, ca orice ziarist care se respectă, să ne lămurim, la fața locului, cum stau lucrurile, cu cărțile la Paris.

Un epilog fiziologic și cultural...

În Paris, am văzut în stațiile de metro niște reclame culturale superbe, făcute de francezi și americani, cu un impact major asupra sutelor de mii de călători. Investesc bani grei și au rezultate pe măsură. În ceea ce ne privește, nu am văzut nici o reclamă de-a noastră în ziarele care erau oferite gratis la Salon. Alții ne folosesc, cu mare impact publicitar, subiectele și cuvintele-cheie ale toposului magic românesc: Transilvania, Vampirii și Carpații. Să detaliem... Am fost la una din toaletele salonului. Din motive lesne de înțeles, la femei era o coadă care înainta foarte încet în comparație cu coada de la bărbați. Doamnele care intrau în panică, uitau de orice etichetă, și năvăleau, pur și simplu, la bărbați. Un adevărat comando feminin ce acționa în sistem două câte două. Una ocupa, rapid, o cabină iar cealaltă o păzea de următorul comando. Apoi făceau schimb. Așa am ajuns, și eu, după o coadă mixtă, în fața unui pisoar liber. După formalitățile legate de o cât mai eficientă și rapidă eliberare a jetului (care, la momentul oportun, a țâșnit ca din pușcă) am ridicat, fericit, ochii spre tavan. Știți, nu-i așa?, atitudinea pe care Messi (și alți sudamericani) o au imediat după marcarea unui gol. Ei ridică ambele degete arătătoare spre cer, la fel și ochii, mulțumind Divinității pentru succesul care tocmai s-a consumat. La o fericire de relativ același calibru, eu am ridicat ți ochii din podea și i-am îndreptat în sus. Am dat, încadrată într-o ramă elegantă, format A3, de reclama unei cărți despre Carpați, Vampiri și Transilvania. Vă dați seama câți oameni, din toate colțurile lumii, au dat cu ochii, într-o clipă de maximă fericire terestră, de minunata noastră țară și de fascinantele noastre brand-uri culturale?

O observație: toate standurile serioase aveau case de marcat. Ai noștri aveau o seamă de cărți aduse din țară și vânzările erau trecute pe caiet.

Nota redacției:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendința scriitorilor actuali – incitați de tehnica ultramodernă – este să trimită același text la cât mai multe publicații. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunțăm pe colaboratorii noștri că ***Argeș*** *nu publică decât texte originale, care nu au apărut inițial în volume, reviste etc., iar textele nu le primește decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu ilustrații din albumul *Catedrala de la Curtea de Argeș - Quincentenar* (Editura Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș, 2016

Revista **ARGEȘ** poate fi procurată și prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediție fiind suportate de către expeditor.

IMPORTANT! Vă puteți abona pentru anul 2018, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poștal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Pitești, Casa Cărții, Pitești, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Pitești** și a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Pitești**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului
Redactor-șef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com, http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**
Tehnoredactor: **SIMONA FUSARU**

Redacția:
Pitești, Casa Cărții, Centrul Cultural Pitești;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeșul liber SA
ARG PRESS

Fiecare autor care semnează în revista **ARGEȘ** răspunde moral și juridic de conținutul afirmațiilor sale. Textele și fotografiile aduse în redacție nu se înapoiază.